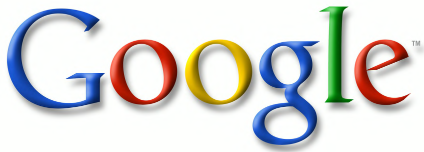
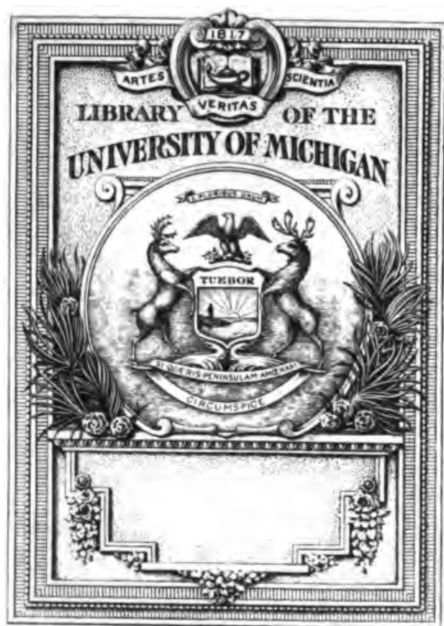

1817
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

R T E

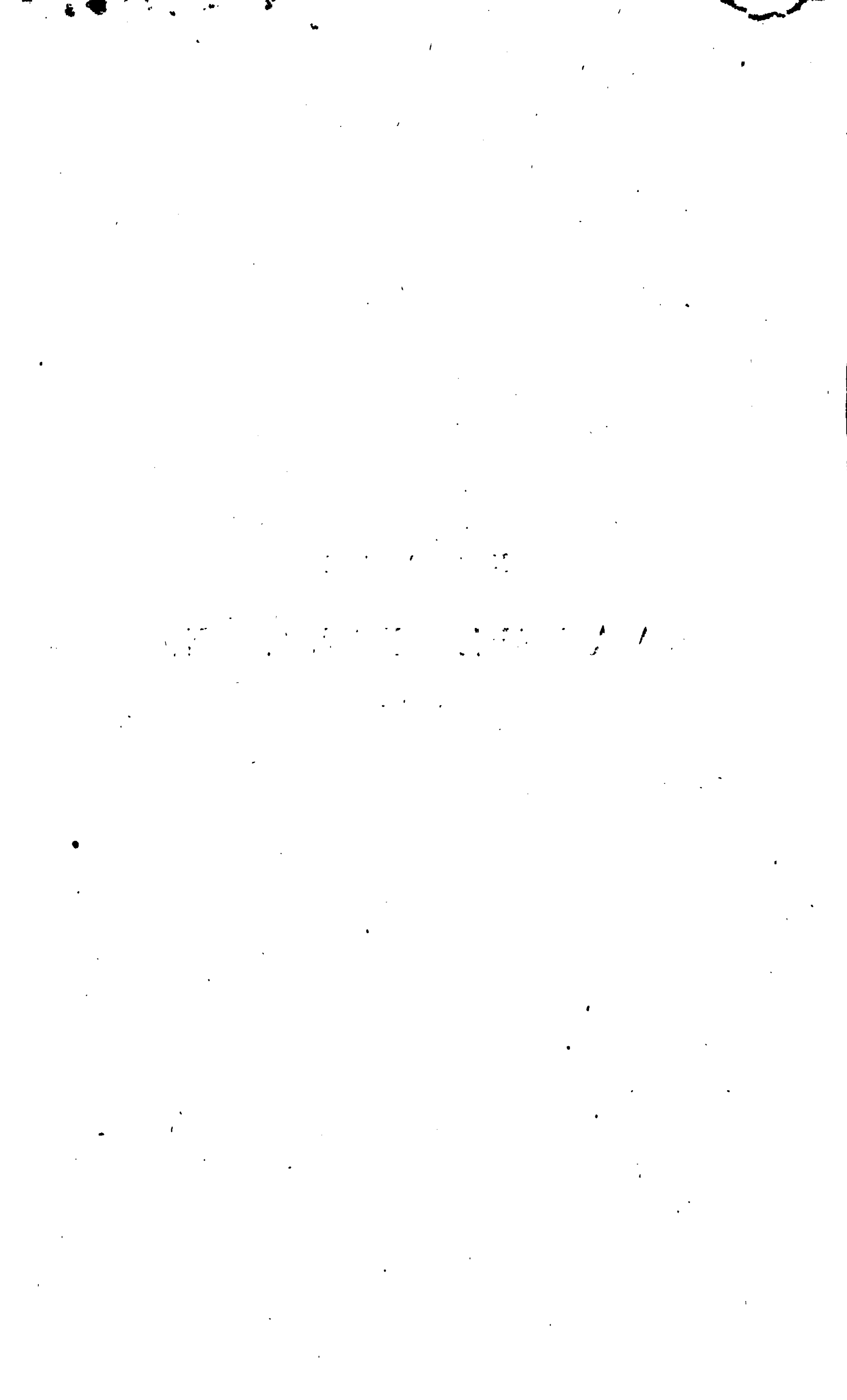
RKINGEN.

N Z.

KORTE

AANMERKINGEN.

ENZ.

dubbel

KORTE

AANMERKINGEN

OP

HUYDECOPERS PROEVE

VAN

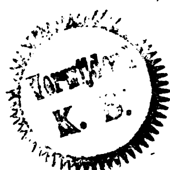
TAAL- EN DICHTKUNDE.

DOOR

Mr. *WILLEM BILDERDIJK.*

Te AMSTERDAM, by
P. DEN HENGST EN ZOON.
1828.

KONINKL.
BIBLIOTHEEK
TE 'SHAGE.

K. B.

* * *

De Aanmerkingen van den in ons vak waarlijk grooten HUYDECOPER, *onder den naam van* PROEVE VAN TAAL- EN DICHTKUNDE *bekend, zijn van hare verschijning af, met het grootste genoegen en als eene wezendlijke Taalschat ontfangen geworden, en haar roem heeft zich onverwrikt staande gehouden; ook verdienden en verkregen de oordeelkundige Aanteekeningen van den naarstigen* F. VAN LELYVELD *en van* HINLOPEN *op dat Werk, geenen minderen dank by elk waren Liefhebber van Vaderlandschen zin, spraak, en Poëzy. Ik heb geloofd, van mijn kant ook eenige opmerkingen daarby te mogen voegen, die eene meer dan zestigjarige beoefening van ditzelfde vak my deed waarnemen,*

en

en de onderstelling dat zy niet ten eenenmaal onwelkom zouden zijn, doet ze thands openbaar mededeelen. Bedriegt my en die mijner byzondere Betrekkingen welke my daartoe aanspoorden, dit uitzicht, men stelle 't, aan de eene zijde, onder de zwakheden des hoogen ouderdoms, en wijte 't aan den anderen kant de toegevendheid eener Vriendschap, die zich met die zwakheden uit hartelijkheid eenigermate (en als ware 't) verëenzelvigt. Vindt men thands uit dit boekdeeltjen niets of zeer weinig te leeren, ik zal er my voor mijn Vaderland en den staat zijner Letterkunde, oprecht in verheugen, en het is met het beste hart ter wareld, dat ik mijnen Lezeren (zoo ik die heb) met den Lierdichter toeroepe:

— Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his utere mecum.

BILDERDIJK.

Te Haarlem,
in Slachtmaand 1828.

—*—

AAN-

AANMERKINGEN

OP

HUYDECOPERS

PROEVE

VAN

TAAL- EN DICHTKUNDE.

EERSTE BOEK.

Vs. 24. *op de Aanteekening.*

SCHAALOOS, als voor *fchaalloos* gezegd, heeft iets zeer aannemelijks en waarin men recht willig berust; maar wel doorgedacht, is het aan verfcheiden bedenkelijkheden onderhevig, waarvan ik hier alleen zal opperen, dat niet licht bewezen zal worden, dat de *kiel* van een vaartuig ooit *fchaal* genoemd is, en dat de toepasfing van 't woord alleen of eigenlijk daarop ziet. — My komt het veeleer voor, dat, gelijk in eenige woorden meer, de uitgangen voor of door elkander, verward en vermengd worden, zoo ook hier, door onbedreven zeevolk of werfgasten, *fchâloos* voor *fchâlijk* (in Noordholland voor *fchadelijk* gezegd)

 te

te ſcheep is geraakt, en, eens in omloop gebracht zijnde, als een kunstwoord (waar onkundigen gaarne meê plegen te pronken) gecanoniſeerd is geworden. Meer kunstwoorden in verſchillende vakken zijn op deze wijze ontſtaan. — Wat wil ook anders een *ſchadeloos lapjen* of ſtrookjen laken of linnen of zijden ſtof zeggen? — Immers, het geen van geenerlei dienst of gebruik meer is, en dus, louter *ſchade*.

Vs. 75.

In de aangehaalde plaats van VONDEL, had de uitdrukking van *het Ooſten* WON *het Nabateesch gewest*, wel opgemerkt mogen worden als eene keurigheid van uitdrukking voor VERTROK naar derwaart. Zoo wel als de jammerlijke tautologie daartegen, wanneer hy *het Ooſten* naar *'t Oost* doet gaan. De vertaling was hier voorzeker vrij moeilijk, om 't gebrek van eigenlijke eigennamen der winden by ons; doch daar was niet te min eene Dichterlijke wending aan te geven, die kieschheid en oordeel genoegen kon.

De *radii matutini* zien ook niet op de morgenſtar, maar op de zon, als zy na 't opkomen zich in hare bocht zuidwaart wendt.

Vs. 80.

De aanmerking omtrent de *zevenſtar*, wel te onderſcheiden van den *wagen*, is voor hun die Latijn lezen en daaruit vertalen, van gewicht.

Vs. 92.

Vs. 92.

Dat *betoomen* hier het echte woord niet is om *beheerschen* (dominari) te vervangen, ziet, dit vertrouwe ik, ieder één. Ware 't *in toomen hield* of *houden mocht*, het zou minder ſtuiten.

HOOGSTRATENS verandering zou ik niet verwerplijk achten, zoo daar de ſmelting in 't middelſte dezer drie verzen niet meê verloren ging, en er een ſoort van tautologiſche eenvormigheid in de twee laatſte dier regels ontſtond, die VONDEL zekerlijk heeft willen vermijden. Edoch daar is geene reden, waarom men in deze twee regels niet evenzeer de *n* achter *andere* ſtellen of weglaten zou. In beide wordt *dieren* evenzeer onderſteld.

De Aanteekening van letter *k* is in zich-zelve juist. Alleen voeg ik er by, dat ik geene zwarigheid zie om ook *na* voor *ſecundum* te gebruiken, maar niet even toegevend zou zijn voor *naar* als *prope* en *post*.

Vs. 131.

Gelijk de oude verkleinende woorden op *lijn* uitgaande, uit oude participien op *ling* van verba frequentativa of adjectiven die in *el* uitgingen, gevormd zijn, zoo zijn die op *kijn*, oude participien op *ing*, van een vroeger verkleinend woord, dat niet anders dan een adjectivum op *ig* is. Van *wind* komt *windig*, of, als onze Ouden ſchreven en uitſpraken, *windich*, waaruit dan het verbum *windichen*, en zoo 't parti-

cipium *windiching* is af te leiden, 't geen even licht in *windekijn* verbasterde als *windeling* in *windelijn*. Men schreef en sprak van ouds *windich*, *machtich*; en alleen by de verlenging door de *e*, werd die *ch* tot de *g* verzacht.

Vs. 157.

Indien men van *de groene velden* spreekt, zal niemand aan de zee denken, maar zijne gedachte by weide of land bepaald worden; doch, uitdrukkelijk aan *Neptunus* toegeschreven, zie ik niet dat er iets te berispen valt. De zee is ook meer groen dan blaauw (vooral aan de stranden, waarvan de Ouden zich ongaarne verr' verwijderden,) en wat is gemeener by ons, dan de naam van *zeegroen?* Ook zouden *de blaauwe velden* op zich-zelfs eer aan den hemel dan aan de zee doen denken. Het woord *pekelvelden* is voor zeën algemeen aangenomen, schoon eene niet altijd en overal even Dichterlijke uitdrukking; maar een *blaauw vlak* (want dit is het geen *veld* beteekent,) zou my eer aan een stilstaand meer, dan aan den Oceaan doen denken.

Vs. 168.

Men mag de hier bygebrachte verwisseling van *van* en *voor*, *met* en *aan*, *aan* en *op*, wel in aanmerking nemen, daar zy thands by onze Dicht- en Proze-schryvers even zeer onbekend schijnt te zijn.

Vs. 179.

Vs. 179.

HUYDECOPERS aanmerking hier, is juist, en steunt op het innig gevoel door de verbeelding opgewekt. Het *op één stapelen* is niet meer dan flaauw proze, maar berg op berg is ontzettende, en dus, naar LONGIJNS' aanmerking, verheven dichterlijk.

Vs. 185.

Dat *aâmechtig*, ademhechtig is en zeer van aâm-achtig, en zoo ook van *amachtig* (d. i. onmachtig) verschilt, behoeft hier niet meer dan de enkele opmerking. *Aâm-* of *ademhechtig* is naar den adem hygende.

Vs. 200.

Dat men de substantiven met *heid* zoo wel van adjectiven die op *ig*, *el*, of *er* uitgaan, als van andere die als meer oorspronklijk aangemerkt worden, afleiden en vormen kan, weet ieder; en waar bleef men anders met *voorzichtigheid* en *voorzienigheid*, en zoo vele andere? Een *kleinigheid* en *kleinheid* verschillen ook. — Waarom dan zulke woorden afgekeurd? — Doch die naauwkeurig denkt en gevoelt, zal op de juiste beteekenis letten, en het adjectivum dat van een adjectivum gevormd is, niet lichter voor volstrekt eensbeteekend met dit houden, dan hy 't geen van een substantivum gemaakt is, daarmee verwarren zal.

Vs. 207.

Of *aarts* het *archi* van Grieken en Latijnen, dan wel ons Duitsche *eerst* zij, is bedenklijk; doch hoe 't zijn moge, zeker is het, dat het zich niet wel met adjectiven laat vereenigen, ten zij die adjectiven uit een substantivum ontstaan zijn, 't geen dit *aarts* aannemen kan.

Vs. 229.

HUYDECOPERS verandering (VONDEL mag zelf geschreven hebben als in den Druk,) is eene aanmerkelijke verbetering. *Stroomen*, *bron en water* is een belemmerde opnoeming en treft niet; maar in

stroom, EN *bron*; EN *water*,

is een melodie die het vers verheft. Dit hier recht uit één te zetten zou te omslachtig zijn, als men 't noemt; maar wie vatbaar voor de ware kracht en welluidendheid van een periode is, zal het onderscheid kenlijk gevoelen.

VONDEL houdt van dus eensylbige woorden by één te brengen, en hy is er gelukkig in door hun klanken welluidend in de plaatsing te regelen; maar men lette eens op het aangevoerde vers uit HEINS, die deze kunst niet verstond.

Vs. 270.

Het imperfectum van *zieden* is *zood*, maar, als meer zulke, ongebruiklijk, en schoon wy dagelijks van *gezoden en gebraden* spreken, byna onverstaanbaar ge-

geworden. Het stuit hier ook eenigzins, en men zou thands veel liever *hy* ZIEDDE *en* BRIED zeggen. — Het is met meer ongelijkvloeiende werkwoorden dus gegaan, en natuurlijkerwijze trekt een taal allengs meer en meer naar eene licht vatbare regelmatigheid. Over 't algemeen nu wordt die der zoogenaamde ongelijkvloeiende minder erkend, en men wordt er steeds meer en meer voor verstompt.

Vs. 278.

Over de spelling zal ik hier niet uitweiden, daar ik die tegenwoordig genoegzaam gevestigd acht, en ook een volkomen gelijkheid nooit in te voeren kan zijn. De aanmerking des Aanteekenaars is genoegzaam. By de werkwoorden die thands volstandig in de derde persoon zonder *t* gebruikt worden, moet men ook *mogen* voegen, want niemand heeft zoo veel ik weet *hy macht* voor *hy mag* gezegd. *Hy durf*, is voor *hy durft* nog niet geheel buiten gebruik. Deze byzonderheid is den hulpwoorden der Verba by ons eigen, waarom men ook *hy zal* zegt, en behoort tot de eigenschap onzer taal, en van daar dit *hy durf*, *hy kan*, *hy mag*, *hy wil*, enz. Alleen is *hebben*, hoezeer als auxiliair van 't perfectum, hiervan uitgezonderd; en dit is omdat het niet met den infinitief, maar met een participium uitgedrukt wordt. — Wat *hy plag* of *hy placht* betreft; het gebruik schijnt meest voor het laatste te zijn, doch kwalijk, daar het geen eigenlijk hulpwoord is en *te* achter zich voor den infinitief

 vor-

vordert: Ook geloof ik dat *hy placht* uit een misverſtand van *hy* PLACH TE *doen* is, dat in de uitſpraak de *t* van het woordtjen TE aan het voorgaande *plach* deed aankleven.

Vs. 287.

De afwijking van het gemeene praſiologiſche, *van kwaad tot erger*, door de kleine verandering, *van* HET *kwaad*, vind ik voor my dat eene zekere deftigheid heeft, die den Dichtſtijl wel voegt. Al wat in een daaglijkſche ſpreekwijze valt, verlaagt onze Poëzy. Men verſta hier door het woord dagelijksch het tegengeſtelde van deftig, kiesch, en ongemeen.

Wat *verzwoeren* betreft; *iets verzweren* is als *iets verzeggen*, een afſtand doen van die daad; maar dit is juist tegen het geen VONDEL hier meende uit te drukken. Zijne meening is zich met eede verbinden, ten einde het te doen. — Zijne verandering in *zich verzwoeren*, geeft dit laatſte te kennen, en is dus eene ware verbetering en van 't grootſte gewicht.

Vs. 289.

DE DEZE is zekerlijk een bloote wanſpraak, en 't is het in alle talen. Wat zou men van *ille hic* of *ὁ οὗτος* in Latijn of Grieksch zeggen? En hoe kan men er anders over denken, bedenkende dat *de* in *deze* en in *die* beſloten is? Men vergelijke mijnen Spraakleer.

De gene voor *die*, of *de welke* is wanſpraak, om dat het een ſubſtantif *de gone* is, welk *gone* met het ou-

oude *gumo* eenzelvig zijnde, geene relative kracht heeft.

De uitdrukking echter van *het werk hetgeen ik begonnen heb* is goed, maar dan is *geen* ook geen relatief. De uitdrukking is dus van geheel anderen aart, en *het geen ik begonnen heb* is eene verklaring van het werk dat gemeend wordt.

Dat men aan *het geen* eene kracht van relatief toefchrijft, is eigenlijk een misflag, doch door het gebruik gewettigd, maar ook alleen in 't onzijdige; want gelijk men zegt, *gy verhaalt my* 'T GEEN *ik reeds weet*, zegt men niet: *gy fpreekt my van* DEN GENE *ik wel ken*, in plaats van DEN GENE DIEN ik wel ken.

Vs. 290.

De zommigen of *de fommigen* (want beter fchrijft men 't met *f*, als uit het Latijnfche *fumma* genomen, en beteekenende *een* GETAL *van menfchen*,) wordt zeer kwalijk met het lidwoord gebruikt. Daar is niets meer aanwijzende of afzonderende in, dan in *eenige*, voor 't *nonnulli* der Latijnen gebruikt.

Vs. 315.

Na het SLUITEN *in des Windgods hol*, komt het *flot* hier zeer noodeloos en ongevallig achter aan. Doch ik denk byna dat VONDEL hier met voordacht de holklinkende *o* dus verveelvuldigd heeft als een onomatopœïfche fchoonheid, den galm van een diep hol nabootfende. Indien ja, zoo bedroog hy zich.

Vs. 324.

Der wolken SPONGIE heeft in mijn gevoel hier iets recht Poëtisch en schilderends. Ook stuit my het woord niet. Menig een woord, in zich-zelf niet aanzienlijk, wordt in overdrachtig gebruik deftig, mits wel geplaatst; en dit heeft VONDEL hier uitnemend in acht genomen. Had hy *de spons der wolken* gezegd, het ware zonder eenige verheffing in 't minst, maar de Dichterlijke constructie, *der wolken spongie*, met de verlenging van 't woord *spons*, veredelt en luistert het op. — HOOGVLIET had geen ongelijk by herdruk van zijn *Abraham*, die *spons* hier vermeld, weg te nemen, als wat te laag.

Vs. 336.

Het *ten dienst staan* veroordeelt HUYDECOPER met recht, doch *ten dienst* VAN ZIJNEN STAAT bederft alles en ontbloot den stoplap zoo deerlijk dat er geen plooien aan is.

Vs. 474.

De andwoord schijnt thands geheel vergeten en verbannen te zijn. Zekerlijk behoort dit saamgestelde woord het geslacht van het enkele te volgen, doch wie zal bewijzen dat *woord* ook niet oorspronklijk vr. was? Hier ware vrij veel van te zeggen. Hoe 't zij, in deftigen stijl vindt *de andwoord* nog plaats, en heeft eene statelijkheid die by het onzijdige niet is.

Vs. 480.

Vs. 480.

De klank van *oe* in *grootmoeder* als men 't woord, ſamentrekt, beſtaat in een onaangenaam *joelen*, en geen wonder derhalve dat men 't vermijdt. Met *grootvadr* is 't iets anders, en 't woord is in de ſamentrekking aangenamer dan *grootvader*, wanneer men den accent verplicht is op de middelſte ſylbe te doen vallen. — Intusſchen vind ik in 't vers van VONDEL hier bygebracht, niets dat ſtuiten kan.

Vs. 545.

Het *opſpannen* van den boog heeft iets krachtiger dan het enkele ſpannen, en ik zou het dus ook beter keuren, indien 't APOLLO by 't doorſchieten van den gruwzamen PYTHON wierd toegeſchreven, maar 't minnewicht kon 't met het eenvoudige *ſpannen* wel af, daar hem toch geene buitengewone geſpierde armen of mannenkrachten geëigend worden.

Vs. 549.

Het ſchoone *mille gravem telis* lees ik hier niet, noch ook 't *effuſo per vulnera nigra veneno*, alles ſchilderend, en treffend; en ons daarvoor het *dus vergiftig en hoogmoedig* in de hand te ſtoppen, is nog wat erger dan 't χρυσεα χαλκειων. Maar helaas! De verwoeſting van de Dichterlijke ſchilderingen is in deze Vertaling zeer algemeen.

Vs. 566.

Ongemeen flecht en verftandeloos leest men hier *in winkelen en hol.* In eene byéénvoeging van zulke woorden in één fpreekwijze, moetén beide in 't enkel- of beide in 't meervoud ftaan, of (wil men 't) zoo moet het meervoudige als rijker de phrafis fluiten. Dus kon men zeggen in *hol en winkelen*, en (des noods, fchoon minder goed,) in *winkel en holen.* Doch, recht uitgefproken, behoort *winkels* of *winkelen* te volgen en niet voort te gaan, om dat de klank van *winkels* breeder en rustiger is dan van 't joelende *hoeken;* alhoewel de omkeering van deze orde ook fomtijds haren voorkeur kan hebben.

Doch de uitdrukking van GEEN *winkelen* NOCH *hoeken* is af te keuren, om dat *geen* een negatief is, dat op *winkelen* en *hoeken* beide even zeer flaat, en waarby 't volgende negatief *noch* niet alleen onnoodig is, maar den zin verduifterende, dewijl natuurlijkerwijze een tweede negatief 't eerfte weêrftreeft.

Vs. 568.

HUYDECOPER verklaart hier niet te weten, waarom iemands *darmen om de armen te* HASPELEN, belachlijker zij, dan ze *om de armen te* SLINGEREN. Ik begrijp naauwlijks hoe hy dit ter goeder trouw fchrijven kon. Want, om niet van het misbruik van het woord van *haspelen* in de gewone fpreektaal te wagen, waarin 't wel eigenlijk een fukkelen en *verwarren* te kennen zou

ge-

geven, het *haspelen* brengt het denkbeeld van den *haspel* mede, en beteekent natuurlijkerwijze, een ſtreng of kluw in orde opwinden.

Maar hoe hangt dit ſamen? Het onderſcheid is in de conſtructie. MET *iets haspelen* is daarmeê ſukkelen, *haspelen* aldaar als verbum neutrum gebruikt wordende. Maar in de uitdrukking *iets* (garen b. v.) *haspelen*, met den accuſativus, is het een activum. En wie kan zich, het zij zonder walgen, het zij zonder lachen, de darmen als garen gehaspeld, en dus netjens opgewonden voorſtellen?

Wat JAN VOS betreft, ik erken dat hy veelal te laag geſteld wordt; maar hy had Dichterlijke *genie*, doch door zijn gemeenen en onkieſchen ſmaak veelal misbruikt en verdorven.

Vs. 578.

Deze verplaatſing van het woordeken *dus*, is hier gelukkig, en geeft meer leven aan het ſchildery, dan of het voor *ſmeekende* ging. Het zou even zoo zijn, ſtond er

Blijft, hem dus ſmeekende, om den hals haars vaders hangen.

En mooglijk nog beter:

Blijft, dus *hem ſmeekende, om den hals haars vaders hangen.*

Vs. 617.

Vs. 617.

Deze verwarring van *beſchutten* en *beſchudden* is te verwerpelijker om dat *ſchudden* en *ſchutten* in beteekenis niets gemeen hebben. *Schudden* is een ſchokkende beweging, en *ſchutten* is eene afſluiting of bevrijding, of voorziening ter bevrijding, van alle aanranding.

Vs. 623.

Deze plaats toont ons recht VONDELS achteloosheid in deze Vertaling, die telkens zoo wel in zijn eigen uitdrukking als in zijne opvatting van die des oorſpronklijken doorblinkt.

Vs. 647.

De looper voor den poot der haas is hier fraai en ſchilderend: maar, de haas-zelve daar onder verſtaande, is 't woord alhier laag en gemeen, om dat *loopen* te algemeen is. Men mocht hier de haas den *vluchtende* of *vluchtige*, of *vooruit ſnellende* noemen, maar *looper* zou in dezen zin flaauw en nietig zijn.

Vs. 658.

GOELIJK is zekerlijk een geringe graad van ſchoon of aantreklijkheid van gelaat. By ons namelijk en in VONDELS tijd: want vroeger had het vrij ruimer beteekenis. Een *goelijk meisjen* of die er *goelijk uitziet* is geene ſchoon-

ſchoonheid, maar een dagelijksch gezicht als men 't noemt, doch dat inneemt. — Een tweede beteekenis heeft het woord als *benignus*, gelijk LELYVELD zeer wel opmerkt. — HOOFT in de bygebrachte plaatſen neemt het in ruimer zin van ſchoonheid of geriefelijkheid, of beide te ſamen, maar *ſuo jure, id est, nullo*, als men zegt. — Dat MOONEN dit epitheton aan de Moedermaagd geeft, is vrij ongevoeglijk, hoe men 't ook zou willen opvatten.

Vs. 664.

Moet men *het klei*, als hier, of, *de klei* zeggen? De vraag lost zich vrij gemakkelijk op. 't Is er mede als met *ſteen*, dat als *ſtof* onzijdig, maar als klomp, m. is. Hier ter plaatſe zal 't weinig verſchil maken; doch als regelmatigst verkoor ik 't mannelijk; ten zij het juist verſtand der zaak van den aart der kleiſtoffe als zoodanig, afhangt.

Ik zeg hier *den klei*, want in dit geſlacht neemt men 't woord thands, doch vrij beter was 't ouder gebruik dat het Vr. hield. *Klei* of *klay* is eigenlijk *ge-lage*, dat is *lage* gronds (ſtratum). Inderdaad is zy ook niet anders aan te merken, want het lichaam onzer aarde of haar kern maakt zy zeker niet uit, maar zy overſpreidt den aardbol, gelijk andere lagen.

Vs. 671.

Het *ontfermen* kan hier (des noods) verdedigd worden, maar dat het eigenaartig aangebracht zou zijn,

kan

kan ik niet toeſtemmen. „ *Dat's jammer*" mag hy gezegd hebben, maar op zich-zelven ziende en zijne te loor ſtelling. Geen woord of blijk, dat hy uit erbarming voor het meisjen ſpreekt, komt er voor. Liever had ik dat hy

op het tederst ſloeg aan 't KERMEN.

Vs. 695.

Gelijk men in 't meerv. van *holen* en *gaten* ſpreekt, dient men *uitholen* te zeggen; en *uithollen* (voor de zich blind loopende paarden over te laten. Met dat al zou ik *hollen* als meervoudige van *hol* niet geheel veroordeelen. — Doch dat het werkwoord van een naamwoord gemaakt, zijn vokaal zou moeten verdubbelen, ontken ik. Die verdubbeling behoort tot de præterita, en ontſtaat uit de intrekking van de zachte *e* die de *d* of *t* voorgaat, en met dezen een ſylbe plach te maken. Zoo is *baadde* ſaamgetrokken uit *badede*, *vergoodde* uit *vergodede*, *hoolde* van *holede*, enz. even als *hy koom* een ſamentrekking van *kome* is, *koomt* van *komet*, *geſpeeld*, van *geſpelet*, enz. enz.

De geheele redekaveling van HUYDECOPER op bladz. 158 en vervolgens, is bedrieglijk, en ſteunt op verwarde of valſche begrippen van de wording der woorden. *Graf* en *tred* mogen derivaten van *graven* en *treden* zijn, de ware wortel ligt dieper. — De kleine aanteekening *(u)* van LELYVELD is juist.

Vs. 698.

Vs. 698.

Men merke op dat in de twee Dichtregels, waar HUYDECOPERS aanmerking op dit vers, mede ſluit, een zeer wezendlijke feil tegen onze Conſtructie ligt. Het woord *moeten*, dat by *begroeten* behoort, kan tusſchen zich en dat *begroeten*, geene uitdrukking van middel of dergelijke dulden. Dat middel (*met eenen zegenwensch of rouwbeklag*,) kon onmiddelijk op *den Vader* volgen, of (des noods) ook dit woord voorgaan. En dit is even zoo in oratione directa, als in de omgezette rede van twijfeling. Maar, men ſtelle deze rede zoo men wil; *met eenen zegenwensch*, enz. kan nooit tusſchen *moeten* en *begroeten* ingeknepen worden.

Vs. 744.

Het *geroken* is een zeer lage uitdrukking voor *bemerkt* of voor *vermoed*. *Præſenſerat* zegt OVIDIUS. — Dat *aankomst* hier kwalijk geaccentueerd wordt, is zeker. Onze Dichters zijn dikwijls met zulke ſaamgeſtelde woorden, waarin twee lange greepen op één ſtuiten, verlegen. — Maar nog iets! Was zy *aangekomen*, zoo was het geen *præſentire*, als het Latijn ſpreekt. Haar *naderen*, haar *op weg zijn*, mocht hy vermoeden, maar *haar aankomst* kon hy zien en volkomen ontwaren. — Dat *ruiken* ſtuit allergeweldigst.

Vs. 749.

Daan is een oude caſus obliquus van 't oude *da*,

 waar-

waarvoor wy nu altijd *daar* zeggen. Dit *da* is eigenlijk een aanwijzend woordeken, dat gelijk in 't mann. en onz. *daen*, zoo in het vr. *daar* tot genitivus en ablativus heeft. Wy zeggen derhalve thands tweemaal het zelfde als we *daarvan daan* zeggen. Men is er aan gewend, maar inderdaad is het wanfpraak. *Daarvan af* kon men zeggen, want dat *af* behoort dan tot het verbum *zijn*, *gaan* of dergelijke, maar *daan* is tot geen dergelijk werkwoord te brengen.

Dit *daan* is naderhand weder gedeclineerd, en zoo heeft men *danen*, volftrekt kwalijk, gemaakt. — Even zoo was 't met *wa* (ubi) en *wanen* of *wan* (als op bladz. 170 onder aan) als cafus obliquus daarvan. Het *hen* voor *van hier*, by HOOFT, heeft gelijken oorfprong. De onkunde der lateren van wat dit *daan* was, heeft den onzin ingevoerd van *hier-* of *daarvan daan* te zeggen, hetgeen tweemaal het zelfde is. — Doch wy vinden de taal dus na tijden van onkunde en wankennis veranderd, en kunnen in alles niet te rug treden.

Men zou echter dit *daan* als een verkort participium (voor *gedaan*) kunnen aannemen, als zijnde *hier van daan* eigenlijk *hiervan gedaan*. Het verbum *doen* was van ouds in de Saxifche of Anglifche dialekt al veel pleonasticè gebruikt, gelijk in het Engelsch met *do* algemeen is, en oudtijds by ons ook wel plaats had. — Doch deze verklaring voldoet niet in alle gevallen en voorbeelden.

Vs. 759.

Vs. 759.

Een koey in 't wezen, voor een *wezendlijke koe*, is zekerlijk kwalijk uitgedrukt; doch HUYDECOPERS verandering in *een koe in wezen* voldoet ook niet volkomen. Alleen is 't *een wezendlijke*, d. i. waarachtige *koe*, als men zeggen zou; of een koe die waarlijk een koe is, 't geen de zaak recht voorstelt.

De aanhalingen van *Venus, een Godin in wezen*, enz. passen hier op de *koe in wezen* niet. Want *Godin in wezen*, is *Godin van aart*, enz. — Liever lees ik by VONDEL:

Zou schijnen dat het geen waarachtig runddier *waar*.

Vs. 760.

Boel is saamgetrokken uit *bodel*, dat is *bode*, waarvoor men ook met verkeerde accentuatie *bodél* zegt, het geen weêr in *pedél* ontaart is. — 't Woord beteekent eigenlijk *dienaar*, en als zoodanig heeft men den minnaar ook *boel* genoemd, als in 't Fr. *serviteur*. Nu gaat *boel* voor *adulter*, of den gene *qui consuevit cum muliere*, door; en dit is wel. Doch dat men *boel* op een vrouw toepast, in plaats van *boelin*, is verkeerd. — ANTONIDES in zijn Trasil gebruikt en *boel* en *boelin* in eenen adem voor de zelfde vrouw; waar hy spreekt van die nog roemen mocht dat hy

De boel *van vorst Trazil gebruikt voor zijn* BOELIN.

 Vs. 797.

Vs. 797.

Huydecoper houdt veel van de zoogenaamde gelijkvloeiende werkwoorden. Voor my, die in mijne nafporing meen gevonden te hebben, dat zy uit naamwoorden gefproten, en dus geene in zich-zelfs oorfpronklijke verba zijn, ik ben ongelijk meer voor die men ongelijkvloeiende heet. Men zie mijnen Spraakleer. — Ieder oordeele, voor zich.

Maar behalven de oorfpronklijkheid; het ten minste driefylbig participium præteriti, klinkt onvergelijkelijk beter en voller dan dat van de andere foort, dat met eene ftaande fylbe eindigt. *Gefchonden* klinkt ongelijk beter dan *gefchend.* Doch waarom moet men, het eene over 't algemeen verkiezende, het andere veroordeelen?

Daar is zeker een fijn onderfcheid. *Hy* VROEG *verlof*, zei ik liever dan hy *vraagde* 't. Doch *het geen waarnaar hy* VRAAGDE, zou ik verkiezen voor *waarnaar hy* VROEG. Namelijk, de gelijkvloeiende zijn uit den aart *verba neutra*, en de ongelijkvloeiende in tegendeel. *Ik leef*, heeft het *leven* als verbum neutrum in zich; zoo, hy *vraagde*, de *vraag*, enz. maar in *hy vroeg*, *hy ftond*, *hy zag*, hoort men geen *vragen*, *ftaan*, of *zien.* — Niet te min, ik erken dat dit flechts mijn byzonder gevoelen is, 't geen ik niemand zou willen opdringen.

Vs. 840.

Loeren is eigenlijk *loëren*, dat is flikkeren (naamlijk

met

met de oogen), van het thema *lo*, als licht, waarvan ook ons *lonk* als loïng (loïnk) en het Engelſche *to look* (zien) is. De begeerte doet de oogen, wanneer men naar 't begeerde ziet, flikkeren. Men zegt dus ook zeer wel *loer-oogen*, het geen veelal uit ſchalkheid geſchiedt.

Maar *iemand* LOERREN is een geheel ander woord, en eigenlijk *leuren* (zoo als *oe* zeer veel voor den klank van *eu* gebruikt is), d. i. *te loor ſtellen*; waarvan de eigenlijke beduiding is, iemand tot een leur, een ongeacht ſpeeltuig maken of gebruiken.

Vs. 842.

In dit ſoort van dubbel rijm vindt men by VONDEL in zijne Poëzy een geheelen Zang, II. Deel bladz. 416 en volg. Het is eene aartigheid, maar die in geen deftig Dichtſtuk een plaats verdient.

Vs. 855.

DEES, op het vrouwlijke toegepast, heeft op 't bloot gehoor af, iets onvoegzaams, en wierd best vermijd. Het klinkt my ten minſte niet beter in 't oor, dan of men *een braaf*, *een wijs*, of *een goed vrouw* zei.

Zonderling is de verwarring omtrent dit *deze* en *die*, nu met het Lat. *hic* en *ille* gelijk geſteld. Indien wy de zaak hoog genoeg opnemen, of van zeer oudlings ophalen, zoo is *die* en *deze* 't mann. en vr. aan *hic* en *hæc*, *ille* en *illa*, *is* en *ea*, beandwoordende.

Die naamlijk is mann. en *deze* is vr. *Die* bestaat uit samentrekking van *de hy*; en *deze*, uit samenvoeging van *de zy* (*de ze*), ὁ ἐτος en ἡ ἀυτη. Is dit zoo, zoo moet het *ze* waar het vr. in gelegen is, wel uitgedrukt en niet afgekort. Doch men zou dan ook geen *dees* op het mannelijke kunnen doen slaan, en geen *die* op het vr. — In 't onz. is *dat* als *de het* aan te merken, zekerlijk hard en onvoegzaam schijnende; maar *dit* vertegenwoordigt ons duidelijker *de it*. Dan (als gezegd is), tot den oorsprong weder te keeren, is de taal *in embryone*, en eer zy nog als taal bestond, opdelven, en 't behoort tot haar rijpheid of volwassenheid niet.

Vs. 865.

Een *riete spruit* is niet een *riethalm* of *rietbosch*, of *rietspruit*. Maar het zou een *rieten spruit* (d. i. spruit van riet,) zijn.

—*—

TWEE-

TWEEDE BOEK.

Vs. 9.

Indien hier van eene bloote afbeelding der zee gefproken wordt, zoo is het woord *krioelen* wel, maar het *ſtoffen* op de daarin verbeelde goden of halve goden, niet te dulden. En waarom dit laatſte niet? — Het eerſte ('t krioelen of krielen) beſtaat in een beweging, en van deze geeft de houding aan de beelden gegeven, den beſchouwer een indruk; zoo kan de houding ook een indruk van lachen, grimmen, en vertoornen geven, maar *ſtoffen op een bepaald voorwerp* gaat verder. Het *pronken* daarmeê zou eerder te dulden zijn. — Doch OVIDIUS is zoo woest niet, maar zediger en juist:

Cæruleos HABET *unda Deos.*

Maar dit ſtoffen *op blaauwe waterheeren* is als of het yvoor hen als *blaauw* vertoonde, daar de deuren toch niet onderſteld kunnen worden als prentjens met kleuren afgezet te zijn geweest. VONDEL moest *cæruleos Deos* niet door *blaauwe*, maar door DE *blaauwe waterheeren* vertaald hebben; doch beter nog

ware 't geweest, of *blaauwe* of *water* weggelaten te hebben, want *cærulei Dei* is eenvoudig de benaming der watergoden.

Dan, nog meer: De watergoden of *cærulei Dei* hier bedoeld; zijn geen *waterheeren*. 't Zijn onderdanen der waterheeren, naamlijk Tritons, Meermannen, Meerminnen, en dergelijke, waarvan de Dichter ook eenige by hunne eigen namen doet kennen. Waarlijk VONDEL heeft wel plomp vertaald, zoo 't vertalen mag heeten.

Vs. 16.

OVIDIUS doet DORIS dochters (*Magen* meldt hy niet;) de vlechten *droogen*; VONDEL *netten*, d. i. natmaken, minder goed; maar *droogen* en *netten* voegt VONDEL by malkander, als nemende *netten* voor kuifchen, kammen, en wat by het toiletwerk behoort. Kwalijk, zoo *netten* niets dan *nat maken* is, gelijk men thands wil of fchijnt te willen. Doch een *nette vrouw* is toch wel geen natte vrouw, wie het nat by de kleêren druipt. — Zekerlijk is er een adjectivum *net*, het geen, in beteekenis, van *nat* niet afhangt, en waarvan ook *netheid* is, beftaande in juistheid zoo zeer als in reinheid, en drukkende een volkomenheid en gepastheid uit in alles, waarop men het toepast. Dit *net* ftaat over tegen *flordig*, en gelijk *flordig* van *fleuren* (fleepen) en van *fleur* (een nafleepende lap) is, zoo ziet men lichtlijk in, dat *net* het ftrijdige van zulk fleuren (of met nafleepende lappen in 't wild loopen) is, en dit wijst ons op het verbum *ne-en*,

dat

dat is *naaien.* *Net* is derhalve *genaaid*, waarvan ook een *net* (rete) is; zoo als een *netel*, en by letterverwisfeling een *neelde* (nu *naald*), daar desgelijks toe behoort. Hiervan zegt men ook *puntig* voor *net.*

Van de geregelde in een vanging der mazen van een net, is het derhalve dat het adjectivum *net* in den huishoudelijken zin des woords, juist geregeld, en in naauwgezetheid van orde, te kennen geeft. En zoo heeft het verbum *netten*, ook tot netheid brengen, net maken, en derhalve by uitbreiding van beteekenis, kuifchen, en alles wat daartoe behoort, kunnen aanduiden.

Vs. 49.

Noch *uit uw* STAM, noch *uit uw* ZAAD, voldoet hier. *Dat* ik waarlijk *uw zaad ben*, kon hier gezegd worden, want het drukt het *propago* uit; maar het zeggen UIT *uw zaad* verwijdert het onmiddelijke, waar het hier op aankomt. FAëTON in zijne gemoedsgefteldheid vordert en moet vorderen, hetgeen fterkst klemt en doorklinkt.

Vs. 59. 57

De uitdrukking: *Zy ging van my zwanger*, is wederom zeer triviaal. Goden moeten in een hooger ftijl fpreken.— *Het waar geen reên*, enz. heeft ook een onverfchilligheid in, die met het gedrag van FEBUS hier niet overeenftemt. Het Latijnfche daartegen is treffend, belangftellend, en vaderlijk: *Gy verdient niet*, dat ik u

 niet

niet voor den mijne erkennen zou. Men gevoelt er een verontwaardiging in over 't denkbeeld; en het is die verontwaardiging, die hem in de roeklooze belofte ſtort, die zijn' zoon ten val wordt.

Vs. 60.

Ik ſchenk HET *u*, kan hier zeer wel plaats vinden by *wat gaaf.* — Maar, zegt HUYDECOPER, 't ſlaat op *gaaf*, en die is vrouwelijk. — Dit is zoo, ja; doch het ſlaat niet op *gaaf*, maar op WAT *gaaf*, dat is, WAT *voor gaaf*, en dit WAT is onzijdig. — *Wat voor gaaf* is als het Latijnſche *Quid hominis.* Hier is het, *quid doni.*

Vs. 66.

Hy berouwde zijnen eed, laat zich voor *hy betreurde dien* wel zeggen; maar in den echten zin van *poenitere*, is *berouwen* een imperſonale, en eischt *het* voor zich met een *dativus perſonæ* en *genitivus rei*; of de zaak waar het berouw over is, moet als nominativus 't werkwoord aan 't hoofd ſtaan, en de perſoon in den accuſativus vallen, die dan eigenlijk door het voorzetſel *be* geregeerd wordt. HUYDECOPER beriſpt VONDEL hier met recht over dergelijke wanſchrijvingen in 't regimen.
Misſchien echter ben ik hier niet duidelijk genoeg. Ik meen: Men moet een van beide zeggen: of: HET *berouwt* MY *mijner achteloosheid*; of: *Mijne achteloosheid berouwt my.*

Vs. 142.

Vs. 142.

De *ſpeek*, wat is die? Immers meent VONDEL de *ſpaken* in 't wiel, de *radii*, by OVIDIUS een *argenteus ordo*, by VONDEL uit *zilvren masſen* beſtaande. Doch hy neemt dan zichtbaarlijk *ſpeek* in het meervoudige by verkorting, 't geen zekerlijk niemand zal navolgen. — Intusſchen zeg ik daar kwalijk. VONDEL noemt ze VAN *zilveren masſen* GESMEED; en niet, *daar* UIT *beſtaande*; en dus zegt hy wel.

Vs. 176.

Is het goed gezegd, *hoog noch laag*, zoo is het ook goed, *zeer hoog noch laag*, en *te hoog noch laag*. *Hoog noch laag* blijft dan altijd één zelfde denkbeeld dat de twee uiterſten te ſamen vat, en waarvan het *nimium* door voorzetting van *te* uitgedrukt wordt. Even zoo is 't met *niet te hoog of laag*.

Vs. 192.

TE of TEN WAGEN *ſtijgen* is geenerlei bedenkelijkheid onderhevig, maar DE DEKKERS *te koets ſtijgen* is niet goed te keuren. Van waar dit onderſcheid? — Het is dat men *te wagen* en *te ſcheep reizen* zegt, maar niet *te koets reizen*. Ook *ſtijgt* men niet in de koets, gelijk men te paard of ten wagen ſtijgt. De koets was van ouds een laag voertuig, men *ſtapte* daarin.

Vs. 198.

Is het wel zoo, dat *toom* en *teugel* 't zelfde zou

zijn? —

zijn? — Ik denk neen. De toom is een koord of riem, 't geen de rijder in de hand heeft, maar de *teugel* is de klem die des paards neus of zijn muil bedwingt. — Niet te min wordt het een wel voor 't ander genomen, en werkt de toom op den teugel. Men neemt in 't algemeen den teugel in meer of in minder ruime beteekenis; doch men zal niet zeggen *den toom beknabbelen*, maar wel, *den teugel.* — Bedrieg ik my hier echter ook? *Togen* is *trekken*, en *teugel* is dus, waar men meê trekt, en dit doet men met den toom. — Judicent periti.

Vs. 219.

De paarden te doen *rieken*, dat de wagen te licht of te min geladen is, klinkt my vreemd in de ooren. De Latijnsche Dichter zegt *ſenſere*; zy *voelden* 't. Men plach in vroeger tijd de zwaarte onder de *qualitates* TACTIBILES te ſtellen, maar onder de *ruikbare* nooit.

Doch *rieken* wordt ook in den algemeenen zin van bemerken of gewaar worden gebruikt. — Ik erken het; doch dan behoort het tot den lagen vernederenden ſtijl.

Vs. 310.

Van *levend* maakt men *levendig*; waarom dan ook van *gloeiend* niet *gloeiendig*? Doch het is in geen gebruik. HUYDECOPER zoekt deze reden ter verdediging van dit woord te ontduiken, door een valſche afleiding van *levendig*, als ware 't van *levenig*; doch die noodſchoot geeft geen hulp. Ik erken dat ik 't woord *gloei-*

gloeiendig niet licht gebruiken zou met deze verlenging; maar een woord kan zeer goed, en evenwel in de verſificatie onbruikbaar zijn.

VONDEL beſchouwde 't voorzeker als krachtiger dan *gloeiend*, gelijk *levendig* woëliger is dan *levend*.

Vs. 490.

Brallen is zekerlijk een verſchillende uitſpraak of dialektverſchil van *pralen*. Maar waarom deugt het niet? Meer woorden nemen wy dus in verſchil van uitſpraak en ſpelling aan. Dit verſchil geeft ook hier een verſchillende *nuance* van beteekenis. *Brallen* is een grover en minder kieſche wijze van *pralen*; en zoo het in LELYVELDS bloei door 't gezag der ingebeelde taalſchuimers onderdrukt mag geweest zijn, het is zeer goed, dat dit willekeurig Oſtracismus nu geen kracht meer heeft.

Vs. 497.

Over de twee verſchillende præterita van bewegen, heb ik elders uitvoerig gehandeld. Men houde ſlechts in 't oog of men 't als verbum neutrum, of overgaande activum gebruikt. Men zie onder anderen ook mijnen Spraakleer.

Vs. 508.

Over *laveeren*, *loef*, en *loeveren*, ſprak ik elders in den breede. Ik voeg er hier alleen by, dat *lobberen*

ren daar mede famenhangt, in den oorfprong. — Kortlijk: *Laf* en *laag* is het zelfde woord uit *la-ig*, en *loven* is verheffen.

Vs. 539.

Het verfchillend gevoelen van HUYDECOPER en van LELYVELD, omtrent het werkwoord *touwen*, is licht te vereffenen, zoo men flechts tweederlei *touwen* uit verfchillende afkomst of wording erkent. — *Touwen*, voor met touw of draden befpannen, en voor met een touw flaan, is zekerlijk van *touw*; maar onafhanklijk van dat touw, is *towen*, *to-en* ftoten, drukken, en kloppen, een werkwoord van het thema *to*, drukken, dringen, waarvan ons *toe* en *tot* als voorzetfels zijn, en daarvan is ook *ftouwen*, een foort van ftoten, niet van binden of kloppen, zijnde de *f* eene bloote verfterking van de *t*.

Vs. 546.

Het geen hier van de letterzetters gezegd wordt, heb ik in mijn jeugdigen tijd nevens anderen ondervonden van den in zijnen tijd zeer werkzamen en kundigen CORNELIS VAN HOOGEVEEN JUNIOR, als Boekdrukker te *Leyden*, ongelukkig geworden door liefhebberyen en gezelfchappen, en eindelijk in 't uiterst gebrek omgekomen. Deze, zeer net op zijn drukwerk zijnde, was gewoon, als een vers wat lang uitliep, een of meer lange of veelletterige woorden in kortere fynonyma te veranderen, ten einde het afbreken van

de

de regel te vermijden, en dit heeft niet zeer zelden verzen verkracht, en ten aanzien van zin en nadruk bedorven. De ſchrijvers, hun afgedrukte werken niet nalezende, bemerkten dit niet, en ik zou het niet weten, ware 't niet uit zijn eigen mond; gelijk ik dan ook naderhand dit in menigte mijner dichtſtukjens zoo gevonden heb, die daardoor in kracht en welluidendheid deerlijk geleden hebben, en my dus misvormd niet meer tot eer kunnen ſtrekken. Ieder zij tegen zulke praktijken gewaarſchouwd, en elk Drukker beſchouwe ieder woord, ja letter eens Autheurs, als onſchendbaar en heilig.

Vs. 560.

Het onderſcheid tusſchen *dan* en *als*, in de vergelijkingen is hier volmaakt goed en kennelijk aangetoond: doch de twist is in de uitdrukking van ALZOO *goed* nog niet uitgemaakt. Naar mijn inzien, mag er zoo wel *dan* als *als* op volgen. *Het is* AL ZOO *groot*, en *het is* RUIM ZOO *groot*, drukken in den zin der phraſis eene ongelijkheid uit, en vorderen dus geen *als*, maar *dan*; doch niet te min is het woordelijke daarvan gelijkſtellend. Wy zeggen *het is* NIET ZOO GROOT ALS, waarom dan ook niet *het is* RUIM ZOO GROOT ALS? De vraag is alleen, of hier de meening, dan of de woorden moeten gelden; en zonder het eerſte volſtrekt af te keuren, zou ik de woorden hun eisch liever geven dan niet geven.

De zelfde twijfel doet zich op in NOOIT *zoo groot* ALS of DAN. De geheele twijfel berust in de wijze

van

van uitſpraak naar men den heerſchenden toon plaatst.

Vs. 630.

Over *boel* ſpraken wy hier voor, I. 760. Doch het *in de kraam* verdient wel eene kleine aanmerking. De *kraam* koomt van *raam*, en is eigenlijk *geraam*, dat is ſamenſtel van latwerk, en dus niet anders dan hetgeen men thands *ledikant* heet. Men zie mijne Geſlachtlijst der N. W. —— Maar wat ik hier wilde aanmerken is, dat de uitdrukking laag en triviaal is, en eerst als ſpottende ingevoerd; en ook nog in een anderen zin tot ſpot ſtrekt, als wanneer men MET IETS *in de kraam liggen* zegt, voor *daar verlegen met zijn*. 't *In de kraam liggen* is ook eigenlijk ſlechts *krank liggen*, en (om dit in 't voorbygaan op te merken) *verlegen zijn*, is ook niets dan dit. Hy is *verlegen*, niet die *ligt*, maar die *weg gelegd* is. —— Het woord *zy gelag* is daartegen op zich-zelf edel en heeft waardigheid.

Vs. 670.

Over *kroost* is in mijnen leeftijd veel geſchreven, en de beteekenisſen, waarin men 't al gebruikt, of gebruikt heeft, zijn genoeg uitgelegd en verklaard. Doch ten aanzien van den oorſprong zal men wel doen onze Geſlachtlijst op te ſlaan.

LELYVELDS aangehaalde uit HOOFT, onder (*i*) is zekerlijk niet goed te keuren. *Kroost* voor gelijkenis of kenbaarheid, is eene bloote abſtractie, en daar kan het

het woord van *knotten* niet op gepast worden. *Knotten* is van *nodus* en *knoop*, en men zegt *knotten* eigenlijk voor *ontknotten*, dat is *losmaken*, *ontbinden*. Het Hoogduitsch heeft dus *knote* voor *knoop*, en wy zeggen een *knots* voor een ſtok met knoten of knoopen. 't Geen toch eigenlijk een adjectivum *knotsch*, van *knot*, is.

Vs. 705.

Het woord *ſnedè* is van *cæſura* als vertaling gemaakt, en beteekent even het zelfde. Dat men er de *rust* door verſtaan heeft, is misverſtand. Ik kan voor het overige hier volſtaan, met naar mijne Verhandeling over de versmaat in mijne T. en D. Verſcheidenheden te verwijzen.

Vs. 707.

Het woord *berad* voor *rad*, d. i. gezwind, magmen veilig voor verouderd verklaren, en 't kan tegenwoordig by ons zeldzaam als een woord uit den ouden tijd plaats vinden. Maar wy vinden hier al wederom een recht gemeene lage uitdrukking in *het door de lucht zetten*. Dit en alzulke, als *het op een loopen zetten*, hy *zette 't op een ſchreien*, enz. zijn beneden allen deftigen ſtijl.

Vs. 726.

Jammerlijker ſtoplap ware er waarlijk niet uit te denken, dan dit *met hare ooren*.

Vs. 730.

Schoon *onderwinden* met *zich* geconſtrueerd wordt, kan men echter zeer wel *het onderwinden* in 't algemeen zeggen; doch het aangehaalde uit *Nil volentibus ard.* is wanſpraak.

Vs. 732.

Het monoſyllabum *ras* doet hier een zeer onaangename uitwerking, en heeft geenen grond in 't Latijn. Zulk een overloop, waar een monoſyllabum zich van 't vers 't geen het beſluit, als losmaakt, om tot het volgende te behooren, verderft de melodie altijd, ten zij het een zeer dóórklinkend, en tot het volgend vers recht gewichtig woord is.

Vs. 749.

Klappen is hier wel eigenaartig, maar een laag woord; en in deftige Poëzy te vermijden.

Vs. 779.

Het woord *kusſen* voor ongeoorloofde omhelzing, is inderdaad geen Hollandsch, en zoo 't dit ware door een misbruik, als in 't Franſche *baizer*, is het in zulk eene toepasſing laag. Heel iets anders zegt het *patrium temerasſe cubile* van OVIDIUS.

Wat *bewust* betreffe. 't Woord is van *wis* (*gewis*), waarvan het Hoogduitsch *wisſen* voor weten, en derhal-

halve uit *bewist* bedorven. Hy die weet, is *bewust*; maar 't geen men weet, heeft geene bewustheid; kwalijk derhalve zegt men, *dit is my bewust*, voor *ik ben des bewust*.

Vs. 791.

Schoon *luitpen* goed gezegd wordt, de *pen* op zichzelfs drukt het *plectrum* niet uit. Die deze verzen leest, verſtaat natuurlijker wijze een ſchrijfpen.

Vs. 812.

Hoe zeer *heelzaam* goed gezegd is, *heelloos* is verwerplijk, om dat *heel* geen zelfſtandig naamwoord, maar blootelijk 't wortelwoord van een werkwoord is, niet op zich-zelf in gebruik.

Vs. 815.

JAN VOS misdoet hier minder dan VONDEL, die APOLLO maar voor goed tranen doet ſtorten, of 't zoo behoorde, terwijl de eerstgemelde het duidelijk, als iets tegenſtrijdigs met de Godheid (en als een byzonder wonder derhalve) voorſtelt.

Vs. 826.

VONDEL verkiest *menſchepaard*; ik zoude 't liefst met *paardmensch* houden, 't geen den Centauer tot een ſoort van mensch maakt, waarvoor hy by de

Ouden ook geldt. Zoo zegt men een wolfhond (lycisca) en niet hondwolf, zoo een *ſtiermensch*, en niet menſchenſtier. Het laatſte woord in deze ſamenſtellingen drukt het geſlacht, waar een ſoort toe behoort, het eerſte de byzonderheid van het ſoort uit.

Vs. 837.

Van *in de kraam gelegen*, zie men hiervoor op *Vs.* 630. Doch *in kraam*, is in die uitdrukking-zelve verkeerd, zonder lidwoord. Men zegt wel *in bed*, maar verkeerd, en alleenlijk om dat, men *te bed* zegt, even als men *in huis* en *te huis*, op de wijze van *te ſcheep*, *te land*, en *te water* zegt: doch dit is in deze woorden eene byzonderheid, en ſchoon *te bed* zeer gewoon is, zal niemand *te kraambed* zeggen.

Vs. 841.

Die 't al kan ſpellen, koomt hier weêr verſchrikkelijk naſleepen. Waarom niet liever

— *Zwanger van de* GODSKRACHT VAN 'T VOORSPELLEN.

SPELLEN zegt men thands in den zin van *voorſpellen*, en 't is algemeen. Doch wat is 't eigenlijk? Is 't het *ſpelen* van 't muzyk, waar de oude profecy meê begeleid wierd; of is 't woord eigenlijk *ſpie-elen*, van *ſpiën*, zien? — In 't voorbygaan merk ik hierop, dat het *ſpellen* der kinderen, met dit *ſpellen* niets gemeens heeft, maar een geheel ander woord is, waarvan

na-

nader in een nieuwe uitgaaf mijner Geslachtlijst die gereed ligt.

In 't voorbygaan merk ik op, dat de plaats uit een HS. van 1452, op het slot dezer Aanteek. rakende Nabuchodonosor niet zegt, *nochtans* KONDEN ZY HEM, maar *nochtans* KON HY HUN *niet vertellen*. Het *daartoe* dat in dezen volzin volgt, beteekent *bovendien*, en behoort niet by *bedwingen*, maar by *hy wilde*.

Vs. 857.

Dat het woord *knippen* in eigen en in overdrachtigen zin altijd een laag en gants Ondichterlijk woord is, merk ik hier voorbygaande aan.

Vs. 863.

Zeer oneigen wordt *groot* hier als epitheton van *spelling en voorzien* gebruikt. Wat is *een groot voorzien*, of wat taal en uitdrukking is dit? OVIDIUS heeft daar niets van; en, vereischte 't voorzien hier eene uitdrukking van hoedanigheid, het mocht *strafbaar*, *gevaarlijk*, *honend*, of dergelijke zijn; maar geen *groot* kon hier passen. *Van zoo veel belang*, of *zoo veel waardig*, heeft het Latijn. — Een *groote straf* is ook gants niet juist; een *zware straf*, zegt men.

Vs. 866.

SNOEIEN is ook zeer oneigen. Men *snoeit* niet af,

ten fpijze voor zich; en het *fnoeien* en *plukken* is beide ongefchikt, 't zij men Ocyroë hier als maagdelijn, 't zij men ze als paard fpreken laat. Men gegebruikt ook *fnoeien* in 't gemeen wel voor fnoepen, en zoo is 't eigenaartig als een befnoeiing, van 't geen waar men van fnoept, maar dan een by uitftek laag woord. — Verdraaglijker is het *vs.* 1084.

Vs. 892.

Pijpen is beide gelijk- en ongelijkvloeiend, en zoo is ook *fluiten*, en meer werkwoorden. En waarom zou 't niet? — Zekerlijk enkel en alleen, om dat het den Taalknoeieren, die zich taalverbeteraars noemden, in hunne aangenomen ftelfels niet vleide. — 't Is het ongeluk der Wetenfchappen, dat men ze veelal tot ftelfels brengt, eer men ze nog genoegzaam verftaat.

Vs. 919.

In deze wei. Wederom een lelijke ftoplap! Wat doet het ter zake, of het in deze wei of elders gefchiedde.

Vs. 945.

Scheutig lang is onmatig lang, lang opgefchoten; en de Latijnfche Dichter heeft dit met zijn *Virginibus præftantior omnibus* zekerlijk niet willen uitdrukken, maar *rijziger* van geftalte dan de andere.

Vs. 1005.

Vs. 1005.

Het *behendig* is mede een byvoegsel van VONDEL, en volstrekt nutteloos. Het is echter hier wel te dulden; doch Gode *behendigheid* toe te schrijven met CL. WILLEMSZ., is eene hart- en verstandstuitende laagheid, het zij men 't woord naar zijn oorsprong tot de *hand* (waar het oorspronklijk van is), het zij men 't tot het verstand t' huis brenge.

Behend voor *behendig* is ook niet te wettigen, daar het eerste niet anders dan *met handen voorzien*, uitdrukken kan.

Vs. 1040.

Dat men *schandaal* op de lijst der bastaardwoorden geplaat, is in zich-zelfs niet te wraken, doch daar alle talen op elkander invloeien, verkrijgen ook 't geen oorspronklijk bastaarden zijn, wettigheid en burgerrecht. Men moet dus een woord niet lichtvaardig veroordeelen of uit de taal werpen, om zijn vreemde afkomst, maar veeleer 't twijfelachtige ter verrijking op- en aannemen. Inzonderheid heeft onze spraak zich ook vele vreemde uitgangen geëigend, en schoon deze veelal tot de meest stuitende gerekend mogen worden, zijn zy echter niet geheel te verbannen; misbruikt men ze slechts niet.

Vs. 1082.

Dat *klautenen* van *klaauw* is, is in den volsten zin waar; doch niet onmiddelijk. *Klauteren* is *klafteren*, en

en van het derivative van *klau*, namelijk *klaft*, waarvan men ook een *klafter houts* zegt. *Klaven* of *klauen* ('t geen één en het zelfde woord is) maakt *klafte*, waaruit *klafteren* onmiddelijk voortkomt. *Klafter* is wat men kan omvatten (*omklaauwen*, om het dus te noemen).

Doch *klaveren* is meer onmiddelijk van *klaauw* (klau).

Vs. 1084.

Wederom dat *snoeien*. VONDEL was zeer gehecht aan lage woorden; alhoewel het hier zeer verdraaglijk zou zijn, zoo men 't *pit* van eene zaak, in plaats van het buitenste van 't gewas, bladen en takjens, snoeien konde en dit gewoon ware.

OVIDIUS heeft van dat *snoeien* niets, en 't is hem genoeg, dat JUPITER daar als een stier door het gras, of de groente omwandelt:

— *In teneris formosus obambulat herbis.*

Vs. 1087.

Het uitsteken van hals en hoornen, lees ik ook in 't Lat. niet. Immers 't

Colla toris exstant,

zal dit niet moeten beteekenen; maar vette kwabben worden daarmeê aan den hals toegeschreven, die met een kossem door zijne vettigheid over de schouder zwellende, overeenstemmen.

Vs. 1089.

Vs. 1089.

'T Geen ik elders uitvoerig, ten aanzien van onze versmaat geſchreven heb, ontſlaat my zekerlijk van omtrent deze Verhandeling van HUYDECOPER (want inderdaad is 't een gantſche Verhandeling,) uitvoerig te zijn. 't Geen by de genen die over dit onderwerp ſchreven, meest hapert, is, niet genoegzaam toon en quantiteit der ſylben te onderſcheiden, die wel meeſtendeel van elkander afhangen, doch niet juist ſamenloopen.

DERDE BOEK.

Vs. 13.

Vaders gramſchap MIJDEN zou hier goed zijn, maar *vermijden* niet. — De gramſchap te *vermijden*, is haar ontſtaan voor te komen; maar iemands gramſchap *mijden*, is den vergramde in zijn toorn uit den weg gaan.

Vs. 37.

GROEIEND *woud* (niet *groeiende*), behoort men te zeggen, waar het aanwijzend lidwoord geen plaats heeft. *Het* GROEIEND en *het* GROEIENDE *woud*, is beide goed, maar *een* GROEIENDE *woud* is Onhollandsch, zoo wel als GROEIENDE *woud*, zonder eenig lidwoord. Dit punt was in VONDELS tijd nog zoo uitgemaakt niet als thands.

Echter is er uitzondering in de participiën van *gaande*, *ſtaande*, en *ſlaande*, waarby men (des noods) ook *ziende* en *doende*, mag voegen.

Vs. 56.

Vs. 56.

In HUYDECOPERS Vertaling uit MANILIUS, ſtaat hier:

Om dat zy de eerſte *dorst door woeſte golven ſtreven*,

het geen plat Latijn en geen Hollandsch is. Onze taal zegt hier volſtandig *het eerst*. Een Latinismus is nu en dan wel te dulden, ja men mag hem ſomtijds voor een ſierlijkheid houden; maar ik wenschte dat men de verkeerdheid van dezen begreep. — Ons *eerst* in die uitdrukking ſlaat op de zaak, de daad als daad; maar het Latinistiſche *de eerſte*, op de perſoon des daders. Willen wy dat uitdrukken, zoo eischt onze taal te zeggen, *om dat zy* DE EERSTE *was* DIE *dit dorst of deed*.

Van 't knielende beeld, veel al met den Griekſchen naam *Engonaſin* geheeten, merk ik aan, dat MANILIUS van hem zegt:

Nixa venit ſpecies genibus, ſibi conſcia causſæ;

waarin de drie laatſte woorden wel duiſter zijn. Zekerlijk is deze lezing verkeerd. ARATUS ging den Latijnſchen Dichter voor met de woorden:

— Μογεοντι κυλινδεται ανδρι 'εοικος,

't geen CICERO overbrengt met

— *Defesſa velut mœrentis imago*
Vertitur.

FESTUS AVIENUS acht hem HERCULES, van zijn arbeid vermoeid en rustende, *quem*

— *ſic*

—— ſic inſedisſe labore
Devictum, fama est.

Ik dacht wel eens, of men dienvolgende ook by MANILIUS lezen mocht:

quaſi pondere lasſa,

of veellicht *quasſa*. Doch ik geef het voor beter.

Vraagt men *quo pondere?* Ik andwoord: De zwaarte van den Hemel, dien hy onderſteld wordt voor Atlas een poos gedragen te hebben, en waarvan hy dan ook wel uitrusten mag, of op de knie ſteunen.

Vs. 84.

Uit den dikken en taaien rug. Het eenvoudige *vix* TERGO *eripuit* zegt meer dan hier de rug met zijn twee epitheta. 't Groote kwaad dat deze hier doen, is dat zy in 't beſchrijvende vallen, hetgeen tegen de ſnelheid ſtrijdig en prozaïsch is.

Vs. 91.

Als een balk ſtaan is geene uitdrukking; *als een boom* (zegt men) *ſtaan*, en *liggen als een blok.* —— Het *rollen* geeft ook een verkeerd denkbeeld; men kan een ſlang of langgehalsden draak zich doen *ontrollen* uit zijne kronkels; ONT*rollen*, zeg ik, maar *rollen* drukt dit niet uit.

Vs. 106.

Het EINDELIJK *te keer gaan* is ook zeer onbeſtemd en ondichterlijk. Het *cedit Agenorides paullum*, &c. ſchildert anders. De *ſpeer geſpitst op moord*, is hier ook zeer te onpas, daar men 't ſtrijden tegen een boschdier geen *moord* noemen kan. *Geſpit* eindelijk is een laag woord, en de alliteratie met *geſpitst*, beuzelachtig.

Vs. 147.

Zonder over de gepastheid of ongepastheid van dit *handvol* uit te weiden, merk ik op de plaats van HOOGVLIET, Feestd. bl. 84. aan, dat dit woord geene verdeeling door de rust van het vers toelaat, als waardoor de beteekenis gants verandert. Het is daar *Bezitters van een* HAND, welke *vol* is, maar niet van het gene, waarmeê de hand vervuld is. In dit eerſte geval valt de toon op *vol* zoo wel als op *hand*, hoewel flaauwer; doch het *vol* moet volſtrekt toonloos zijn *poſitione*.

VONDEL valt in den zelfden misſlag in zijnen JOANNES, en zoo ook ANGELKOT, ter plaatſe, beide hier door HUYDECOPER aangevoerd.

LELYVELDS aanteekening (*d*) is valsch, of bedrieglijk. Nooit kan achter *mond* of *hand* enz. de hoogſte toon op *vol* vallen. Het geheele onderſcheid tusſchen de aanduiding van veelheid of weinig, is in den zin gelegen, die van elders naar des ſchrijvers meening ken-

kennelijk is; en (ſchoon dit niet noodzakelijk) in de ſplitſing van *mond-* of *handvol* tot onafhanklijke woorden, waarmeê het verkleinende wegvalt.

Een zonderlinge Drukfeil lees ik hier by HUYDECOPER op bl. 447: *dat ieder* GRAAN *een handvol was.* Dit ſtelt iets gedrochtelijks voor. Zekerlijk moet men lezen *ieder* AIR.

Vs. 168.

HARTSHOREN, duldt geen Jambisch vers. Het vereischt *hartshoorn.* 't Andere werpt den toon noodwendig op de tweede ſylbe, tegen ons taaleigen en alle goede Hollandſche uitſpraak aan. — Echter, met dat al, zou dit woord een Alexandrijnsch vers wel kunnen beginnen, om dat inderdaad (of onze Grammatisten het weten of niet weten) de eerſte ſedes van dat vers een ſpondéus, ja zelfs (ter nood) een trochéus toelaat.

Wat *wasſen* en *wasſchen* betreft; het is ongelukkig, dat men onzen *ſch* niet meer weet uit te ſpreken als eene volheid aan de *s* gevende, maar haar uitbrengt als of het de Griekſche σχ ware. Die verwenning is het gevolg van de belachlijke les: „ men „ moet *ſpreken* gelijk men ſchrijft," in plaats van: „ men moet *ſchrijven* gelijk men ſpreekt." Immers beſtaat de taal in het ſpreken; en 't ſchrijven is van 't ſpreken afhanklijk, en zou dit moeten uitdrukken, maar de waarachtige taal (die in geluiden en niet in figuren beſtaat) niet overheerſchen en wegdringen.

Vs. 218.

Vs. 218.

Wanneer men een werkwoord tevens gelijk- en ongelijkvloeiend gevestigd vindt, gebruikt men de tweederlei præterita veelal door één. Eigenlijk echter behoorde men 't onderscheid in acht te nemen, dat ik elders aanwees en vastfelde; het ongelijkvloeiende namelijk als overgaande activum, het gelijkvloeiende als verbum neutrum, aanmerkende.

Men kan zeggen; *hy* VERRAADDE, *misleidde, en vervoerde, waar hy er gelegenheid toe vond*, en ik acht het beter, dan *verried;* maar in tegendeel, *hy* VERRIED *en* BEDROOG *ieder, die met hem omging.* Doch ik ben verre af, van dit juist ten volstrekten taalregel te willen maken.

Vs. 220.

Moedernaakt en bloot. Dit is wederom een versvulling door twee woorden voor één te gebruiken, waar deze Vertaling meer dan volgenoeg van is, en het geen den zin altijd verflaauwt.

Het *moeder-alleen* is eene uitdrukking, die in mijne vroege jeugd nog zeer algemeen was, maar nu niet veel meer gehoord wordt. Ook is het een wonderlijk zeggen. Het zou beteekenen moeten, *alleen als* IN *de moeder;* doch daar zijn ook tweelingen. De ware zin echter zou zijn alleen *als de moeder*, en dus, zou het wellicht te kennen geven, *gelijk de moeder alleen moeder is.* — Hoe 't zij, de spreekwijze is thands verouderd, en men verliest daar niet by.

Vs. 292,

Vs. 292.

De opmerking dat *leitse* nu verloopen is tot *leiste*, brengt my tot eene andere. Namelijk, dat LIJST van een schildery niet anders is dan dit zelfde woord, als zijnde een platte band die het stuk omvangt. Men zie echter mijne Geslachtlijst der Naamw. op 't woord.

Vs. 339.

Dat de spelling, van den oorsprong der woorden afhangt, ontken ik aan WACHTERUS. Zy hangt af van de uitspraak. Immers de taal bestaat in geen schrift, maar in geluid. Dit zoo na doenlijk door het schrijven te kennen te geven, is dan ook het doel van het schrift; niet den Etymologist, maar den Spreker vervangt het en stelt het voor.

Vs. 586.

Dat de tweede persoon, waarvan hier gehandeld wordt, de *t* niet ontberen mag, en geen *n* in het meervoudige toelaat, geloof ik geen verder betoog te behoeven; maar thands als eenen onomstootelijken paal vast te staan.

Vs. 653.

Wat *vaag* eigenlijk zij, heb ik met de afleiding daarvan, duidelijk in de nieuwe overziening en ver-

meer-

meerdering mijner Geslachtlijst, die tot de pers gereed ligt, verklaard, en ook daar in het Vr. geslacht uit den aart en vorming des woords bevestigd. MEIERS verklaring loopt in 't wilde. Intusschen is de verdere aanteekening van LELYVELD juist en voldoende.

Vs. 736.

Smilten en *smelten* zijn beide zeer goed, en toonen slechts een gering Dialektverschil. Doch het præteritum *smolt* pleit voor het eerste, schoon thands verouderend. Zoo zegt men *ik wil*, *ik* WOL, nu naar een oude Fransche uitspraak *ik wou.* En zoo is *billen* (werkwoord, waarvan het naamwoord, *nates* in 't Latijn,) de oorsprong van *bol.* Zoo ook geeft *zwillen*, waarvoor men nu *zwellen* zegt, *zwol.* Vergel. VI. *B.* *Vs.* 909.

Vs. 814.

Wat is eigenlijk *mom?* Is het niet van *Momus*, en door de oude gemaskerde tafelspelen by ons in zwang gekomen?

Vs. 818.

SNELSTE *in 't klimmen*, wordt hier zonder lidwoord gebruikt, en dit is inderdaad wat men eene *elegantia* noemt in 't Latijn. Behalven dat er dat lidwoord niet noodig is, geeft de weglating daarvan eene byzondere *snelheid* aan de uitdrukking-zelve, die zeer gepast is.

Iets anders is het, *Boek* X, *vs.* 843, waartoe hier verwezen wordt, doch waar het lidwoord *de* niet voeglijk gemist wordt.

Vs. 942.

Op de Aanteekening (*p*) mag ik aanmerken, dat men my niet licht zal wijsmaken dat FEITAMA in zijnen verbeterden TELEMACHUS een blijk gaf, dat hy *kniën* voor *kniën* verkoos. Wat hem tot verandering bewegen kon, was het ſtopwoord *zelfs* in den eerſten Druk, het geen daar wel ongelukkig geplaatst is, en het vers hoegenaamd niet in de voorſtelling der zaak deelen doet. Het is bovendien in die eerſte uitdrukking een bloot zeggen, maar de verbetering ſchildert door de kwijning van 't vers-zelve, 't geen het te kennen moest geven.

In de plaats van HOOFT, heeft HUYDECOPER niet opgemerkt, dat *op de knie* heel iets anders is dan *op de kniën*. *Op de knie* is de houding van een gelid krijgslieden door den bevelhebber geboden; maar *op de kniën* zou dit niet uitdrukken. Zelfs zou dit een dwaas *kommando* zijn: want het *op de knie*, beveelt op ééne knie te vallen, maar niet op beide, 't geen nooit te pas komen kan.

VIER-

VIERDE BOEK.

Vs. 91. *op de Aanteek.*

LUISTEREN *in het oor.* Kwalijk. 't Moet *fluisteren* zijn. — *Luisteren* is naar een geluid aandachtelijk *hooren;* maar *fluisteren* drukt de inblazing van 't mommelend geluid des sprekers in 't oor der hoorers uit; en de *fl* heeft er de zelfde kracht in als *vl* in *vloeien*, *vlage*, of *fl* in 't Lat. *fluere* enz. —Het *luisteren* vangt het geluid; het fluisteren blaast het zachtkens in.

Vs. 99.

Ook het Fransche *sçavoir gré* bevestigt van ouds ons *dank* WETEN.

Doch kwalijk zegt men: *Ik weet* HET HEM dank met een dubbelen accusatief. Het moet zijn, *hem des dank*, gelijk de voorbeelden by HUYDECOPER ook meêbrengen.

Vs. 120.

Ik zou denken dat *fallere* een meer algemeene beteekenis heeft dan ons *bedriegen.* Het drukt ook een-

 vou-

voudig *ontfluipen* uit, en in dezen zin fchijnt het hier verftaan te moeten worden.

Het aangehaalde vers van HORATIUS bracht ik eens dus over:

Hy leefde en ftierf ter fluik, *dus heeft hy wel geleefd.*

Het *ongemerkt wegraken* van HOOFT in TACITUS, en het *bedriegen* van FR. VAN HOOGSTRATEN, zou ik liever *wegfluipen* noemen.

Vs. 231.

In dit aangehaalde van VONDEL, ontfchieten *de herfens* ook aan de *hand van Vulkaan.*

Vs. 244.

Hier binnen is zekerlijk een te lage en onbeteekenende uitdrukking om te dier plaats te dulden; vooral, daar zy de fnelheid en drift van wien 't aangaat geheel wegneemt.

Vs. 284.

Het geen HUYDECOPER zegt, van het opkomen der nacht uit het Ooften, is even zoo wel als van 't rijzen van den morgen, natuurkundig, en zelfs ook oogfchijnelijk waar; doch niet Dichterlijk. De Dichter verdeelt het Heelal onzer wareld in twee Rijken: Dag en Nacht, wier wieg of rustftede aan de twee uiterften, 't Oost en West is. En de opkomst

der

der nacht by ons, is by hem eene uitbreiding van die Westerſche duiſternis, gelijk die van den dag eene uitbreiding van den Ooſterſchen morgenſtond is. Hier moet men by blijven, en niet in weërwil van die wijze van beſchouwing, gronden van Natuurkundige waarheid aannemen, die met zijne uitdrukking der zaak onbeſtaanbaar zijn. — *Poëta jus ſuum teneat!* Wy komen by hem geene Natuurkennis zoeken, maar Dichterlijken geest en verbeeldingſchildery.

En hiertoe ſtrekt ons innig gevoel, dat het *duiſter* niet als een bloote ontkenning, maar als een ſtellig denkbeeld (even als het licht) aanneemt, waardoor wy ook zeggen, dat *het duiſter valt* (de donker valt, zegt men), *verdikt*, *verzwaart*, *verheldert*, enz. — Wat misdoet derhalve de Dichter, die in dit zintuiglijk beſef hangende, de twee uiterſten der vlakke aardſchijf (want, dus beſchouwt en noemt hy ze, *orbis terrarum*,) als de zetels of beginſels van dag en van nacht voorſtelt?

Vs. 288.

PEISTEREN ſchijnt van *peis* als *rust* afgeleid te moeten worden; *pleiſteren* daar tegen is van *plaats*. Het is *plaats* vatten, waarom men 't ook *plakken*, (beter *plekken*) van *plek* (plaats) plach te noemen. Beide goed, voor zich op eene plaats ophouden of neërzetten. Ons *pleiſter* op een wond of gezwel, ook *plaaſter* in vroeger dagen, is van 't eigenſte woord;

en ook 't *pleisteren* van muren of zolderingen met een soort van kalkstof, wordt *plakken* genoemd.

Nu gebruikt men *plakken* voor lang blijven zitten, doch dit is eene *nuance* van 't denkbeeld des pleisterens.

Ik zou *peisteren*, als ouder, in een recht deftigen stijl (daar te pas komende) verkiezen; doch in 't algemeen, *pleisteren* als verstaanbarer.

Vs. 289.

Hemelsch voer. Het woord *voer* (eene samentrekking van *voeder*, uit *voeden* gevormd,) is een laag woord geworden, en alleen voor hetgene aan dieren tot spijze of drank gegeven wordt, gebruiklijk. *Voeder* is by ons nog draaglijk voor het voedsel van menschen, doch niet dan in eenen zeer algemeenen zin.

Vs. 328.

Huydecoper roert hier een klip, waarop vele Dichters by ons zich verzeilden. Men zie mijne Spraakkunst over den accent van alzulke saamgestelde werkwoorden, als in de Conjugatie hunne voorzetsels los laten.

Vs. 330.

Van alle de hier aangevoerde *staartrijmen* is er geen behaaglijk, ten zij eeniglijk die in den tweeden voet, dat

dat is, op de vierde ſylbe van 't volgende vers valt, als in het zesde voorbeeld. — Dat uit ANTONIDES IV. *Boek* zonder ik hiervan uit, om dat die ſtaartrijm aldaar met het eerſte der twee hoofdrijmen geen rijm maakt, maar een herhaling van dit is.

— *kopre* monden,
— — — — — — —
uit zoo veel monden —.

En

'*t Liefelijke* blinken
En klinken —.

Niet onbehaaglijk echter is ook, wanneer een koppeling van twee op elkaâr rijmende woorden met *en*, de twee verzen verbindt, als in 't hier opgegevene

blonken
En klonken —

Ook: *Geweer en wapen* blikkert
En flikkert *in de zon*.

Minder aangenaam luidt dit, als die rijmende woorden naamwoorden zijn.

Vs. 367.

Wat een TOON *van macht* zij, laat zich uitleggen; maar de uitdrukking, zich niet wettigen. *Toon van gezag* is te dulden, want *gezag* is *gezeg*, van zeggen, bevelen; maar *macht* beſtaat in geenen klank.

Vs. 371.

Dat *merk nemen op iets* een verouderde uitdrukking is, zal (denk ik) niemand ontslippen.

Vs. 402.

Voor *rietboorden*, zegt ons gemeen thands *raboorden* en *raboren*; maar waarin zijn zy onderscheiden van *rieten?* Zekerlijk door de knoppen die zy uitschieten, en die van een worstachtige gedaante zijn. Zou derhalve de onverbasterde naam dan niet *rietbarers* of *rietbaarden* kunnen zijn? Of zou de naam *rietgeboorte* wezen?

Vs. 413.

De verbetering van HUYDECOPER in deze plaats is zeer juist; doch men moet aanmerken, dat *doch* by onze Ouden met de omgezette reden gebruikt werd. DOCH *dit* HAAR NIET *bekoorde*, zei men; en niet: *doch dit bekoorde* HAAR NIET. — Wy hebben de zelfde constructie met *toch*, het geen slechts een verharding van *doch* in de uitspraak is.

Vs. 478.

Het woord *mijn* in den zin en constructie, waarin 't hier gebruikt wordt, is wat men noemt *triviaal* en laag. Edeler zou het zijn: Dat hy DE MIJNE was. — 't Gebruik van dit *mijn* in de verkooping by Afslag, heeft

heeft er een verachtelijk denkbeeld en gevoel meê doen verbinden, die geen deftig ſtuk lijden kan.

Vs. 521.

VONDELS ſchriften zijn vol van het ſplitſen der ſylben, als hier *hallef.* 't Is echter tegen de uitſpraak en lafklinkend. Zoo zegt hy *ellik*, *ontferremt*, enz. HUYDECOPER was op dit punt zeer toegevend, als uit zijne eigen werken kan blijken. Doch waarom niet liever:

— *weêr* ten halve *man*, enz.

Ik geloof ook niet, dat iemand thands nog het woord *manshoofd* voor *man* gebruiken zou.

Vs. 585.

Zekerlijk is hier een ſchrijf- of drukfeil, en moet men voor *ypeblaên*, *ijffelblaên* lezen. De *ijffel* is de taxis en giftig; de *yp* niet.

Voor *overleênen* zou zekerlijk *overleednen* beter zijn dan 't *overleên* van HUYDECOPER.

Vs. 615.

HUYDECOPERS aanmerking betreft zijne aanhaling uit HEINSIUS, en niet VONDELS *geſmeed*, dat volmaakt goed is.

 Vs. 639.

Vs. 639.

Ik vereenig my volkomen met de Aanteekening der Uitgeveren; echter houde ik 't daarvoor, dat men voor *gemalen*, ook wel in præterito *gemaald* kan zeggen, wanneer 't de zin klaar genoeg maakt. Doch, juist genomen, is de *gemalen* (of fijngewreven) verw nog geen *gemaalde* verf, zoo men echter dus ſpreken kan: want immers de Schilder *maalt* de verf niet op zijn doek of paneel, maar hy maalt zijn voorwerpen door middel van de verf, die hy op 't ſchildery brengt.

Vs. 715.

De *ſpring der baren* is een verouderd woord, doch ook thands bruikbaar, wanneer men 't van rivieren gebruikt; doch van de zee gezegd, is 't oneigen en verwerpelijk. *Springvloed* is 't ontſpringen van den *vloed*, en eigenaartig; maar dan is *ſpring* geen naamwoord, maar werkwoord.

Doch hoe 't *ruiſchende geklater* iets tot het uitholen doe, bevat ik niet, daar in dit *geluid* geenerlei kracht ter verknaging of verwoeſting ligt. — Indien VONDEL geſchreven had: *By 't ruiſchende geklater*, ware 't begrijpbaar, maar 't geluid als medehelper ter uitholing aan te merken, is vreemd.

VONDELS *zoute ſprink* in de aanhaling duidt ook geene eigenlijke krachtwerking aan; maar, gelijk wy een *ſprank waters* zeggen, zonder daarmede aan ſpringen of ſprengen te denken, maar even als in *plas*,

een-

eenvoudig aan de waterplas of 't grooter of kleiner by één vergaderde watervak, zoo is dat *ſprink* in het denkbeeld niet meer of minder dan dit *plas.*

Iets anders is 't met de aanhaling uit den NOACH, waar *ſpring* eene buitengewone opzetting des waters uitdrukt; of waar *ſpring* de *ſpringader* te kennen geeft, als in de tweede aanhaling uit JONGTIJS.

In de plaats uit HOOFTS Baeto vs. 14. beteekent *ſpring* zekerlijk wat wy een *knip* noemen.

Vs. 762.

Deze plaats van VONDEL is zeer duiſter, om dat men van 't hair lezende, door *ſlinger* gereedelijk een ſlingerenden vlecht hairs verſtaat, terwijl het geen volgt, in tegendeel, het *behouden* van de houding, waarin deze herſchepping ze overviel, toont gemeend te zijn.

Vs. 773.

Hoe zeer ik liever *zwierf* dan *zwerfde* ſchreef, moet ik echter erkennen, dat HUYDECOPER hier te roekloos is in 't veroordeelen van het laatſte. Het is zeer velen onzer werkwoorden eigen, als *verba neutra* gelijkvloeiend te zijn, en als *activa* ongelijkvloeiend; en zekerlijk is het *zweryen* een verbum neutrum. Ook is het van *zweryen*, hetgeen een meer onbepaalde beweging naar her- en derwaart te kennen geeft dan *zwieren.* Van het eerſte komt het ongebruiklijke *zwerrigen*, van 't laatſte *zwierigen*, in *zweryen* en

zwie-

zwieryen verloopen. Zelfs is *zwierf* niet eigenlijk van ons *zweryen* met de heldere *e*, maar van *zwaryen*, of wil men, van *zwaeryen*, met de *ae*, die 't præteritum imperfectum in *ie* maakt, 't geen aan de *e* voor de *r*, niet eigen is. *Zweryen*, als ongelijkvloeiend, maakt *zworf*, en het *zwierf* behoort tot de *a*, niet tot de *e*. Even zoo is 't met *deryen*, *ſteryen*, *weryen* enz. die 't præteritum met *o* en met *ie* maken.

Vs. 816.

Waarom zou men ook in een ſlang het bovenſte van den ruggegraat niet den hals mogen noemen? 't Is daar, dat men ze aangrijpt en vasthoudt, en waarvan wordt hals anders gezegd, dan van *houden*. 't Woord is een bloote afſtammeling van 't Duitſche *halten*.

Meer zou my ſtuiten het *omhelsde en vatten ze om den hals*, daar *hals* zoo duidelijk in *omhelzen* begrepen wordt. Want *omhelzen* is eigenlijk *omhalzen*, dat is, den hals omvatten.

Vs. 820.

Zekerlijk is *in den ijl* beter dan *in der ijl*, zoo men *ijl* niet als eene afkapping van *ijling* aanmerkt. Men zie mijne Verh. over de Geſlachten.

Vs. 913.

Hieling, (of, beter geſchreven, *hielling*,) voor overtrekſels van den *hiel*, heeft *yingerling* voor zich

als

als overtrekſel van den vinger, en *duimeling* voor dat van den duim. En ik zie daar niets tegen in te brengen dan de ongewoonte. Doch de Dichter maakt woorden.

Strandklok, zegt VONDEL, voor een *keel opzetten* (als men gewoon is te ſpreken) die over heel het ſtrand heenklinkt. Dit woord *klok* voor de keel van een roepende of ſchreiende was by VONDEL, en in zijn tijd zeer gemeenzaam. Dus ſprekende van den Sparrewouder Reus in zijn GIJSBRECHT, zegt hy

Die Egmond met zijn KLOK *en grove ſtem vervaarde.*

Thands is het woord in dien zin geheel verouderd.

Vs. 986.

Het *ſpatten*, overdrachtig van een hard en niet vloeibaar lichaam gezegd, is niet ſlechts oneigen maar laag. Eigenaartig van vloeibare ſtof gebruikt, is het ſchilderend. Maar alleronvoeglijkst wordt het hier gebezigd, en zou dan alleen pasſen, wanneer PERSEUS by uit één ſpringende brokken door de lucht naar beneden ſtoof. — Het is waar, dat we ons *ſtuiven* even oneigen van een perſoon of vast lichaam gebruiken, en PERSEUS in 't vliegen, even zoo wel gezegd mag worden her- of derwaart te ſtuiven; maar dit wordt door 't volſtandig gebruik gehandhaafd: *quem penes* &c. Ook is er eenig onderſcheid in. Het geen ſtuift, heft zich op en verſpreidt zich als een *wolk*, (waarvan men een *ſtofwolk* zegt) en maakt of toont

dus

dus een foort van geheel; doch het *fpatten* beftaat in verfpreiding, en de *fpat* is altijd een druppel of kladde van of uit meer anderen.

Men moet echter aanmerken, dat in VONDELS tijd het werkwoord van *fpatten* dus algemeen in gebruik was, en wy er nog ons *uitfpatten*, voor *zich te buiten gaan*, van overig hebben.

Vs. 991.

Ik zou denken dat de tweede regel hier gelezen moest worden:

Schuimbekkende EN *omringd*, enz.

HUYDECOPERS verbetering verflaauwt en ontzenuwt vers en gedachten, en 't *omringen*, wanneer men 't *dolle* of *verwoede* der honden wegneemt, verliest al zijn kracht.

Vs. 1022.

Dat *teen* (als *twijg* genomen) mannelijk is, geef ik HUYDECOPER te bewijzen. Het woord is zekerlijk *te-ing*, en, dus faamgetrokken, klaarblijkelijk door de vorming vr. Zie mijne Verhandeling over de Geflachten. — Het verloop door het gebruik laat ik daar, het geen veelal op zijn Hoogduitsch door bykomende denkbeelden omtrent het voorwerp-zelf (onafhanklijk van den naam) of door een meer of minder zware uitfpraak bepaald is geworden.

VIJF-

VIJFDE BOEK.

Vs. 4.

Het *wanken* is eenvoudig *hellen* of *zijdwaart* bebewogen *worden;* doch tevens ook voor zijn frequentativum *wankelen* in gebruik. Vooral wanneer daar eenige geluidgevende zweeping van de lucht by is.

'tWerkwoord is zekerlijk een verbum neutrum, want het bevat zijn voorwerp in zich, het geluid namelijk: doch het is onze taal eigen, de verba neutra tot activen te doen overgaan, waar het pas geeft. Hier echter zou ik dit liever af- dan goedkeuren.

Vs. 59.

Dat DE PUNT in het vr. goed en echt is, zal wel door niemand betwist worden; maar het duidt dan het puntige lichaam aan, voor zoo verre 't puntig is. In afgetrokken zin is *punt* onzijdig. Dit is *'t punt* waar 't op aankomt, *het hoofdpunt* des onderzoeks, *het*

punt

punt van verſchil, enz. zegt men. Ook *'t punt* of *toppunt* van een berg, rots, enz. in 't afgetrokkene beſchouwd. Anders, *de punt* van de rots, zoo men die punt als deel van de rots aanmerkt.

Hiervan zegt men DE *voorſte*, DE *achterſte*, DE *linker* of *rechter punt van dat gebergte*, maar niet HET *voorſte punt*, enz.

Dus zegt men niet kwalijk, DE *punt* moet boven de *i* ſtaan, en, DE *punt*, die dezen volzin ſluit, ſchoon men veelal uit gemeenzaamheid met het Latijnſche *punctum*, in die gevallen *het punt* in 't onzijdige zegt.

Vs. 77.

In de aanhaling uit HOOGVLIET mag men vragen, of *zweet* een naamwoord in parallel met *balſem* is, dan wel een werkwoord in parallel met *druipt?* Is 't het laatſte, zoo ware beter *ruwe ſchorſen* dan *hooge boomen* gezegd.

Waarom mag in DULLAERTS TIRESIAS, het aardrijk geen *heilzaam kruid zweeten?* Men zweet in ſommige ziekten wel levend ongedierte.

Waarom mag ook aarde en hemel by MOONEN niet van benaauwdheid, 't zij ſneeuw en hagel of regen zweeten? Het zweet kan ook by ſtroomen neêrſtorten, al heeft HUYDECOPER dit nooit waargenomen; en ook de regen beſtaat in droppelen, en niet in een lucht vervullende nedervloeiing van ſtralen of beken.

Vs. 82,

Vs. 82.

Voor *daer 't nog rookte op 't outerplat*,

zou (meen ik) beter zijn, en duidelijker op 't *brand-hout* ſlaan, zoo men ſchreef:

— DAT *nog rookte*, enz.

Het *op zijn plat werpen*, in HOOFTS en VONDELS tijd naïf geacht, zou tegenwoordig laag en walgelijk zijn.

Vs. 131.

In 't voorbeeld uit BOON VAN ENGELAND, is het vers zekerlijk niet gelukkig verdeeld door het vallen der rust midden in 't getalwoord *drie en twintig*; ook is het monoſyllabum *doôn* hard, dof, en onaangenaam van klank. Doch de uitdrukking van elke doodelijke of doodwond een *dood* te noemen, is ſtout en Dichterlijk. By voorbeeld:

Zoo blies hy 't leven uit in meer dan twintig dooden,

zou ik verre zijn van af te keuren, maar 't in tegendeel een ſchoone Dichterlijke amplificatie achten,

Vs. 137.

Ik geloof met HUYDECOPER, dat (in abſtracto) *holp* als imperf. van *helpen*, beter dan *hielp* is, ſchoon ik dit laatſte niet gants zou durven verwerpen; doch

dit is, even als *ſtierf*, en als *verwierf*, (waarvoor men nu niet licht *verworf* zou zeggen,) eenmaal aangenomen.

Dat de tongſlag onzer Ouden veel zachter was dan de onze tegenwoordig, nadat drie of vier Geſlachten hunne Etymologiſche uitſpraak zonder ſmelting, met ſtroeve verwenning der beweeglijkheid onzer ſpraaktuigen, doordreven, is zekerlijk onbetwistbaar; en dat wy dit vruchtloos betreuren, als nooit herſtelbaar, is even zeker.

Vs. 185.

Zoodanige rijmen als *van den* met *landen*, *in den* met *winden*, kunnen zeer behaaglijk onder de gewonere vermengd worden, en zoo is 't met weinig anderen meer; doch het *die men* en *hoe men*, is beide te veroordeelen om het ontijdelijk piepende van het eene en 't ſchroevende of roeſtige geluid (zoo ik die uitdrukking bezigen mag) van het andere. Schoon die geluiden niet hinderen in een volkomen woord (dewijl daarin de beteekenis met het geluid ſamengepaard gaat, zoo ſtuiten zy echter allergeweldigst, waar 't rijmwoord geen denkbeeld uitdrukt, maar alleen toebereiding tot het idée is.

Wat het rijm betreft, waarin *er* achter aan hangt, dit is niet te wraken; vooral, daar het in de eenvormigheid der gewone rijmen een verſcheidenheid brengt. Doch in *gy* LEEST ER, *'t* ONTBRAK ER enz. wordt inderdaad by een goede uitſpraak het *er* een deelmakend aanhangſel van het vorige woord, een werk-

woord

woord zijnde. Ware dit een naamwoord, het zou ſtuiten; b. v. van Geleerden geſproken:

Heeft het meest beſchaafde LAND ER
Meer geleerd, bekwaam, of SCHRANDER.

Minder goed is 't zekerlijk, wanneer er een dubbel rijm uit voortkoomt, als in *prijs leidt*, en *wijsheid*, *byſtand* en *drytant;* doch naar ſtof en ſtijl en trant van een vers is, zal het in het eene te dulden, ja eene aartigheid zijn, in het andere walglijk en aanſtootelijk.

Vs. 282.

Te lange is een ſylbe te lang. Vooral daar het hier een adverbium is, dat by *vallen* behoort. Doch dit behoort tot VONDELS eeuw, en was by hem geen taalfeil, maar zou 't by ons zijn.

Vs. 258.

Dat verlengen der woorden door tusſchen twee ſluitende konzonanten van een woord, een toonlooze en korte *e* in te voegen, bewijst hoe VONDEL de zachtheid zocht. Inderdaad koomt het ook nader aan de ware echt-Hollandſche uitſpraak, die tegenwoordig geheel verzaakt en in eene hardheid veranderd wordt, die aanſtootelijk is, en welke men ten onrechte krachtig heet. Zeker moet *ſtorrem*, *vollek*, *ſterrefdag*, *arrem*, *zellef*, *ellik*, geen disſyllabum worden, doch

daar is echter tusſchen de *r* en *m*, de *l* en *k*, de *r* en *f*, de *l* en *f*, en dergelijke, een ſmeltende overgang, die minder is dan een korte vokaal, maar echter de ſtem eenigzins ophoudt in 't uitſpreken. Ik plach dit een *ſcheva* te noemen, en men mag 't als een halve ſylbe in tijd aanmerken, welke of (als thands algemeen is) geheel opgeſlokt wordt, of, als by ons zelden geſchiedt, maar by VONDEL gemeen was, tot een ware ſylbe (een halven voet) uitgeſtrekt wordt. — Hoe veel deze verkeerdheid onze verzen in de uitſpraak verhardt, is niet te zeggen. Weinigen die de echte Hollandſche gladheid van keel en beweeglijkheid in de uitſpraak bezitten, kunnen die ware en echte uitſpraak bereiken; doch haar verlies is beklaaglijk voor onze taal, en doet ze tot een ſoort van Neder-Hoogduitsch ontaarden, waar naar zy hoe langer hoe meer henentrekt.

Vs. 289.

Ieder zal zekerlijk HUYDECOPER in deze zijne aanmerking toevallen; doch ik moet hier tot opheldering bybrengen, dat de echte oude en algemeene uitdrukking die van VONDEL is. Men hield van ouds het meervoudige, waar men meê begon, den volzin door, en ſtelde dus de posſesſiven daarvan in het meervoudige; en het *elk* werd aangemerkt als een parenthetisch tusſchenvoegſel ter verduidelijking. Als ware 't: *Deze twee* ONTKLEEDEN ZICH *en beſtrijken* (elk) *hun lichaam met oly.* En dus zou ik 't behoorlijkst achten. In *ontkleeden zich*, duidt *zich* het meervoudige aan, en zoo moet *hun* ook doen: anders

ders zou men moeten zeggen: Deze twee *ontkleeden* ELK ZICH.

Ondanks het algemeene later begrip, houde ik derhalve hier wederom vast aan het oude, als redelijker en regelmatigst, ſchoon het andere niet volſtrekt veroordeelende.

Vs. 338.

't Zaad der gouden regenvlaag wordt PERZEUS hier genoemd, en 't ontmoet de volle goedkeuring, ja lof van onzen Taalkenner. Ik had echter liever de *vrucht*, om dat zaad wel voor kind, telg, afkomst gebruikt wordt, maar echter eigenlijkst niet dan de oorſprong der vrucht is, en de uitdrukking dus twijfelachtig maakt, of zy het *zaad* meene waaruit die regenvlaag voortkwam, of 't zaad dat uit haar voortgekomen is.

Vs. 373.

Dat *ramp* vr. is, zal, (verwacht ik) geene billijke bedenking lijden, als men begrijpt dat het eigenlijk *ramming* (d. i. verbrijzeling, en van *rammen*, *rammeien*) is. Deze uitgang in *ng* is velerlei verbastering onderhevig geworden.

Erinneren is zeker niet zoo goed als *herinneren*, maar aangenomen. *Inneren* is frequentatif van *innen*, in- of te binnen brengen, en dus is het, met *her*, dat de kracht van *weder* (of op nieuw) heeft, een allernadruklijkst en juist beteekenend woord.

Vs. 398.

In *daer hy op leunt*, ontfangt *hy* te zwaar een accent. Doch, voor HUYDECOPERS *waarop hy leunt*, zou buiten 't vers zekerlijk, *waar hy op leunt* beter zijn. Het ſamenſjorren van de pronomina *op*, *van*, *in* en al dergelijke, met *waar* en *daar*, tot één woord is geene ſchoonheid gelijk men zich inbeeldt; maar de aart onzer taal vordert de omvatting der rede in dit *waar-* en *daarop*, *waar-* en *daarvan* enz. en even zoo is het met *hiervan*. Dus: *de hoogte* WAAR *hy niet zeker* OP *ſtond*, *maar* VAN *afviel; ik vertrouwde* DAAR *volkomen en zonder het minſte bedenken geheel mijne welvaart* AAN. *Ik kwam* DAAR, *doch ter naauwer nood*, DOOR. *Ik beruſt* HIER *zonder eenige bedenklijkheid* IN. — Iets anders is het met *waarom*, *daarom*, *hierom*, en dergelijke, als redengevend gebruikt wordende; 't geen dan beter aan één blijft, ſchoon men ook zeer wel zegt; WAAR *heeft hy dat* OM *gedaan?* WAAR *heeft hy het* MEÊ *verkorven?* *Ik ben* HIER *verbaasd* OVER.

Vs. 402.

Het OMSNORREN *van 't hoofd*, mag men in de Aanteekening *s* (als 't met meer gezochte uitdrukkingen van HOOFT gaat) zeer fraai oordeelen; ik vind het zeer oneigen, om niet belachlijk te zeggen. Het *ſnorren* brengt een ſnorrende beweging meê. 't Omdraaien van GOLIATHS hoofd in den Doolhof te *Amſterdam* ſnort, maar geen omwenden van hals of hoofd by een levend menſch.

Vs. 416.

Vs. 416.

Van iets boogen is de oudste en natuurlijke uitdrukking. Dit *boogen* drukt, als meer woorden, de *gesticulatio* uit van den dader. Die iets *roemt* en *verheft*, verheft niet alleenlijk den arm, maar beschrijft er een boog meê in de lucht. Dit komt my voor, de natuurlijke woorduitdrukking te zijn; schoon men 't ook als een verzachting van *pochen* mag aanmerken, en van de interjectie *po*, *poch*, af kan leiden.

Boogen is derhalve niet *zich krommen*, als HUYDECOPER wil, om 't belachlijk te maken. Het Vlaamsche *bogen* voor ons *buigen* (eertijds *beugen*, waarvan *beugel*,) heeft hier niets gemeens meê.

Vele onzer uitdrukkingen (dat ik dit hier nog aanmerke) zijn aan de natuurlijke pantomime die oorspronklijk het spreken verzelde, ontleend, en worden, by gebreke van deze waar te nemen, tot duisterheid en onverstaanbaar.

Wat het woord *bagge*, waarvan de uitvoerige aanteekening te dezer plaats handelt, betreffen mag; dit is blijkbaar niet anders dan 't Lat. *bacca*.

Vs. 524.

Hier lezen wy HET *vlug, geweêrhaakt punt*, strijdig met het geenwy op vs. 59 vaststelden. Dit onzijdige Geslacht, waar *punt* niet van het Latijnsche *punctum* is, maar uit *pi-end* (d. i. stekende) ontstaan, kan licht uit de oude schrijfwijze *dpunt* ontstaan zijn, waarvan de

uitſpraak eenigermate naar de *t* trekt, en die wy tegenwoordig verloren hebben.

Vs. 556.

Langhals is hier *isthmus*, by VONDEL; doch wellicht heeft hy *Landhals* geſchreven, 't geen beter bykoomt.

Vs. 614.

Het woord *teil* voor aardewerk, ſchotel of nap, komt by CATS ontallijke malen voor; inzonderheid, in zijne *Herderszangen.* Te recht leiden de kundige Aanteekenaars 't woord hier af van 't Lat. *tegula*, offchoon eigenlijk dekpanne, van *tegere*, dekken.

Vs. 616.

Prachen is bedelen, maar inzonderheid met aandrang.
Prachen is roemen, van *bragen*, *brdgeeren.*
Prachen is pronken, van 't zelfde.
Prachen is zuinigen als een bedelaar doet, of onderſteld wordt te doen.

Waar het eerſte *prachen*, aan 't welk het vierde ook hangt, van af te leiden zij, zou moeilijk te beandwoorden wezen, hadden wy het woord *prangen* niet, dat een derivatief uit *pra-ing* is, gelijk alle verba met de *ng* zulke derivativen van oude participien op *ing* zijn. Dit wijst ons tot een werkwoord *pra-en*, verwant met het Engelſche *to pray*, waaruit weêr het Franſche *prier* is: en dit *pra-en* maakt zekerlijk *prachen.*

Ons

Ons *praam* is ook eigenlijk uit *pra-ing*, en in overeenſtemming hiermeê is *prachen*, perſen, afperſen, en dus, een dringend bedelen.

'tWoord *brageeren* is van het oude *ragen*, (uitſteken,) waarvan in mijne T. en D. Verſcheidenheden op 't onderzoek over *vragen*; welk *ragen* 't voorzetſel *be* aanneemt; even als b. v. *rengen*, dat *reiken* is, tot brengen (be-réngen) wordt.

Vs. 646.

Jaagde en *joeg* verſchillen als verba *neutra* en *activa*, waarvan wy met een enkel woord ſpraken op vs. 773 van het IVe *Boek*. *Hy jaagde*, is hy was op de jacht, en geeft een volkomen volzin; maar *hy joeg*, eischt uitdrukking by zich van 't geen door hem bedoeld of vervolgd wordt. Doch dat men 't, by gebrek van de innige taalkennis verward heeft, en thànds door elkaâr gebruikt, is niet te ontkennen.

Het is er dus verre af, van 't geen HUYDECOPER wil, dat *jaagde* alleen goed zou zijn, en *joeg*, „ als onregelmatig uitgebannen behoorde te worden." In tegendeel is *joeg* volſtrekt regelmatig als verbum tranſitivum; en het is even zoo met *vroeg*, in *ik* VROEG *om brood*, of NAÂR *den weg*, enz. Door dit onderſcheid is het, dat men altijd *ik droeg* (en niet *ik draagde* zegt), om dat namelijk *dragen* altijd uitdrukking van een voorwerp der dracht of draging vordert, en niet abſolutè gezegd wordt.

Dat men intusſchen noch *gejagen*, noch *gevragen*

 zegt,

zegt, met verlengd participium als anders algemeen in die werkwoorden is, welke 't præteritum imperfectum van vokaal doen veranderen, is dat het in dit opzicht *defectiven* zijn; en dit is in een taal als de onze natuurlijk van wege de oudheid in 't wangebruik, die er tijd en waanwijsheid zoo wel als diepe onkunde, in gebracht hebben. Zie echter op vs. 878.

Vs. 663.

De Aanteekenaars weêrſpreken HUYDECOPER hier ten onrechte, en begaan 't geen men in de Redeneerkunst eene *ignoratio elenchi* noemt. HUYDECOPER ſpreekt van *eerlang* in opzicht tot het voorledene, maar het aangehaalde *eerlang* van KILIAAN raakt het toekomende.

Vs. 688.

Met een zwaard van rouw doorregen is ſchier onverſtaanbaar, om dat men in 't lezen of hooren dit *met een zwaard* tot het *ſtaan* betrekt, en *van rouw doorregen* afzonderlijk verſtaat of opvat, als ware de zin:

Van rouw doorregen, ſtond zy met een zwaard.

OVIDIUS heeft niets van dat zwaard:

Ibi toto nubila vultu
Ante Jovem pasſis ſtetit invidioſa capillis,

zegt hy, natuurlijk en ongezocht.

Beklaaglijk ſtaat zy daar,
Met overwolkt gelaat en losgereten hair,
Voor JUPITER.

Vs. 709.

Vs. 709.

Zoo er eene uitdrukking gemeen of triviaal is, is het zeker deze, waarin HOOGVLIET zoo wel als VONDEL, gevallen is. Onze deftige ſtijl zou het woord *blozen* hier liever aangebracht hebben. VONDELS *let men op 't betamen*, is een ſtoplap, en, ſtop- voor ſtoplap, zei ik veeleer:

—— Hoe zeer uit dwang verkozen,
Geen ſchoonzoon van zijn rang kan u of my doen bloozen.

Vs. 756.

De honigzoete lippen en mond zijn een laffe pleonasmus, waaraan VONDEL zich dikwijls ſchuldig maakt. Het *gebruik des zangs* is mede zeer ſtijf en oneigen gezegd. Waarom niet liever *de gaaf*? Dos zegt de text. Doch *glippen* is hier ook dubbelzinnig. In der daad, zoodra men OVIDIUS inziet, of zich een vers herinnert uit dit zijn werk, valt onze Agrippijner daar jammerlijk by af; en het best is, het Latijn daar te laten, wanneer men de Nederduitſche navolging lezen wil.

Vs. 816.

Op de hakken zitten voor ſnel naloopen, is zeer gemeen en onedel, maar hier bovendien gants oneigen, want waar heeft een duif *hakken*, d. i. hielen? In ſcherts kon men zoo ſpreken, maar in Dichterlijke ſchildering is het allerbelachlijkst.

Vs. 864.

Vs. 864.

Iets aangenaam hebben, (waarvan de Aanteekening,) was voordezen eene zeer algemeene uitdrukking voor gunſtig aannemen, en nog niet geheel verouderd. Even zoo is het met *iets aangenaam verklaren* voor goedkeuren.

Vs. 878.

Vergelijk ons aangemerkte omtrent *vroeg*, *joeg*, enz. op vs. 646.

Het *vrieg* voor *vroeg* of *vraagde*, is een Overijsſelsch dialekt, ontſtaan (naar het ſchijnt) uit de uitſpraak van *oe* als een lange *i* in de Oudheid. Dus is *Eobanus*, Iwan. — Dat het tot het Gothiſche behoort, weet ieder.

Vs. 878.

De participien *gevragen* en *gejagen*, bevestigen de imperfecten *vroeg* en *joeg*, waarmede zy regelmatig ſamenhangen. In enkele hoeken onzes Vaderlands heb ik nog wel *gevragen* (en ik meen ook, *gejagen*) gehoord. Doch vergelijke men ons aangeteekende op vs. 646, hiervoor.

ZES-

ZESDE BOEK.

Vs. 58.

Het woord *ſnaer* is verouderd en ook van uitheemſchen oorſprong; ja hoogstvermoedelijk uit het Latijnſche *nurus* ontſtaan.

Vs. 91.

Daarboven, voor *aan* of *in den hemel*, zegt men met eenig aanwijzend gebaar. *Hierboven* behoeft die medewerking niet. — Omtrent deze twee uitdrukkingen is ook nog aan te merken, dat *daarboven* nog meer dan *hierboven* dubbelzinnig is, als zijnde ook gebruiklijk voor eene toevoeging tot alreeds aangevoerde redenen of zaken, als: *Ik ben ziek, en behoeftig* DAARBOVEN. — Men dient dit klaarheids-halve in acht te nemen.

Vs. 106.

Vs. 106.

Het adjectief *prat* drukt de trotſche houding uit van een ſtijf geſloten en verbreeden mond, en ſtelt dus het tegengeſtelde voor, van het geen die van *prachen* meêbrengt.

Aldaar.

Overdwaalsch, waarvan de Aanteekening te dezer plaatſe, beteekent (dit weet men) trotsch, prachtziek, en weelderig. Maar waaruit komt het voort? — *Dwaal* is een *ſluier*, en deze was oudtijds een dracht van dartele overdaad. 't Adjectivum *overdwaalsch* in 't adverbium daarmeê overéén komende, brengt dus de beteekenis meê van met een *opper-* of *overſluier* te gaan, eene weelderigheid in vroeger tijd zeer opzichtelijk.

Vs. 128.

Dat de eerſte ſylbe in *gemalin* ooit lang genomen zou worden, ontken ik, ſchoon men 't in onze jambiſche verzen, om dat men zich dwaaslijk in 't hoofd heeft laten brengen, dat zy uit louter jamben beſtaan moeſten, veelal dus voorſtelt. Doch geen goed vers beſtaat uit bloote herhaling van den zelfden voet. — *Gemalin* heeft den heerſchenden toon op *in*, en zoo ook *vorſtin*, *koningin* enz. en de ſylbe *ge* heeft niet dan een zwakken halven toon, die zeer wel en dikwijls

op

op een korte fylbe valt. Het geen HUYDECOPER hier en elders van onze Prozodie zegt, is meestal of valsch of ongegrond, als wy nader gelegenheid zullen vinden te toonen. Hy had flechts een zekeren flag of manier van verfificatie, maar die geene vastheid of waren Dichttoon had, dan waar hy fomtijds zich-zelven te boven ging, hetgeen hem dan ook zijnen Dichterlijken roem verworven heeft. Waarvan wel eens nader ter zijner plaatfe!

Vs. 142.

Waarachtig is eigenlijk eene bloote verbastering van *waarhaftig*, dat is, *aan het* WAAR (de waarheid) hechtende. Het is dus niet *zwemende* naar 't geen *waar* is, of *waargelijkende*, gelijk de uitgang als in *roodachtig*, *witachtig* en dergelijke, fchijnbaar zou meêbrengen; maar in tegendeel, volkomen *eenftemmig met*, en *vasthoudende aan de waarheid*. Dat *heften* ons *hechten* is, weet ieder. — De Aanteekening op letter (*r*), nopens het onderfcheid tusfchen *waarâchtig* en *wâârachtig* is zeer juist en overtuigend.

Vs. 150.

Het *warm en zacht* luidt hier zekerlijk vrij belachlijk, en is van VONDELS bylappingen. Doch is dit alles in zijne Vertaling wel leesbaar? — Gants anders klinkt het Latijnfche.

Vs. 188.

Vs. 188.

Verwanen is *miswanen:* het voorzetfel *ver* heeft ook deze kracht van beteekenis; doch zeer fchoon verklaart het de Aanteekenaar uit FORTMAN door *te veel wanen*, zich te veel laten voorftaan. En dit drukt ook het *improba* (epitheton van ftoutheid) wel uit.

Vs. 193.

Artfeny laat zich zekerlijk niet inkorten, of het woord is onverftaanbaar. — Doch het *vastgeftrikt aan de poot*, in vs. 188, ftuit my nog meer, en is valsch.

Vs. 212.

Iets aan zich laten leunen is wederom een zeer lage; en uit het dagelijks Burgerlijk gefprek overgenomen uitdrukking, verr' beneden het Heldendicht. Doch de beteekenis daarvan is hier ook geheel ongepast. Dit zal blijken zoo men 't Latijn wel doordringt, het geen trotschheid op 't geluk uitdrukt, over welke NIOBE zoo zwaar geftraft wordt.

Het *aan zich laten leunen* is zich de zaak niet aantrekken, maar er in berusten; fchoon 't voorbeeld uit DE DECKER dit fchijnt om te ftooten, want deze fchijn vervalt, zoo men flechts begrijpt,

dat

dat *vond* aldaar niet op *de vond*-zelve, maar op het *toeeigenen* van de vond aan hem door anderen, ziet.

Vs. 230.

Ter wederzijde heen is hier wel een *otiosum abundans.* Doch VONDELS Vertaling van dit werk is vol van dergelijke. Ook zijn zijne eigen ſtukken niet vrij van dezen vlek. De GIJSBRECHT VAN AMSTEL vloeit er van over, zoo men niet opzettelijk eenig verſchil in de beteekenis van twee ſynonyma zoekt, of zich opdringt. Zoo is 't b. v. met den Reus

die Egmond met zijn klok *en* grove ſtem
veryaarde.

Zekerlijk is *klok* hier voor keel of ſtrot, als men zegt, wanneer men van *een keel op te zetten* ſpreekt; en ik heb er zoo weinig tegen als tegen het

in zwijm lag en voor dood.

Maar niet overal by onzen VONDEL laat het zich dus oplosſen.

Vs. 310.

Ten rijſtrijd elk GETROOST, kan nu vreemd ſchijnen. Maar *getroost* is gemoedigd. *Troost* is *vertrouwen*, 't zij *zelfvertrouwen*, of 't geen men anderen tracht in te boezemen. De wortel van 't woord is *troo*, ons tegenwoordig *trouw*; en *troost* is van *trooën*,

 ge-

gelijk *last* van *la-en*, *beest* van *bee-en* (zijn), 't Engelsche *to be*; *twist* van *twie-en*, verdeelen, enz.

Vs. 312.

Mondstuk is geen speeltuig, maar het end of stuk van een blaastuig, dat men als men er op speelt, in of aan den mond houdt.

Vs. 349.

Zie over *punt*, V Boek, vs. 59.

Vs. 432.

Niet aan *zielen*, maar aan *lichamen* werd de straf en verandering gepleegd. Ook is het *vervielen* hier oneigen, en ware wel goed zoo er een oude wrok tusschen beide zat, maar niet by een oogenbliklijk wreken eener beleediging van dien men nooit te voren kende of zag.

Vs. 522.

Het lijf werd noch IN *het bloed* GEDOOPT, dat *gedompeld* is, noch is de uitdrukking naauwkeurig. Beter misschien was *met het bloed bedroopt*, 't geen men zoo wel zegt als *bedropen*, en sterker is. — Ook geeft *vast* hier een wonderlijke dubbelzinnigheid. 't Staat hier voor *onderwijl*, maar zoo men 't niet zorglijk leest, schijnt het by *afgestroopt* te behooren, en 't wordt onzin, om dat *afstropen*, *losmaken* is van het vel.

Vs. 586.

Vs. 586.

Kwalijk zegt HUYDECOPER hier, dat VONDEL buiten deze enkele plaats altijd *vernieuwen* schrijft. Ook in den GIJSBRECHT VAN AEMSTEL, zegt Arend-Broêr:

Gy eischt een zwaren eisch; wie zou er niet van gruwen!
Het zal ons harteleed en droefheid slechts vernuwen.

Vs. 627.

Dat *hoon* een spat, en *honig*, het daarvan gemaakte adjectief, in spatten bestaande is, heb ik elders aangewezen. Wy hebben derhalve daarby met geen Grieksche of Latijnsche afleidingen te doen.

Men ziet dus, dat de naam *honig*, als uit enkele spatten (of 't ware) bestaande, eigenaartig is. *Honing* is *spatting*, en kan dus in dezen zin en toepasfing ook gebruikt worden, gelijk in 't gemeene leven veelal geschiedt.

Wat *raat* (rate) betreft, dit is zekerlijk van *reden*, *raden*, als werkwoorden, en beteekent de voorbereiding ter honigstorting in deze wasschen pijpjens. Dus *dageraad*, *huisraad*, *scheeps redery*.

Vs. 649.

Dat in *blijdschap* de *d* zich by de uitspraak des woords met de *s* samensmelt, is zeker; en even zeker

 is

is het, dat *blij* de flotfylbe *e* van *blijde* dikwijls inzwelgt. Ik hou dus *blijdfchap* en *blijfchap* voor even goed; doch niet te min verkies ik voor my de meer gefteven uitfpraak, en fchrijf dus liefst *blijdfchap*.

Vs. 787.

Dit bevel van *niet te ftrooien*, is wederom een lelijke ftoplap, byna zoo akelijk als de borduurlap van Filomene. Wat zou de overbrengfter toch *ftrooien?* De *letters niet*, want die zijn *op* den lap geborduurd; maar den lap, die voor brief ftrekt, zelven? — Dit zou zeer wel zijn, indien *ftrooien* niet een menigte onderftelde, die men in 't laten vallen of neêrwerpen verfpreidt, en dus niet van één ding, zonder meer, gezegd kan worden.

'*t Meyrouwe* neemt ook alle gevoel van oudheid en ernst te dezer plaatfe gants weg.

Kwalijk veroordeelt HUYDECOPER ook 't woord *gebaarde*. *Baren* is voortbrengen, en, in byzonderen zin, te kennen geven. Hiervan ons openbaren; doch in dezen laatften zin is het aan 't geluid geven verbonden, en dus zegt men: *Hoe baart gy zoo, als een dolleman*, wanneer iemand geweldig kijft en tiert. — Doch *gebaar*, is uiterlijk gedrag, met of zonder geluidgeving; en hiervan de *gebaarden*, dat is, de te kennen geving door uiterlijke beweging van lijf en leden. Kwalijk zegt men ten dezen aanzien, de kunst van *gebaarmaking*, ten zij de geheele recitatie, ten aanzien van ftem zoo wel als van gefticulatie, willende

te

te kennen geven: 't behoorde anders gebaardenmaking te zijn, welk woord niet gebruiklijk is.

Vs. 799.

Dat *beest* oorſpronkelijk vr. is, brengt de vorming van het woord mede, als van *be-en* (Eng. *to be*) afgeleid, waarvan wy ook *ik ben*, en in 't gemeene ſpreken, *gy bent* en *zy bennen*, in gebruik hebben; en dus beteekent het *een wezen* in 't algemeen. Van het Lat. *beſtia* gemaakt, zou het ook mede regelmatig by ons als in die taal, vr. zijn. HET *beest* drukt een collectivum uit, als ware 't *gebeeſte*, even als *gedierte*. Doch de inkruipende Wetgever, *quem penes arbitrium* enz. heeft hier weder den baas geſpeeld, zoo dat wy het vr. niet meer, dan alleen in *de beest ſpelen*, over hebben.

Vs. 815.

Kortelijk kunnen wy ons vergenoegen met aan te merken, dat *livrée* dat gedeelte der kleedy is, dat de Heeren oudtijds aan hunne Dienaren leverden, naar de kleur van hun wapenveld, ſomtijds met borduurſel van figuren. De zaak is dus eenvoudig. De *impreſa* is de *ſpreuk* of, gelijk wy 't thands heeten, het *devies*, als uitdrukkende wat een Ridder zich in 't gebruik zijner wapenen ten doel, of ten byzonderen plicht ſtelde, en 't welk van *deviſer*, oudtijds *ſpreken*, is. Voorts is deze geheele verklaring van HUYDECOPER voortreflijk en verſtandig.

Dat *Lievrei* of *livrei* met *ei* geſchreven moet worden, als uit het Franſche *livrée* ontſtaan, lijdt zekerlijk geenen twijfel; maar iets anders is 't, of men ook niet *lievry* als een Neêrduitsch woord, en uit *lievering* geſproten, van *lieven*, zou kunnen en mogen zeggen? En ik meen ja; maar dit is dan een nieuw geſmeed woord, en drukt een believing, die men eene minnares bewijst uit, maar gaat niet verder. Zoo draagt men, by voorbeeld, een lint of ſtrik, die een geliefde op de borst droeg, een handmof, en dergelijke. En in dezen zin zou ik liever *lievry* met *ie*, in den eerſten lettergreep; in den anderen, liever *livrei* met de eenvoudige *i* ſchrijven.

Dat men *livrei* tweeſylbig kan ſchrijven, en even zoo *lievry*, weet ieder, en de gewoonte brengt dit mede; maar juist is HUYDECOPERS Aanmerking, dat men anders de woorden met *ry*, niet tot twee ſylben kan intrekken. Maar immer drieſylbig zijnde met de zacht-korte *e* (of gelijke toonlooze vokaal) in het midden, ontſtaat de vraag, of dan de heerſchende toon op de eerſte, dan wel op de laatſte der lettergrepen moet vallen? — Voor my, ik andwoord: Op de ſlotſylbe, en dit volſtandig en altijd, ten zij eene tegenſteiling de hoofdſylbe aandoet, als b. v. *Geen töövery*, *o neen*, *maar enkle* GÖÖCHLARY. — Dat in *livrei* of *lievery*, de accent op de laatſte ſylbe valt, behoeft zelfs geene aanwijzing. — Vergelijk voorts ons aangemerkte, VI. B. vs. 193.

Vs. 889.

Vs. 889.

Onze *kinderen* onze INGEWANDEN te noemen, heeft iets zeer aandoenelijks, en zelfs iets ontroerends. Men zie onder anderen mijne *Ziekte der Geleerden* kort voor 't eind.

Vs. 895.

In 't lijf geslagen, is een zeer ruwe uitdrukking, maar die hier byzondere kracht heeft, en tot het ijslijke der zaak toebrengt.

Vs. 942.

Verschooien is zekerlijk zoo laag niet als het enkele werkwoord *schooien*, maar echter niet van den aanzienlijksten stempel. HOOFT is zoo min als VONDEL keurig genoeg in 't gebruik zijner woorden en uitdrukkingen.

Vs. 973.

Zeer belemmerd is deze overzetting met hare herhaling van *blonde baard*, en de nuttelooze byvoeging daartoe, van *hair*. Beter, zekerlijk, is de navolging van RONSARD, door HUYDECOPER bygebracht.

Vs. 982.

HUYDECOPER mag echter niet ontkennen, dat *vacht* den geheelen huid van een ſchaap beteekent, zoo wel als de daar uit en op groeiende wol.

Zijne tegenwerping, dat men nooit *gulden vel* zegt, ten bewijze dat vacht de wol zonder het vel zou zijn, en niet, met het vel, zegt niets: want wat is gemeener benaming dan die van het *gulden vlies;* en het vlies is zeker de dunne en fijne huid, niet met ſcheeren, maar met villen verkrijgbaar.

Doch VONDEL heeft zelfs de ſchapen-zelf *vliezen* genoemd in zijn PASCHA. — 't Is waar, dat hy dit ſchreef in zijn vroegſten tijd, toen taal en versmaat hem nog niet eigen waren.

ZE-

ZEVENDE BOEK.

Vs. 71.

Boven my drukt het meer *beminnen* volkomen uit; en dus is voor een oplettend Lezer klaar, dat het *meer* van de volgende regel niet tot het *beminnen* van de daarop volgende behoort, maar by het woord *anderen.* Doch dit neemt niet weg, dat dit niet aan ieder even zeer by den eerſten opſlag in 't oog zal vallen, maar een dubbelzinnigheid ſchijnen te verwekken, die hinderlijk is. — Doch, het geen mogelijk hier van meer gewicht is, en de oude voorbeelden, hier aangetogen, raakt, is, dat geen uitgang van onze comparativen met dit *boyen* te ſamen kan gaan. Zoet boven *honig* is een comparatief, en dus 't zelfde als zoeter dan *honig;* maar zoeter boven *honig*, is wanſpraak.

Vs. 82.

Schoon *waard bemind*, eene goede uitdrukking is, dit *bemind* kan niet verbogen worden, als huydecoper zich hier veroorloofd. *Dien beminnenswaardigen* wil

hy zeggen, maar dit immers toont duidelijk, dat niet *bemind*, maar *waard* het is, 't geen hier vatbaar kan zijn voor de buiging. Het *bemind* is eene afkorting voor *bemind te worden.* — Doch VONDEL neemt het *waard bemind* hier, of 't één ſaamgekoppeld woord ware. Kwalijk: want dit is, of men voor *rijk in roem*, niet *roemrijk*, maar *rijkroem*, of voor *goud waard*, *waardgoud* zei. — Het zijn twee afzonderlijke woorden; van welke *waard* het epitheton is van held JAZON; en *bemind* drukt den aart der waardy uit, of dat gene, in opzicht waarvan het bedoelde waard of waardig is.

Vs. 170.

Dat *ſlisſen* tevens voor *lesſchen* en voor *ſlechten* gebruikt wordt, weet ieder. Doch *ſlechten*, is nederleggen, *ſlecht* d. i. vlak of plat, en dus, *gelijk* maken, vereffenen, enz. en heeft zijnen oorſprong in *ſlaan*, waaruït *ſlag*, *ſlachten*, dat eigenlijk nederleggen beteekent, en verder *ſlecht.* — *Lesſchen* daartegen is uit het Hoogduitsch *löſchen* van *los*, en beteekent uit krachte zijner afkomst en vorming, ontbinden. Het wordt van de losmaking der ſtrakke geſpannenheid van de dorst, eigenaartig gebruikt, en van daar is het op de kalk toegepast, die beſchouwende als het water indrinkende. Uit de zelfde oorzaak wordt het ook voor *koelen* gebruikt, om dat koelte de dorst matigt. — *Een geſchil* SLECHTEN, is dus eigenaarriger dan HET SLISSEN; doch 't een en ander is even zeer aangenomen. Men zegt ook *een geſchil byleggen*, 't geen

't geen niet anders is dan *by één* of *te fámen leggen*, juiste vertaling van het Lat. *componere litem*.

Lesfchen is hier zekerlijk beter, ten aanzien van de kalk gezegd dan *flisfen*, dat eigenlijk *flechten* is, zijnde uit *flijten* genomen, van 't oude Hoogduitsch *fchlisfen*, dat niet met *fchliefzen* (ons *fluiten*,) te verwarren is.

Ook *het hair flisfen*, was van ouds het hair vereffenen. Doch by de kalk komt geen vereffenen, of glad maken te pas, maar *lesfchen*. Ik ontken echter niet *flisfen* van de *kalk*, en van een *brand* of van *vuur* te zeggen, tot de Dichterlijke rechten behoort.

Het woord *blusfchen* is in den grond niet anders dan *be-lösfchen*.

Vs. 172.

Hy dorst als imperfectum van *durven*, is 't eigenlijk van *darren*, waaruit *darrigen* tot *dorven* geworden is. *Darren* en *durven* worden dus door één gebruikt, als verba defectiva die elkander aanvullen.

Naauw genomen, zou *gekloofd* en *gekloven*, tevens tot *klieven*, *kloven*, en *kluiven* mogen behooren. Maar het imperfectum *kloof* en participium *gekloven*, fchijnt men meer als tot *kluiven* behoorende aan te merken. En voor deze onderfcheiding zou ik my liever dan voor eenige andere verklaren.

Doch HUYDECOPERS klasfeverdeeling gaat hier mank. Immers heeft *ie* zijn præteritum regelmatig in *o*; als *vriezen*, *vroor*; *verliezen*, *verloor*; *kiezen*, *koor*; *genieten*, *ge-*

genoot; bieden, *bood; liegen*, *loog; bedriegen*, *bedroog; rieken*, *rook; vlieten*, *vloot;* en *vlieden*, *vlood.* — Dat b. v. *grieven; lieven*, *gerieven* 't præteritum met *de* maken, is, om dat zy verba nominalia zijn, van *grief*, *lief*, *gerief;* maar dit is *klieven* niet. Laten wy ook hierin tot den grond der zaak doordringen!

Vs. 191.

Het woord *vorrem* behoeft niet opzettelijk gewraakt te worden. Wy weten reeds hoe VONDEL aan zulke uit één trekkingen van ſylben vast is, en wie zou hem thands daarin navolgen? Zeker, niemand.

Vs. 256.

In 't algemeen geeft het voorgaan van den dativus voor den accuſativus meer kracht; en inzonderheid zou ik 't hier beter achten, daar de kracht van dit zeggen in uw' *mond* beſtaat. Doch zulke kleinigheden hangen veelal aan het lezen van 't vers.

Vs. 266.

Schoon men zeer wel zeggen mocht *het* WAREN *drie nachten*, zou ik echter *het was* verkiezen. HET *is*, HET *leed*, en dergelijke, zijn in zulke ſpreekwijzen verba imperſonalia, even als HET *regent*, HET *ſneeuwt*. Even zoo is het met *daar is er*, het geen niet anders is dan *het is daar* —. Verre echter zal ieder met my

zijn,

zijn, van met MELIS STOKE te zeggen: VEEL WAS *er die niet* KWAMEN; of 't geen HUYDECOPER hierop in menigte uit oudere ſchrijvers laat volgen. — Alleen zullen wy gaarne van MELIS overnemen zijn,

vijf min
Dan honderd vaten WAS *er in*,

om dat dit een hoeveelheid als zoodanig te kennen geeft; en zoo zal men zeggen, *twintig ellen* IS *er aan dat ſtuk laken*. Zoodanige Oudheden als ons hier ter plaatſe opgedischt ſtaan, ſtrijden met onze Hedendaagſche taal en haar eigenſchap.

Vs. 303.

Zelfwasſe zou mogen beteekenen, dat *zelf wast*, maar dat doet ieder kruid, plant, boom, ja dier. Doch het zou hier moeten beteekenen uit zich-zelfs, van zelfs gewasſen; en dit doet het niet. Het is even het zelfde, met *zelfmaakte afgodery*, *zelfverzonnen dienst*, zelfgemaakte *goden*, en al wat men op die ſcheeve leest ſchoeien mocht. — *Zelfaanbidding*, *zelfvereering*, *zelfveroordeeling*, en dergelijke zijn deugdelijk, om dat *zelf* in deze woorden het voorwerp der aanbidding, vereering, en veroordeeling is, en (met andere woorden gezegd,) in accuſativo verſtaan wordt. Maar *zelf-wasſen* voor *van zich-zelven* of *uit* of *door zich-zelven*, is wan- en wartaal, ſchoon men 't ook misſchien met het Grieksch zou willen verdedigen.

Vs. 436.

Vs. 436.

Dat men in 't afkorten der woorden op *e* eindigend, bedachtzaam moet zijn, leert ons hier VONDELS belachlijk *kud*, 't geen men nog wel eens by hem vinden kan.

Dies 't mes met luttel bloed besmet in de oogen speelt.

Wat wil hier het *in de oogen spelen* van het mes? Anders en eenvoudig, en geheel ter zake, heeft OVIDIUS:

—— *Exiguo maculavit sanguine ferrum.*

En waartoe dit *dies?* Het is als of dit flikkeren van 't mes, by 't kelen van een ram, een zeer belangrijke zaak ware.

Vs. 568.

Niet driewerf baste hy, maar *ternis latratibus* te gelijk en in eens. Namelijk: uit zijn drie halzen en muilen tevens. OVIDIUS schildert hiermede wederom het driehoofdig dier. By VONDELS uitdrukking bemerkt men daar niets van.

Vs. 619.

Te recht veroordeelt HUYDECOPER het *om* MYNENT of UWENT *wil*. Doch dit neemt niet weg, dat zonder het voorzetsel *om*, de uitdrukking *mijnent wil*, enz. goed is. Het is dan een dativus geminus, en *mijnen te will'*, *uwen te will'*, enz. gelijk *my ten dienste*, *u ten behoeve*. Want *mijnen* werd oudtijds voor da-

ti-

tivus van *my* gebruikt; en zoo was 't ook met *onzen*, *uwen*, *zijnen*, *haren*, *hunnen*. Veellicht echter is die Archaïsmus niet na te volgen, dan in een ſtijl van verheffing, waarin één zweem van Oudheid de reden opluiſtert.

Vs. 722.

Loopt HUYDECOPER zich hier niet voorby in zijn volſtrekt wraken van *ordentlijk*, *namentlijk*, *gezamentlijk?* Ik denk zoo. Want van *orde* of *orden* hebben wy 't werkwoord *ordenen*, en zoo ook kent men 't oude werkwoord *namen*, en desgelijks *zamenen*. Hiervan zijn de participien *ordenend*, *gezamend*, en waarom ook niet even zoo *namend?* Hiervan komt natuurlijker wijze *ordenendlijk* tot *ordendlijk* ſamengetrokken, *gezamendlijk*, en ook *namendlijk*, 't welk wy nu invoerende, het met een *d* zouden ſchrijven, als oudtijds met een *t*. Ik zou derhalve die woorden niet volſtrekt afkeuren of uitwerpen, en zelfs om welluidender uitſpraak met de *d* verkiezen, mits de toon op de wortelſylbe bewarende.

Waarom toch zou het participium niet door den aanhang van de ſylbe *lijk* tot een adjectief mogen worden, zoo wel als tot een ſubſtantief? — Uit de hoogte veroordeelt HUYDECOPER *wezendlijk* en wil *wezenlijk*. Voor my, ik beweer, dat wel een waar ſubſtantivum, maar ook een adjectivum, zulke derivaten maakt. Doch de bekrompenheid der Taalzifteren was altijd groot: en, vonden zy twee woorden, twee uitdrukkingen, twee ſpellingen, voor het zelfde, zoo moest een van beide

by deze vitio creati Cenſores niet deugen, maar uitgeworpen of doorgeſchrapt worden.

Vs. 794.

Het woord *zolen* (van 't Lat. *ſolea*) wordt tegenwoordig niet anders dan van 't onderleêr der ſchoenen verſtaan, en niet van de ondervlakte der voeten.

Vs. 818.

Bedeloften is thands geheel verouderd, en *bedgeloften* ſchijnt meer *votum præcantis*, in een *belofte* des bidders by zijn gebed beſtaande, dan eigenlijk 't *gebed* te beteekenen. Ik zie dus niet waarom HOOGVLIET hier afkeuring verdiende.

Vs. 861.

Hoe komen hier de *kleine bekken* der mieren in 't ſpel? — Doch OVIDIUS? — Ja, die ſtelt ze niet als te huur of te koop, maar maakt ze dadig:

Grande onus exiguo formicas ore gerentes;

dit ſchildert. Ieder weet dat deze inſekten, zeer klein zijnde, kleine bekken hebben, maar hun dragen van zware lasten in die bekken, is 't Wonder waar het hier op aankoomt.

Vs. 906.

Vs. 906.

Het *eindhoudende* voor *ſpaarzaam*, of (zoo HUYDECOPER wil,) vasthoudende, is een zonderling woord, 't geen wel van HOOFTS vinding ſchijnt te zijn. Hoe dit wezen mag, het heeft geen opgang gemaakt, en verdiende ook geen ſtand te houden. *De eindtjens by één houden*, zegt ons Gemeen van de oplettendheid dier genen, op wie men in 't Latijn het *attentior ad rem* toepast.

Vs. 978.

Op 't blad der tong, heeft iets walglijks. Het is of de Dichter zijn mond opende, en de tong werklijk uitſtak, om pillen in te nemen. — Het *ſemper in ore*, het altijd *op de tong*, altijd *op de lippen*, altijd *in den mond* zweven van een geliefden naam is een ſchoone, lieve, en aandoenlijke uitdrukking; maar men moet de tong daarby niet toonen.

Vs. 984.

Dat gy nimmer zulk een last
Als Procris hadt getrouwd.

Hoe grof en plomp, by het beſcheidene en zachte van OVIDIUS: *Non habuiſſe voles*, in drie woorden.

Dat is:

Eens wenscht gy licht dat zy nooit de Uwe waar geweest!

Ook,

Een last trouwen mag HUYDECOPER fraai vinden,

 maar

maar en *last* en *trouwen* zijn hier beide ongepast en onvoeglijk. Doch beter is des Genootſchaps uitdrukking, ZIJN HAAT *te trouwen*, voor dien, *die men haat.*

Vs. 1052.

Het woord *handig* wordt, ja, zoo wel van het werktuig der hand, als van die 't gebruikt, gezegd, maar *behendig* laat deze toepasſing op 't werktuig niet even zoo toe. Een *handige* bijl, jachtſpriet, enz. is goed, maar *behendig* is, die ze met handigheid wel gebruikt.

GELUK is hier ook onjuist voor *fortuna* gebruikt. En eigenlijk gezegd, is het *glad en handig* hier niets dan (men ſchaamt zich vruchteloos over het woord) een rijmeren ſtoplap.

Vs. 1102.

Gaudia principium noſtri ſunt, Phoce, doloris,

is een vers dat ieder van buiten kent; maar hoe jammerlijk wordt het in de drie van VONDEL verdronken!

Vs. 1177.

By VONDEL verbindt de rampzalige CEFALUS de wonde *ſciſſâ a pectore veste*, ja; en dit is het geen het Latijn uitdrukt; maar wiens kleed wordt hier ge-

gemeend? Van Procris-zelve, zegt hy. Voor my, ik geloof het niet. 's Mans eerfte beweging in de ontroering van dit jammer moest zijn, zijn eigen kleed op te fcheuren. — De *fleteren* maken hier ook een flecht figuur, vooral, wanneer zy van 't kleed niet gefcheurd zijn, maar *getrokken*. — Dit bedelaars verband (als COORNHERT daarvan maakt,) verheft zekerlijk in zich-zelf den ftijl van het zoo aandoenelijk voorval niet, maar het is niet te min eigenaartig en fchildert. Voor 't overige zijn de twee eerfte der vier regels uit VONDEL bygebracht, al vrij gelukkig.

ACHTSTE BOEK.

Vs. 12.

Droeg NIZUS het purperen hair om zijnen ouderdom, of was hy daarom eerwaardig by geburen? Zekerlijk, geen van beide. Doch het zij zoo het wil; de punctuatie ſtelt ſchijnbaar dit laatſte, echter is 't moeilijk, deze plaats te lezen, zonder eenige dubbelzinnigheid te ontwaren, en daarby is de ſchikking der woorden belemmerend. De *geburen*, door VONDEL hierby gehaald, loopen (als meer gebeurt) in den weg.

Vs. 14.

Belegen moest (als *gelegen* van *liggen*,) van *beliggen* zijn, en niet van *beleggen*. — Intusſchen zegt men 't voor *belegerd*, van het frequentativum uit *beleggen* gevormd? — Kwalijk; *belegeren* is van het naamwoord *leger*, en beteekent met een leger bezetten, even als *bewolken*, met *wolken* bezetten, of *bewallen*, met *wallen* omringen, enz. Te onrecht verwart men 't derhalve met *beliggen*? — Zoo inderdaad zoude 't ſchijnen; maar het is met *beliggen* als met *beloopen*, 't geen, verbum neutrum zijnde, door het voorzetſel *be*, een overgaand acti-

vum

vum wordt, en een accusativus regeert. — *Beleid* echter, voor *belegerd*, is, ondanks de voorbeelden by HUYDECOPER aangevoerd, verwerpelijk, en zou zelfs tegenwoordig moeilijk verstaan worden. Ook is 't wezendlijk dus: het leger *beligt* de stad, d. i. *ligt om haar*. Echter zegt VONDEL in zijn GIJSBRECHT:

Och Moeder-lief wat raad, zy komen 't huis beleggen.

Het leger BELIGT, dat is ligt om de stad, maar de vyand BELEGT de stad met een leger.

Gelijke verwarring geeft men dikwijls plaats ten aanzien van *bezitten* voor *bezetten*, of *om-zitten* in denzelfden zin, by onze ouders gebruiklijk.

Vs. 135.

's Volks Heiland, is wederom een zeer oneigen epitheton van JUPITER, en stuitende stop-lap. Men behoorde ook te veel eerbied voor 't woord te hebben, om het dus aanstootelijk toe te passen.

Vs. 203.

Het SCHEUREN *der baren* klinkt zonderling, en geeft geen denkbeeld; en niet minder vreemd is haar *ruischen* OP *'t waterspoor.* —— *Klieven* door de riemen, ware verstaanbarer. Hoe klaar en zuiver daartegen, is het

divulsaque remis
Unda sonat. ——
(Ik hoor
Den slag der riemen door de golven, die u 't spoor
Ontsluiten; daar met my mijn stranden rugwaart deinzen.)

 Vs. 203.

Vs. 203.

Dat de pyrrichius van EEN GE-*zellinne* het vers zou bederven, ontken ik volstrektelijk. De pyrrichius is, zoo wel als de trochéus, een voet dien ons Alexandrijnsch vers aanneemt, en hy geeft er een zangrige verscheidenheid aan. Het

Phaselus ille quem videtis hospites

van CATULLUS is een slecht voorbeeld voor onze versificatie. Verscheidenheid van voeten geeft een groote schoonheid aan onze verzen, en de eenvormigheid maakt ze slaperig. Doch HUYDECOPER verstond onze versmaat niet, schoon hy ze, uit natuurlijke aandrift, niet zonder de lof zijner tijdgenooten beoefende; en by hem was de natuur in dit opzicht beter dan de leer. — Onbegrijplijk is de domheid nog, ten aanzien van de modulatie, die aan onze Dichtmaat eigen is.

Vs. 309.

Deze verzen zijn in uitdrukking vloeiend, rijk, vol, en natuurlijk, doch waarom dan moet dat ongelukkige *wis genoeg*, dat zelfs dubbelzinnig is, alles bederven? — Gelooven zy dat het wis genoeg is, dat het Goden zijn? Of is 't wis genoeg, dat zy dit gelooven?

Vlieger is zekerlijk ook geen fraai woord, doch hier toe te geven; echter was het in 't Nederduitsch zoo min noodig als in het Latijn.

Vs. 452.

GEKORVEN zou op zich-zelfs beter zijn dan *gekerfd*, doch dit is zekerlijk ook niet te veroordeelen. Daar is onderfcheid van beteekenis in deze twee participien. *Gekorven* is ook, wat met het te *kerven* klein is gemaakt, en heeft dus een ruimer beteekenis: maar *gekerfd* is alleen wat *kerven* heeft. Het eerfte echter kan het laatfte wel vervangen, doch dit het eerfte niet.

Vs. 468.

Wy verkorten het woord *blinken* niet, (als HUYDECOPER wil) wanneer wy *blikken* zeggen. Maar *blinken* zou veeleer aangemerkt kunnen worden als een *derivatum* van dit, gelijk alle werkwoorden op *nken* of *ngen* uitgaande, derivativen zijn van andere werkwoorden, of uit naamwoorden gemaakt. Zoo is *vangen* van *va-en* door 't participium *va-ing*, tot ééne fylbe faamgetrokken; zoo is *zingen* van *zi-en* (nu *zieden*) door 't participium *zi-ing*, van een geluid als dat der koking genomen, en van daar algemeener toegepast. En zoo is *wenken* van *we-en*, dat is *waaien*, door het participium *we-ing*; en dus, algemeen. De wortel der twee verba is *li*, waarvan *licht*; en *blinken*, is *be-li-ingen*; *blikken*, *be-li-igen*. — *Blikken* en *blinken* hangt dus te famen als *blaken* en *blank*, *kraken* en *krank*; *wraken* en *wrank* of *wrang*, enz. enz.

 Vs. 506.

Vs. 506.

Wip en *wippen* zijn woorden beneden den deftigen ſtijl. — *Wapperen* deelt in deze laagheid niet 't Zal mooglijk bevreemden, als ik 't woord *wapen*, tot dit *wapperen* betrek, doch het hangt daar meê ſamen. 't Beteekent oorſpronklijk zoo wel het zwaard dat op zijde in den draagband, als boog en pijlen, die op den rug wapperen. Doch wat is *wappen*, waarvan *wapperen* het frequentativum is? 't Is van *wap*, het præteritum van *ik wip*, gelijk *ik zat* van ik *zit*, *ik bad* van ik *bid*, enz.

Vs. 542.

Hier moet ik HUYDECOPERS berisping weêrſpreken. *Pijl en boogen* is *pijlen en boogen*, even als men zegt, *met kous en ſchoenen*, en dus in meer gevallen, wanneer men by elkander behoorende zaken noemt. *Pijl* en *boog* behooren by één, en mogen als ſlechts één wapen uitmakende, aangemerkt worden. — HUYDECOPERS aanhaling uit CATH. QUESTIERS en uit JONKTIJS, komt hier niet te pas, om dat zy van ſlechts ééne perſoon ſpreekt, die zeker ſlechts eenen boog voert; de plaats uit OVIDIUS daartegen, van velen, die dus te ſamen met *bogen* gewapend zijn.

Vs. 602.

In deze lange Aanteekening, haalt HUYDECOPER uit BROEKHUYZEN, *bedanken* met den derden naamval aan.

aan. Zeer kwalijk ſchreef deze aldus. Het voorzetſel *be*, voor *danken* gevoegd, (ſchoon dit werkwoord op zichzelfs den dativus al aanneemt) eischt den accuſatief als regimen. *Ik bedank* DE *maagd* VOOR (of *wegens*) *haar lief onthaal*, zegt men; maar *ik dank* DER *maagd het onthaal dat zy* my deed. In *ik dank u*, ſtaat *u* in den derden, in *ik bedank u*, in den vierden naamval.

Vs. 757.

Zijn STEVEN *met iemand houden*, is zijn *ſpel* met hem houden. Hieruit is ons *ſtoeien*, als wy tegenwoordig zeggen. *Steven*, *ſtewen*, *ſtowen*, *ſtouwen*, en *ſtoeien* hangen aan één, en deze alle met *ſtoten*. Hiervan de *ſteven* van een vaartuig, dat is, waarmede het *ſtoot*, en dus de punt, voor of achter.

Vs. 762.

Dat *hoen* onzijdig is, is niet vreemder dan dat *kind* het is. 't Een en ander bevat beide Geſlachten. — Kwalijk wil HUYDECOPER, dat het woord een *haan* afzonderlijk zou beteekenen; het beteekent dien niet meer dan *mensch* juist een man.

Doch waarom zegt men in 't meervoudige *hoenders*, en niet *hoenen* of *hoeners?* — De ware naam is *hoend*, en beteekent gevlakt of geſpikkeld: en dus waren by ons deze vogels oorſpronklijk, anderen zijn uitheemſche rasſen.— *Hoon* (of *hoen*) is een ſmet of ſpat, in den eigen en natuurlijken zin, waaruit het in den overdrachtigen van beſchimping en beleediging overgaat.

Zonderling is het, dat het onderſcheid van vokaal de kunne hier onderſcheidt. *Haan* met de ſterkſte vokaal, wordt, om het vr. te beteekenen, *hen* of *hin*; en dit vogelgeſlacht in het algemeen wordt met de *oe*, in plaatſe van *a* of *e* beteekend. — Hiervan wel eens nader!

Vs. 796.

TOEVEN, onthalen, heeft betrekking tot ons *tafel*, (dat juist uit het Latijn niet gehaald hoeft te worden,) maar ook tot het oude vergeten *tof* of *top*, (Hoogd. *topf*), dat is *pot*. Iemand *toeven*, is iemand *tafelen*, dat is, aan zijn tafel zetten, of deelgenoot van zijn pot of maaltijd maken.

Dat *toeven* thands zich ophouden, verwijlen, of wachten beteekent, ſchijnt geſproten te zijn uit de verandering dezes werkwoords, door aan den reizende, in plaats van aan den gastheer, geëigend te worden.

Kwalijk zegt WAGENAER, Vad. Hiſt. III D. bl. 76: „Toen men (aan de tafel van Graaf FLORIS DEN V. „*elkander* met ſpijze en drank wel *getoefd* had." Die fraaie Edelen onthaalden FLORIS niet, noch zy elkander, maar hy hen aan zijne tafel. Doch WAGÊNAAR is een ſlecht voorbeeld van Neêrduitsch, hoezeer dan ook ondanks zijne veelvuldige onkunde in taal en zaken, door een Staatsparty die hy diende, verhemeld. Die hem minst leest, en zich tot de bronnen keert, doet het best.

Dat intusſchen *toeven*, ook van al wat men *onthaal* noemt, gezegd wordt, al is er geen eten of drinken meê

mee gemengd, blijkt uit HUYDECOPERS veelvuldige aanhalingen op dit woord.

HUYDECOPER leidt het woord kwalijk van *toe*, in *toedrinken*, af, by zijne Aanteekening; en LELYVELD draaft daar los op door, maar zeer kwalijk.

Vs. 823.

Op dat gij ze evenwel moogt kijken en ERVAREN.

Een voorwerp dat buiten ons is, *ervaren*, voor bemerken of gewaar worden, is zeker geen Neêrduitsch. Wy ervaren flechts het geen ons aandoet; en dus ervaren wy de zon niet, maar haar fchijnfel, warmte, enz. Wy ervaren iemands (b. v. TITIUS) vriendelijkheid of onmin, enz. maar wy ervaren TITIUS niet. *Ervaren* is ten aanzien van zulke voorwerpen, wat wy beter door *ondervinden* beteekenen. Ook koomt *kijken* hier zeer ongelukkig. — Dan wat is dit *op dat*, in deze regel? — *Ut vides*, lees ik by OVIDIUS; niet, *ut videas*.

Vs. 828.

Het *deren* is hier wel zwak, en het *verduwen* wel ondraaglijk gemeen; maar het woord *bonzen* niet kwalijk gekozen.

Zeer veel goeds heeft deze lange Noot; doch niet in alles oordeelt HUYDECOPER hier juist. — *'t Gene den Lezer baten kan, geve God zijn wasdom*, is zekerlijk dubbelzinnig; want het kan opgevat worden, als floeg *'t gene baten kan*, op *wasdom geven*, in eene omzetting, die meer gebruikt wordt als elegantie van ftijl. Klarer zou het zijn, indien *aan* voorging.

AAN

AAN *'t gene* enz. *geve God* enz. Doch dit is een accusativus cum præpositione in plaats van den dativus stellen; en *'t gene den Lezer baten kan*, staat hier in dativo, schoon die uitdrukking niet als een enkel woord vatbaar voor declinatie is. *Sinapi* b. v. kan zoo wel een dativus, of andere casus zijn, als de nominativus.

Wat de plaats uit WETSTEINS *Erik* betreft: hy had DIE konnen schrijven, en dan zou DIE *haar heeft gered* enz. (als 't voorwerp der verachting) in den accusativus van *verachten*, ook mede als een indeclinabel woord, verstaan worden, even als in 't volgend aangehaalde *met dien ze droeg*, waar de accusativus (*dien*) door *droeg* geregeerd wordt, en niet door *met*, schoon VONDEL het anders gemeend heeft. En even zoo zou in de plaats van WELLEKENS: *de hand van die — met u — is opgetogen*, volmaakt goed zijn, maar niet *van dien*, ten zij *die* op dat *dien* volgde, en gezegd wierd: *De hand van* DIEN, DIE *met u*, enz.

BRANDTS *Wie anders gelooft, verwijst Gods stem*, kan, 't zij men er *wie* of *wien* stelle, niet bestaan: doch het is, om dat dit den zin vervalscht, en het *verwijzen* en *anders gelooven*, beide van de zelfde persoon doet verstaan. Maar keere men de twee leden om, en zegge men: *Gods stem verwijst ten poel, wie anders gelooft;* zoo is dit *wie anders gelooft*, kennelijk het voorwerp der verwijzing, en staat in accusativo.

Men begrijpt kwalijk, meenende, dat wanneer *hy* of *zy* gevolgd wordt van een verklarend of ander *die*

en

en dit voornaamwoord *hy* of *zy* dan in den accuſativus of in een anderen caſus obliquus geſteld wordt, het *die* met dat er volgt, dan geheel abſolutè ſtaat. *Hy die loopt, wint het die ſtil ſtaat af*, heeft, het zij dat men HEM *die ſtil ſtaat* zegge, of dat men *hem* niet uitdrukke, even zeer den dativus in; en *die ſtil ſtaat*, vervangt een adjectivum, als zei men *den ſtilſtaande.* Die het anders begrijpt, en *die ſtil ſtaat* als een tusſchenrede aanmerkt, accentueert en leest zeker verkeerd.

Kwalijk veroordeelt HUYDECOPER ook VAN BOCHOVENS

—— pluk nu de laurieren
Om deze Dichters meê te ſieren;

waar hy volſtrekt *daar* ingevoegd, of *meê* uitgeſchrapt wil. De *laurieren* zijn *om te ſieren*, en het noodelooze, harde en ruwe *daar* is er niet ſlechts onnoodig in, maar overtollig en te veel.

Over *warmoes* zie men in mijne Verhandeling van de Geſlachten der Naamwoorden de korte Aanteekening *t*.

Vs. 1045.

Wraakgierig. Zeker was hier niets te *wreken*, maar wel voor een boozen kop als *Eriſichton*, om vergramd, ja misſchien vergrimd, te worden. —

Doch,

Doch, dat men oudtijds zeer wel zei, *het hoofd van den buik houwen*, toen *buik* ruimer beteekenis had, moet ons niet verleiden tot opwarming van die uitdrukking, in plaats van het hoofd *van 't lichaam*, of (meer bepaald) *van den hals*, te slaan.

Tusschen HALS *en* NEK, is slechts onzin, uit dartelheid ingevoerd, gelijk wy by ons vele uitdrukkingen van dien aart hebben. Onverschillig zegt men, iemand het zwaard *door den nek*, of *door den hals* drijven.

Vs. 1045.

Kwalijk veroordeelt HUYDECOPER hier het onderdrukken van ons verbum substantivum (*zijn* of *worden*), achter het participium passivum, in geval van constructie met *zullen*, *moeten*, *kunnen*, of *mogen;* als, *dit* MOEST *geredderd*, *dat* ZAL *gekuischt*, *dit* MAG *verkocht*, *dat* KAN *hersteld*. Ik hou dit in tegendeel voor eene fraaiheid in taal en stijl. Dit *zijn* en *worden* komt (en het is waarlijk geene schoonheid) tot walgens toe by ons voor, het geen uit den aart onzer *passiva* voortvloeit, die daar alle niet slechts meê gevormd worden, maar men mag zeggen, uit bestaan. Een voorrecht derhalve is 't, wanneer men 't nu of dan, zonder benadeeling der duidelijkheid van den zin, onderdrukken kan.

Vs. 1060.

Op dat zy haar wraak verzaden, is niet alleen hier wederom een instopsel zonder nut of dienst, maar

maar de ſcanſie van 't vaers deugt ook niet, door het van één ſcheiden der woordtjens *op dat*, wier beteekenis aan hunne vereeniging hangt.

Behalven nog dat dit *op* zich met *eiſchen* ſchijnt te vereenigen, als ware 't eene omzetting van *opeiſchen*. Nog is, *zy gingen eiſchen* eene zeer ſlechte uitdrukking; en dus dient men 't echter te lezen, dat *zy naar Ceres gingen eiſchen;* of voor *eiſchen*, zou er moeten ſtaan, EN EISCHTEN.

HUYDECOPERS verandering is een groote verbetering: ik zou er noch een kleine byvoegen, en lezen dus:

—— eiſchende, om haar wraaklust te verzaden,
In Erizichtons ſtraf voldoening, enz.

Doch het eenvoudige

pœnamque Eriſichtonis orant

van 't Latijn, is beter dan die wijdloopige omſlag.

Vs. 1067.

Het is hier, of dit *verbannen* nu eerst geſchiedt. Waarom niet liever:

die voor eeuwig Ceres daken
Moet ſchuwen en haar throon van verr' niet durft genaken.

Vs. 1171.

Vs. 1171.

Flus is mede een gemeen, en nu (dit is VONDELS ſchuld niet) gants verouderd woord; ook eigenlijk Hoogduitsch. *Flusſich* is wegvloeiend, en werd toegepast op eene ongemerkt verloopene poos van tijd. Ons Hollandsch zei in mijn kindsheid daar *ſtrak* voor, als nu *verſtreken*, of dra *te verſtrijken*, want men paste 't ook in futuro toe, gelijk *aanſtonds*, dat aanſtaande is en gewacht wordt, en beter niet in præterito gebruikt wordt als ſommigen doen, wanneer zy zeggen; *ik ben zoo* AANSTONDS *eerst aangekomen;* gelijk het ook 't Hoogduitſche *aanſtaan*, tot *wachten* behoort. — Doch in *vs.* 1170 ſtaat, niet *flus*, maar *flux*, dat is ſpoedig, terſtond, en eigenlijk *vlug* of *ter vlucht*.

Wat *ſtarren* en *ſtaren* betreft, dit is verr' van het zelfde te zijn. *Starren* is ſtijf zijn, en *verſtard* is verſtijfd. Doch *ſtaren*, is ſcherp op iets zien. En dit is niet van *ſtar;* maar van *ſtaan*, en een frequentativum uit *ſta-eren* ſaamgetrokken. — *Starren* maakt behalven 't bekende *verſtarren* voor *verſtijven*, ook het werkwoord *ſteryen*, ſaamgetrokken uit *ſtarrigen*, dat is ſtijf worden.

NEGENDE BOEK.

Vs. 16.

Alſchoon *kwelen* oorſpronklijk *kwijnen*, en zoo ook *klaaglijk neurien* beteekent, is het thands meer voor zingen (ook in 't algemeen, vrolijk of droef,) gebruiklijk. 't Is een onomatopoioumenon, gelijk *kwaken*, *kwakken*, *kwalſteren*; en *kwellen*-zelf, met *kwaal* en *kwaad*, behoort hier toe. Maar desgelijks is het zelfde thema *kw*, niet kwijnend maar, met ſnelheid uitgeſproken, de wortel van *kwik* (leven), *verkwikken*, en *kwelen*, voor een levendig zingen genomen. Dit tegenſtrijdige ligt in de *w*. *Kwellen* is *ge-wellen*, en *we*, maakt tevens den klagenden uitroep, *wee!* en het dartele *weelde*, met *welig* en *wel*. — Het is dat de *w* eigenlijk geen letter, maar een bloote adem is, waarvan ook *waaien*, d. i. *we-en*, en het daaruit afgeleide *weder*, voor buï in de lucht. Dus is ons *worden* en *oriri* in 't Latijn, van éénen oorſprong. Dan, licht

zou men dit eenigzins uitwerkende, een volkomen boekdeel hierover ſchrijven; maar dit weinige zal te dezer plaatſe genoeg zijn.

Vs. 48.

Braaf (al mocht het oorſpronklijk van *probus* zijn) is als Nederduitsch algemeen erkend, en ook het *braveeren*, ſchoon het in daad noch klank Hollandsch is, heeft het burgerrecht by ons verkregen; doch anders is 't met *bravade.* — Maar zal dit het *magna locutum* van NAZO uitdrukken? — Het ſchijnt zoo, en *achterwaart deinzen*, is 't *cedere.* Die ſtoplap: *om op mijn eer te ſtaan*, moeten wy toegeven.

Vs. 143.

Het *vlug* kan hier, op zich-zelfs beſchouwd, zeer wel beſtaan, maar onnoodzakelijk zijnde, houdt het de ſnelheid op, en 't Latijn zonder *vlug* of iets dergelijks, is veel ſneller, en treft krachtiger? Alle nutloos toevoegen vertraagt.

Vs. 199.

Zijn hart UITSCHREIEN, was in mijn tijd een zeer gemeenzaam zeggen. Maar het beteekende alsdan het hart door 't ſchreien ontledigen van 't geen het verkropt houdt. Ik zeg kwalijk, want *het hart verkroppen* zou zijn, *het hart tot een krop* maken, en men weet wat de *krop* is by de dieren. Doch de uitdrukking gelde hier naar het gebruik, voor *overkroppen.* — *Zijne* OOGEN *uitſchreien* is echter niet te ontledigen, maar *te niet*

ſchrei-

fchreien, anders, zich blind fchreien. Men kan dus dit tweederlei uitfchreien van oogen en hart niet famenvoegen, als VONDEL hier doet, en daar *de oogen in 't uitfchreien* voorgaan, bepalen die de opvatting van dit verbum, en 't hart uitfchreien, neemt den zin aan van dit zoo wel als de oogen *te niet te fchreien.*

Vs. 279.

Heel anders fchildert NAZO de paarden, met menfchenbloed gemest, en hunne krebben met de ontgonnen lijken vervuld.

Maar VONDEL *propt* den geheelen ftal vol *met ongedierte.* Wat zal dat ongedierte zijn? De *humana corpora?* —— Ik denk, die paarden-zelven.

Vs. 313.

Wat het *afgrijsfelijk en feller* hier te doen heeft, weet ik niet, zoo min als het *bare*, aan 't Eubeefche ftrand toegeëigend. Doch dit laatfte is te dulden, en baat het niet, het fchaadt niet veel; maar *afgrijslijk en feller* hangen in de lucht.

Het is zonderling, hoe dikwijls VONDEL in dit werk door epitheta de kracht, aakligheid, of drift tracht uit te drukken, die by OVIDIUS in de zaak of daad zelve ligt, en in 't lezen het hart en de verbeelding tevens aangrijpt en vervult. Dit laatfte is eigenlijk Poëzy; 't andere, poging om Poëzy na te bootfen, niets meer.

Vs. 336.

Het *foezen* wordt tegenwoordig in geschrift altijd *fuizen* of *zuizen* gezegd. Zeker is de klank van *oe* somtijds als nabootsend geluid, eer te schuwen dan te zoeken, doch hy schildert ook somtijds voor 't oor. Veellicht vermijdt men dit *foezen*, om dat het aan een bekend botergebak kon herinneren, hetgeen niet Poëtisch is. — *Sonabat*, zegt OVIDIUS van de vlam, maar zijn vers is echter van den foezenden klank niet ontbloot, zoo men aan de lange *u* der Latijnen hare uitspraak geeft:

In omne latus diffusa sonabat.

Men leze *latoes diffoesa*, naar onze uitspraak van de *oe*.

Vs. 423.

Wy in last arbeiden wat wy kunnen,

voor 't enkele woord *Nitor*. — Zekerlijk was *wy* PERSEN *wat wy konnen*, beter. Liever had ik:

Wy zweeten, persende in den arbeid wat wy konnen.

Arbeid toch is 't eigenaartige woord in den barensnood, maar in VONDELS vers twijfel ik, of iemand eene uitdrukking van de poging by 't barenswee zal erkennen.

Vs. 460.

Niemand, denk ik, zal thands het woord *mellen* gebruiken; maar of het niet het eigenlijke woord, en *mel-*

melden, het zij een derivaat, het zij een verbastering daarvan is, zou eene andere vraag zijn.

Vs. 488.

PRIAPUS was dan in dien tijd nog al beleefd, dat hy *verzocht*, en niet, zonder vragen maar aangreep. — Doch veellicht wordt hier door *verzoek* dadelijke poging verstaan. *Verzoeken* plach voor *beproeven* gezegd te worden, en in dezen zin nemen wy 't nog in het Geestelijke.

Onbevooroordeeld lezende, zal men 't *geil van aart*, 't *der veldgodinnen vloek*, en 't *herschapen in een boom*, alle drie tot de zelfde persoon brengen, namelijk den *Tuingod*. Niemand derhalve kan dit goedkeuren.

Hetgeen HUYDECOPER hier over het gebruik van *zijn* en *deszelfs* (*suus* en *ejus*) in onze taal zegt, zal men in mijne Taalschriften, of weêrlegd, of opgehelderd vinden, waartoe ik hier verwijze. Zie onder andere de *T. en D. Verscheidenheden.*

Het zelfde zeg ik, ten aanzien van *laat ik gaan*, en *laat my gaan*, *laten wy gaan*, en *laat ons gaan*, enz.

HUYDECOPERS aanmerking, omtrent *zich*, in de aanteekening (*m*), wettig ik volkomen.

Vs. 583.

Wederom een rijmwoord ingelast: *ongestuit.*

Doch slimmer zijn de drie laatste verzen, hier aangehaald, en VONDEL heeft ze in 't geheel niet verstaan. Wat is het *præcipere dona?* Het offer aanne-

 men.

men. En wat zegt het *facere viros impubibus annis?* In nog kinderen jaren, reeds mannen doen zijn.

Vs. 630.

Het *preuts en prat op hare ſchoonheid*, lees ik hier wederom niet by OVIDIUS, en zou ter zake niets doen; en 't is ook al wederom een ſtoplap.— 't *Kloek en ſchrander, en trotſe veldgodin* dan?— De text bezwijkt onder de last van nutteloze epithetas, en 't verhaal, ſnel en klaar afloopende in 't Latijn, wordt traag en langwijlig.

Vs. 657.

Zich laten dunken wordt hier op eene ongewone wijze gebruikt; naamlijk, voor *zich verbeelden;* maar by eene verbeelding die men uit hartstocht zichzelven ſchept.

Vs. 803.

Deze twee verzen zijn voortreffelijk, maar het *gebleven* is er te veel. *Droog geworden* of *verdroogd*, zou er beter te pas komen.

Vs. 1094.

Het byvoegſel *gaat ze kwijt*, is hier niet te wraken noch nutteloos. Het drukt uit: Zy verliest dien tijd van uitſtel, zonder baat, hy gaat te loor. Van 't uitſtel hoopte zy nog altijd iets ter redding, hoewel twijfelmoedig, maar het verliep te vergeefs.

TIEN-

TIENDE BOEK.

Vs. 22.

DURF schrijft VONDEL in de derde persoon zonder *t*; doch nu schrijft en zegt men veelal *durft*. Waarvan dit onderscheid? en wat is de oorzaak van dit verschil?

Men geloove niet dat dit een raadsel van moeilijke oplossing zij. Het is dat ons *durven* oudtijds als een auxiliaire werd aangemerkt, even eens als ons *kunnen*, ons *mogen*, ons *willen*, ons *zullen*. — Ook, even als deze auxiliairen, en als *moeten*, *laten*, en *doen*, en ook zelfs (wanneer 't op gelijke wijze gebruikt wordt) ons *gaan* en *komen*, daarby gerekend; dienen zy eene andere constructie aan. Ik *kan*, ik *mag*, ik *wil*, ik *zal*, ik *moet*, ik *laat*, en ik *doe*; zegt men altijd zonder het voorzetsel *te*, met den eenvoudigen Infinitivus; 't geen het merk van de ware auxiliaria is; en even zoo zegt men ook in een goede en oprechte taal: *ik durf dat doen*, *dat verrichten*; *dat zeggen*, *dat nalaten*, enz. en *te* voor dezen in-

infinitief te plaatfen, is ftraattaal, door een mengeling van Vreemden eerst opgebracht, en door enkele domme betweters naderhand (als of 't regelmatiger ware) aangenomen. — Op gelijke wijze zegt men ook: *ik ga dat doen*, en *ik koom dat doen*; fchoon men ook zegt; *ik koom dat te doen*, doch in dit geval niet als hulpwoord, maar als onafhanklijk verbum, en in eene gants andre beteekenis van de uitdrukking. In dit laatfte geval namelijk, ftrekt het voor een foort van præteritum, en de volkomen zegging zou zijn: *Ik koom* VAN *dat te doen.* Gelijk ook de beteekenis van het werkwoord *laten*, door byvoeging van dit *te* verandert, en den zin krijgt van *nalaten*, zoo dat 't het Latijnfche *abftinere a faciendo* te kennen geeft. — Deze aanmerking wenschte ik vurig, dat een Hollander die taal en Vaderland lief heeft, zich wel in het hoofd prentte.

Maar mag men dan in 't geheel niet zeggen: *ik durf dat* TE *doen, ik durf vrij uit* TE *fpreken* enz. — Volftrekt niet; en in mijnen kindertijd waren Hollandfche ouders wel zeer oplettend, om hunne kinderen deze wanfpraak, die zy fomtijds op de verderflijke Franfche fchoolen leerden, te ontwennen.

HUYDECOPERS aanmerking over het gebruiken van een verbum plurale by een enkelvoudig collectivum, zal ik niet wederfpreken, doch men is met al te Grammaticaal te willen zijn, wat te min Logisch geworden, om voor een te veelvuldig gebruik van deze vrijheid te vreezen. Meer algemeen is 't gebruiken van een meervoudig pronomen op een enkelvoudig collectivum flaande. — Doch dat *men* met een verbum plurale ge-

geconſtrueerd wordt, is van den ouden lang verloopenen tijd, en moet thands elken lezer ſtuiten.

Vs. 54.

Over het gebruik van 't pronomen posſesſivum, by een naamwoord, om in plaats van een genitivus te dienen, heb ik my breed genoeg in myn Spraakkunst verklaard, om daar heen te mogen verwijzen.

Vs. 100.

Een trits van halzen, geeft zekerlijk geen denkbeeld van drie halzen van 't zelfde dier. Verſtaanbarer ware 't, zoo onze vertalende Dichter, ZIJN *trits van halzen* geſchreven had.

Vs. 129.

Eigenlijk is het onzeker, of *ten*, *tot eenen* of *tot den*, en zoo ook *ter*, *tot eene*, of *tot de* beteekene: en even zoo, of het tot een onzijdig woord betrokken wordt, hetgeen ſomwijlen verwarring of duiſterheid van zin zou mogen voortbrengen.

Vs. 156.

't Is hier waarlijk met geen zangprijs winnen te doen. Maar het is by OVIDIUS een woordſpeling met *nervi*, tevens pezen of zenuwen (en dus ook krachten) en ſnaren beteekenend. Men zou kunnen zeggen:

Die koorden *op den boog*, *en op de cyther ſpant;*

doch 't is, vertaald, toch het zelfde niet.

 Vs. 170.

Vs. 170.

Iets anders! Die avond en morgen verderven de uitdrukking.

Dit hart liep, vrij van vrees, de huizen uit en in,
En bood zijn fieren hals aan 't ſtroken van 't gezin;

ware wel iets beter, maar geeft toch het Latijn niet weder.

Vs. 209.

Schepſeling is zeker zoo min goed als *maakſeling* zijn zou voor 't gene gemaakt is. Men zie over de vorming der woorden van dezen uitgang, mijn Spraakleer. De uitgangen *ſel* en *ling* vloeien door de beteekenis in één, en kunnen dus niet te ſamengeſteld in één woord.

Vs. 234.

't Zog is eigenlijk de zuiging van 't water, door een vaartuig verdeeld zijnde geworden, en zich daar achter weêr toetrekkende.

Vs. 560.

Men leze hier vooral de breede Aanteekening van den Taalkundigen HINLOPEN.

Vs. 902.

Kwalijk betwist men ſints lang, voor *met wie* of *wien*, *waarmede* te mogen zeggen. Wat is toch het onderſcheid? — *Waarmede* is: met het genoemde voorwerp, wat of hoedanig ook. *Met wien*, ziet bepaal-

de-

delijk op een *man;* met *wie*, op een vrouw, maar in 't onzijdige geslacht kan men niet op gelijke wijze *met wat* zeggen, als by voorbeeld, *het vaartuig* MET WAT *ik gevaren heb.* — Het *waarmede* slaat op alle voorwerpen en daardoor op alle de geslachten. In 't onzijdige is het volstrekt noodig, maar zoo manlijk of vrouwlijk ook een voorwerp is, zoo mag het dan ook op deze twee slaan, en alleen eene keurigheid die den schrijver, en niet de taal eigen is, (welke door deze ingebeelde kiesheid in verscheidenheden, die een rijkdom meêbrengen, verarmt,) maakt hier verschil in.

Vs. 940.

Dat men in Nederlandschen Taalgeschillen, nog met den dommen LE LONG aan durft komen, is eene schande voor onzen leeftijd, en zijn naam wekt met recht een vooroordeel op tegen de meening, die hy voorstaat.

ELF-

ELFDE BOEK.

Vs. 55.

Het woord *heiligschenders* is algemeen, en begrijpt dus de vrouwen zoo wel als de mannen. 't Voldoet derhalve voorkomen. Maar had VONDEL hier *heiligschendsters* gezegd, de juiste Vertaling van *sacrilegæ*, hy had kwalijk geschreven. Dit woord gebruikende, had VONDEL niet het woord *geen* in algemeene ontkentenis moeten bezigen, maar het zou moeten zijn:

DE *heiligschendsters achten*
Niet op zijn woorden ——
of: *achten*
op GEENE *woorden*, enz.

En dan ware 't in bepaalden zin en met klare duiding op deze Bacchanten geweest.

Het ontbreken van 't artykel in het Latijn moet een Vertaler omzichtig maken, of hy aanwijzende, dan in 't algemeen spreken moet. Hier ter plaatse is dit gants niet

niet onverschillig. OVIDIUS spreekt bepaald, daar hy 't vrouwlijk Geslacht uitdrukt van die schendsters. Verandert men dit in het algemeene Geslacht dat beide kunnen begrijpt, zoo moet er geen aanwijzend lidwoord by zijn.

Vs. 167.

Dat de Poëzy altijd de kortste voor langer woorden verkiezen zou, ontken ik ruiterlijk. In tegendeel geeft het polysyllabum, wel gekozen, het vaers een meer deftigen gang en toon, en breekt door verscheidenheid van heele en halve tonen, de eenvormigheid, waarin gedurige een- of tweesylbige woorden het lichtelijk doen vervallen. Maar HUYDECOPERS Theorie van onze versificatie was nog zeer onvolkomen, en in velerlei opzicht verkeerd. En deze ondertusschen heeft in de Dichtgenootschappen een invloed gehad, waardoor de slaperigheid zich van vele hunner verzen meester maakte, waar ik somtijds in mijnen tijd vrij wat meê te worstelen had.

Vs. 374.

Dat het onderscheid tusschen *roekloos*, en (gelijk sommigen thands in hunne wijsheid gelieven te schrijven,) *reukloos*, zeer groot is, blijkt ten volkomenste. Intusschen is het *reukloos* al zeer sterk ingedrongen, by die genen die in onze taalvelden geen goede spoorhonden zijn. Wat zal men by eene algemeene onkunde doen? Op zich-zelven staan is wel 't best, doch immers is in alles een heerschende mode, en die is

wel

wel juist niet dwaas te zijn, maar toch van de dwaasheid het voorbeeld te nemen. Het oude werkwoord *roeken*, als acht geven of ter harte nemen, behoorde echter by ieder bekend te zijn, en *reukloos* is blootelijk zonder *reuk*, 't geen beter op een wind- of ſpoorhond ſlaan zou.

Vs. 409.

HINLOPENS aanmerking is gegrond, doch kwalijk zou men haar te verr' ſtrekken. *Ver* is ſomtijds uit *voor*, maar ſomtijds ook uit *over* ontſtaan; en zoo is het b. v. met *verby*, waar men nu *voorby* voor zegt. Kwalijk; want het is *overby*, (*het* BY *over*, en *meer dan by*,) zoo is *vernemen*, *overnemen*; d. i. van een ander over, (ſuscipere). En zoo meer. Anders is *ver* ook *her*. *Iets verdoen* is *herdoen*, en dus ook *te niet doen*, of *ontdoen*, enz.

Vs. 443.

Zy SPARTELT *tot de krachten haar* BEZWEKEN. Moest dit niet of *ſpartelde*, of *bezwijken* zijn? Anders: tot zy *bezweken zijn*.

Vs. 555.

VERWATEN is *in der ban gedaan*. Het woord is oorſpronklijk uit *wet*. Ook het Goth. *frawithen* heeft de zelfde beteekenis en oorſprong. In hedendaagſche taal zou men ONT*wetten* mogen zeggen, d. i. BUITEN *de wet ſtellen*. Waarvan by gelegenheid nader!

Vs. 637.

In de Aanteekening (*k*) haalt HUYDECOPER het woord *aanbranden* aan, dat meer dan éóne beteekenis heb-

hebben kan. Het is *beginnen* te branden; het is *voortbranden* by aanhoudendheid; het is ook *vastbranden*. In de eerste beteekenis is dit *aan* van of voor het voorzetsel *and*, anders wel veranderd in *ond*, waarvan wy *ontbranden* zeggen. In den tweeden zin staat het *aan* in zijne beteekenis van 't voortgaan in eene daad, waarin het ook wel door *toe* vervangen wordt, als wanneer men zegt *aanleggen* voor *toeleggen*, *aanslooten* voor *toeslooten*; gelijk men dan wel zegt, *het brandt maar toe* of *het brandt maar voort*. En eindelijk weet men in de keukens wel van *aanbranden* als *vast branden* van een spijs aan den bodem der pan. Maar by *een ampt* WAARNEMEN is AAN wan- en wartaal.

Vs. 727.

Treil is verwant met het Fransche TREILLE (oorspronklijk het latwerk, waar men een wijngaard aan- of overbindt), en met ons *tralie*, anders ook *traalje*. Een *tralie* is eigenlijk ijzeren of ander draadwerk, en *draad* met alle die derivaten is van *dra-en*, trekken, waarvan ook 't Latijn *trahere*, het Fransch *train* en *trainer* (sleep en sleepen); en ook tevens het woord waaruit *draaien* is.

Dit alles nu op 't schip toegepast, merke men op, dat *treil* geen touw op zich-zelf beteekent, zoo min als *plank* heel de kiel; maar dat het collectivè al 't tuig van touwwerk en takelaadje beteekent, hetgeen op het schip aan masten, roer, enz. zichtbaar is, en, zich voor het oog doorkruisende, wezendlijk en in-

inderdaad als traliewerk vertoont, of daarnaar gelijkt. Het woord *treilen* is in zijnen oorſprong Engelsch, en van ons *treil*, even zoo als *zeilen* van *zeil* is. — Van den zelfden wortel is ook een *trens*, en het werkwoord *trenſen*. — Zie daar de eenvoudige afleiding. Veel verwart men, wanneer men den Etymologiſchen taalſleutel mist. Groote belezenheid had HUYDECOPER, maar deze ſleutel ontbrak hem in velen.

Vs. 752.

Men merke wel op, dat het woord *beluien* een zeer laag woord is, en dat het een anders deftig dichtſtukjen zeer ontſieren en ontedelen kan.

Vs. 782.

Het woord *vergulden* had tot zijne rechtvaardiging naauwlijks een der hier zoo rijkelijk bygebrachte woorden van nooden, maar dat van *lijst* vereischte ze des te meer. Men weet dat *lijst* een ſmalle ſtrook is, en de van de morgenzon beſchenen kim by haar opgang kan dus dezen naam zeer wel dragen; maar veellicht is dit woord voor de Poëzy inderdaad niet edel genoeg, daar het zulk dagelijke toepasſingen heeft in de namen van velerlei dingen. *Gelijst* zegt men echter, zonder vrees van verwijt, en ik wil ook de aanmerking niet te hard aandringen, daar niet zelden de toon van een vers veel tot de veredeling eener uitdrukking toebrengt. Dan dikwils weet zelf de Dichter niet, hoe op de eene

eene plaats eenig woord of uitdrukking laag is, op de andere daartegen gelukkig geplaatst is.

Vs. 844.

Over de Vertaling van eigen namen mag men mijne Aanteekening op den Muizen- en Kikvorschkrijg nazien; waarby men wel eens glimlachen, doch ook eene goede waarneming vinden zal.

Vs. 920.

Snokken is zeker een onverdedigbaar woord, maar *nokken* behoort tot de onomatopoioumena, die, wel aangewend, kracht van ſchildering hebben: en even zoo is het met *nikken* en *ſnikken.*

TWAALFDE BOEK.

Vs. 232.

Hetgeen HUYDECOPER hier aanmerkt, luidt, als men 't gewoon is uit te drukken, vrij *apodictisch*, waardoor men dan ontegenzeglijk verstaat, als of 't woord ten halve Latijn ware, terwijl het nogthands) als Grieksch en van ἀποδεῖξις,) voldingende uitdrukt, hetgeen zekerlijk toch geene tegenspraak uitsluit. Doch dit daargelaten! in 't algemeen is 't gereedelijk overtuigend, als men zegt dat de vocativus (zoodra die in vorm van den nominativus verscheelt) dezen niet *per appositionem* by zich toelaat, en dat men dus in dit geval aan het tweede substantief, het artikel niet geven kan. — Met dat al, is de hier gegeven les valsch, en men kan zeer wel zeggen: *ó Gy, een zachtaartig Vader! ó Gy, de teederste Echtgenoot! ó Gy, de hoop en de steun van uw stam.* En waarom? Het is dat deze appostitie dan de kracht heeft van de aanhechting dier hoedanigheden, door middel van *die*, of *welke* met het verbum substantivum. — *ó Gy, de wijsheid onzer eeuw*, is *gy*, DIE deze wijsheid ZIJT. HUYDECOPER liep derhalve hier zich-zelven voorby. — Vergelijk vs. 745.

Zoo

Zoo zegt men ook: *ó Zetel*, *eens* DE *mijne*, *en nu eens Dwinglands roof!* voor, DIE *eens de mijne* WAART, en *nu eens Dwinglands roof* ZIJT.

Vs. 299.

De afkortingen van 't *us* en *ius* der Latijnsche namen zijn by ons aangenomen, mits het woord door die afkorting tot geen bloot monosyllabum worde, en mits ook de laatste syllabe van 't dus afgekorte woord vatbaar voor den zwaren toon zij, die er door deze afkorting op koomt te vallen. Dus zegt men *Homeer*, *Virgiel*, en zoo kan men *Tibul* zeggen. Doch dit bedriegt in de woorden, die met de smeltende *t* voor *ius* eindigen. Zoo zegt men niet *Horaat*, offchoon de Duitscher, de verfransching des naams volgende, *Horaats* zegt, 't geen hy, uit samentrekking van *t* en *s*, met *z* schrijft. — De uitgang op *ch*, en op de scherpe *e*, als *Kallimach* of *Anté*, voor *Kallimachus* en *Antéus*, is ook niet te dulden. Moeilijk zou 't zijn, hier meer regels voor te stellen, en best is 't, zich aan den voorgang onzer oudere en beste Dichteren vast te houden.— Met de vrouwennamen is het nog ruim zoo netelig; en in eigen namen van steden en landen, wacht men zich ook best van nieuwigheden.

Vs. 431.

(*Op Aanteek. C.*) Om 't geschil over het zeggen: *daar* LIGT (of *daar* IS) *my aan* GELEGEN, op te helderen, koomt het op het prædicaat *aangelegen* eigenlijk aan.

Aangelegen is *by*, of eigenlijk vlak naast gelegen, onmiddelijk aanpalende. Hetgeen dus ligt, is wat men in 't Lat. *opportunus* (van *ob* en *portus*) noemt. En van zulk een voordeelig *liggen*, koomt *gelegenheid* en *aangelegenheid*. Dat dus of anders wel gelegen zijn, volkomen wel uitgedrukt wordt met het werkwoord *zijn*, zal niemand ontkennen, en *gelegen liggen* is als een pleonasmus. Dan, 't algemeene gebruik van *gelegen* en *ongelegen* in een overdrachtigen zin (als b. v. dat *bezoek komt my ongelegen* en dergelijke, waarin *gelegen* en *ongelegen*, in den zin van *gepast* en *ongepast*, ja in de nog ruimer beduidenis van *aan-* en *onaangenaam* wordt genomen,) heeft veroorzaakt, dat het ook andere werkwoorden by zich toelaat, en zoo is *gelegen liggen* geen bloote pleonasmus, maar onderſcheidt een vast en onveranderlijk *gelegen zijn* van een toevallig of oogenbliklijk. Gelijk men derhalve zegt, *dat toevallig bezoek* KWAM *my wel of kwalijk* GELEGEN, zoo zegt men, in tegenſtellig daarvan: *aan onverſtandig geklap* LIGT *my niet gelegen*, en *aan de achting van verſtandigen* LIGT *zeer veel gelegen.* — Eene opmerking die ik den verſtandige aanbevele!

Vs. 613.

STEEKVRIJ is eigenlijk, waarin 't *ſteken* VRIJ STAAT. Sommigen wisten dit niet met *vogelvrij* overeen te brengen; doch de zaak is eenvoudig. VOGELVRIJ is desgelijks, waarin of waaromtrent het *vogelen* vrij ſtaat. Want *vogelen* is met een vogelroer ſchieten, of op vogels ter

jacht

jacht gaan. Even zoo zegt men *schiet-* en *schotvrij.* — Maar *steek-* en *schietvrij* is naar het gebruik, waarop 't steken en schieten vergeefsch is, en in dezen zin (in geenen anderen) vrij staat.

Ik merk hierop, dat *vrij* op deze wijs meer gebruikt wordt voor te vergeefs. Zoo zegt men: „ Gy hebt VRIJ *studeeren*, gy zult nooit verstand krijgen." Natuurlijk. *Vrij* is *om niet*, en *om niet* drukt even zoo wel *zonder gevolg of uitwerksel* uit, als *zonder dat het iets kost.*

Het woord *vruchten* en *vrucht* is nog in den zin van *vreezen* en *vrees* niet geheel en volstrekt veronderd.

Vs. 690.

Overbrochte rouw voor overgebrachte, is, zoo geene Dichterlijke, ten minste een Dichteren vrijheid, en ik waan niet dat *ik overbracht dien rouw* iemands goedkeuring vinden zal. Men zie over 't onderscheid der afscheidelijke en onafscheidelijke verbuiging van saamgestelde werkwoorden het opgeteekende in mijnen Spraakleer. — Maar is 't wel gezegd: *den rouw* OVER *te brengen?* Men brengt zijn *dagen* door en over *in rouw*, en de rouw wordt niet *over* gebracht. — Dan, *non omnia nimis ad vivum usque resecanda sunt.*

Vs. 705.

Behalven ik. Weg daarmeê, zegt HUYDECOPER, *behalven* is een præpositie en moet zijn regimen hebben, of de taal (en hemel en aard daarby) zou in

duigen vallen. ô Wel vervloekte Latijnsche Grammatica, die den menschen het denken verleerd heeft!

Wat is dan *behalven?* 't Moge by ons, als een præpositie, het Latijnsche *præter* vervangen, en zoo den accusativus (als dit) meêvoeren; doch immers is het in den grond en in eigenlijk wezen een participium, en synonymum van *behouden* of *behoudn*, 't geen even zoo 't zelfde woord is als *onbescholden* en *onbeschouen* of *onbeschouwen*, en in 't Fransch *sol* en *sou*, of by ons *soldenier* en *soudenier*. — Het *behalven ik*, is derhalve een *nominativus absolutus*, en de eene spreekwijze heeft geen recht om de andere te verdringen of uit te sluiten.— Maar ze is ongewoon. — Ik erken het, doch zij het dan archaïsmus, of wat men wil, en late niemand ze aan zich opdringen; maar geen willekeurigen ostracismus, bidde ik! Hinlopens Aanteekening hier ter plaatse, is onwaardeerbaar.

Vs. 745.

Vergelijk het aangemerkte op vs. 232.

Vs. 753.

Niemand zal thands de hier aangevoerde verkortingen of apostrofiën van *ons* navolgen, en wy mogen met eene algemeene verwijzing naar onze Spraakkunst, of eene der veelvuldige nieuwe Taalregelingen, volstaan.

Vs. 774.

Vs. 774.

In de zoogenoemde appofitio den genitivus te herhalen is Latijnsch, en van hun gevolgd, die zich de Latijnfche vormen ten regel nemen; en dus vinden wy 't ook in onze Bijbelvertaling. Anderen, dit niet volgende, begrepen echter dat er na den voorgeganen genitivus een cafus obliquus moest zijn. — Veel is over dit punt gefchreven, en veel papier kan het nog kosten, eer men 't eens wordt, doch, met dat al, de zaak is eenvoudig genoeg.

Allernatuurlijkst is (op zich-zelfs befchouwd) de Latiniftifche fchrijfwijze, genitivus aan genitivus bindende; maar zy ftuit in ons Nederduitsch, en geen wonder, daar wy eigenlijk geen waren genitivus als in de geleerde talen, bezitten; maar hetgeen daarvoor gaat, inderdaad een van 't fubftantief afgeleid adjectief is. Edoch achter den genitivus, zijne plaats door een anderen cafus obliquus te doen vervangen, geeft ook duifterheid en belemmering van den zin der rede. — HINLOPENS welbeftudeerde Aanteekening verdient alle aandacht, doch doet ook de zaak niet af.

Wanneer 't eerfte der twee fubftantiven een tytel of ampt, of dergelijke is, is niets gereeder of natuurlijker dan het eerfte dier twee, als fmolt het met het volgende in één, ongebogen te houden, en dus GOD *Apolloos lier* en HERTOG *Henriks zoon*, en zoo ook *uws* HEER *Vaders*, en OOM *Hectors lauwerbladen* te zeggen. Maar ook *graaf Diederik van Hollands ongevallen* is goed en welluidend gezegd, *graaf Diederik van Holland*

te famen als één woord nemende. Maar komt er een lidwoord of posfesfivum voor dit *God*, *Hertog*, *Graaf*, *Heer*, *Oom*, of wat het zijn mag, zoo wordt de vraag, moet dat lidwoord of dat posfesfivum verbogen of niet? Men kan dan zeker niet zeggen: *des God*, *des Hertog*, *des Graaf*, *mijns Oom*, op zich-zelf ftaande; maar waarom echter niet, *des God Apolloos*, *des Hertog Henriks*, *des Graaf Diedrijk van Hollands*, en *mijn oom Pieters ongeluk*, zoo men 't wezenlijk daarvoor houdt, dat die geheele uitdrukking van *God Apollo*, *Hertog Henrik Graaf Diedrijk van Holland*, *en Oom Pieter*, flechts als één woord te befchouwen is?

Hooft fchrijft zekerlijk zonder veel aanftoots te geven, en 't is naar ons inzien ook goed:

Hy dreef de Graaf van Hollands *zaken.*

Doch zie daar dan wederom een nieuw punt van twijfel: moet men in dit geval *de Graaf* of *den Graaf* zeggen? — Hier over is al mede veel gehaspeld, en herhaspeld; maar wat afgefponnen?

Voor my, ik vinde de zaak lang afgedaan, zoo men, met hinlopen, onzen Genitivus in *s*, voor een inkorting van *zijn* houdt; want dan ftaat *de Graaf van Holland* in Dativo, gelijk *Jan* of *Pieter* in dativo ftaat, als men *Jan* of *Pieter zijn goed*, voor het *goed van Jan* of *Pieter* zegt, waarvan breeder in mijnen Spraakleer. Doch gelijk wy dien aangegeven oorfprong van deze *s* niet aannemen, zoo zijn wy daar niet meê geholpen. — Wat dan? — *Multum agendo nihil egimus?* — Misfchien; doch in eene taal uit velerlei dialekten faamgevloten en vrij woest en gebreklijk door één ge-

geklutst, moest nog heden noodwendig wel overblijven, wat bobbelt en fchuim geeft. Wy vinden de taal, en zuiveren, maar vernieuwen ze niet.

De appofitio van fubftantiven daargelaten, roert deze zelfde Aanteekening nog verfcheiden andere punten, doch die naar mijn inzien, zich-zelve beflisfen en oplosfen. Zoo is het toch met *een blooden fchakers hand*, hetgeen niet het zelfde is met *eens blooden fchakers hand*, daar in 't eerfte geval het uitgedrukte lidwoord niet by *fchaker*, maar by *hand* te verftaan is; hoe zeer die het fchreef, het veellicht anders meende. — Zoo is Spieghels DIT *lands*, HET BESTE *levens*, voor DEZES *lands*, DES BESTEN *levens*, en dergelijke, in 't oogloopende, met alle die voorbeelden of aanhalingen meer, waar *lid-* of *voornaamwoord* de verbuiging misfen, die zy vereischten; eene wanfpraak, aan 't Amfterdamsch van VONDELS tijd eigen, en by mondelinge lesfen licht, en even fpoedig als grondig te ontwikkelen, maar die zoo veel moeite, tijd, noch papier waardig zijn, als er meê te loor zou gaan, om haar ten genoegen van de zulken, wien dit by gebrek van eigen inzicht noodig zou kunnen zijn, bloot te leggen.

Hiertoe behoort ook *zijns zelfs* voor *zijn eigen*, en het omgekeerde daarvan, namelijk, *zijn eigen* voor *zichzelf* (fe ipfum,) ook *zijns felves* voor *van zich zelven*.

Onder de aanhalingen uit onze voortreflijke Bijbeloverzetting, op bladz. 172, meen ik eenen misflag op te merken. Het is die uit Gen. XXXIV; 20: naamlijk *harer ftaDS poorte*, waar het, of *hare ftadspoorte*, of *harer ftad poorte*, moest zijn.

Nu nog ééne opmerking, eer wy HINLOPENS Noot verlaten! —— 't Betreft hier eene plaats van onzen MELIS.

„ *Hoe wi* ——
„ *Om (bede) onzes getrouwen Vriends* ——
„ *Van Trieren bisschop* Egbrecht."

Dit *Egbrecht*, zegt HINLOPEN, moest *Egbrechts* wezen. —— Rondom verkeerd. Had HINLOPEN recht, zoo moest het dan veeleer, of tevens, *bisschops* zijn, en zoo ware 't dan goed Latijn; *ad preces amici nostri, Trevirensis Episcopi, Egberti.* Maar in ons Nederduitsch is de eerste genitivus genoegzaam: *onzes getrouwen Vriends;* en de andere woorden, welke dien getrouwen Vriend doen kennen, staan, ter verklaringe, *absolutè.*

Vs. 792.

Inania Tartara zegt OVIDIUS, en men mag twisten of 't *ledig* en niets bevattende, dan wel, nietig en bloot hersenschimmig beduiden moet.

VONDEL zegt *den poel* DER LICHAAMLOOZEN, maar zou ook beter kunnen zijn, *de poel* DES LICHAAMLOOZEN? —— Maar 't onderscheid is zelfs de vraag niet waardig, die daarover geopperd wordt.

DER-

DERTIENDE BOEK.

Vs. 95.

By de namen, die gèene afknotting van de laatste en sleepende sylbe toelaten, (waarvan in het vorige Boek op vs. 299,) mag men ook wel dien van ULYSSES tellen.

Vs. 180.

Blutse is inderdaad het zelfde met *bultse* (vervrouwelijkt uit *bult*), en drukt wezendlijk eene zwelling uit, maar eene zwelling uit *kneuzing* of weekheid. Zoo wordt zelfs een *ledige beurs*, gezegd *bluts* te zijn, en wordt daartegen een ongaaf weeke peer *beurs* genoemd. — Dit alles methodicè uit malkander te zetten, zou te omslachtig zijn, sed rem digito attigisse sufficiat! — Het woord *blutse*, is van *bluwen* (of *blouwen*), van ouds voor *slaan* gebruiklijk, gelijk *klutse* van *klouwen* is, en *stutse* van *stuwen* of *stouwen*, dat ook *steunen* beteekent, en waaruit dit werkwoord door verdubbeling van den uitgang, *stuwenen*, en zoo saamgetrokken, *steunen* wordt.

Vs. 278.

Vs. 278.

Dat *waaide* en *woei* beide goed is, mag den armen berooiden hoop van Taalzifteren, die onze rijke taal zoo gaarne verarmen, om dat zy ze niet vermogend zijn te beheeren, wel jammerlijk fpijten. Voor my, ik verheug my in welverkregene en daarby wel beftede fchatten van wijsheid en verfcheidenheid. — Dat er echter eenig onderfcheid is tusfchen deze twee præterita, heb ik in mijnen Spraakleer getoond, zoo ik meéne, en behoeft hier niet weder herhaald. TEN KATES *gewaaien* echter, als participium præteriti, heeft geen gezag; en, als *ongelijkvloeiend*, zoo die naam nog naar de oude toepasfing gelden moet, is het werkwoord *waaien* buiten twijfel een defectivum.

Vs. 509.

De rechte moeder van cermonien en zeden.

Dit vers is inderdaad (ik bevestig het niet ongewillig) een zeer goed vers, maar ook kan zeer wel geduld worden de verandering:

De rechte bron van ceremonien en zeden.

Waarvan nader ter zijner plaatfe en gelegenheid; fchoon 't beter ware zoo er dan ftond:

— *van* ceremonie *en van* zeden,

als met een dubbele rust, namelijk, achter *bron*, en achter *en* invallende.

Vs. 596.

HUYDECOPER heeft hier weder ten halve gezien:

Voor

Voor den wind is, behalven 't geen hy daarvan maakt en niet maakt, nog een ſcheeps-uitroep van aanmoediging, *ha! voor den wind!* En 't ſlaat dan niet op den wind-zelven, maar is gelijk te ſtellen met: *Age! felicibus avibus!* of *bonis avibus*, 't geen ook naar de letter niet op te vatten is.

Vs. 676.

SCHOON STAAN voor *bloot ſtaan*, verdiende hier als eene oudheid in de taal opgeteekend te worden, maar niet ter navolging. 't Behoort tot de afgevallen bladeren, nu verdord.

Vs. 779.

ZOET *op moorden* is eene uitdrukking die de menſchelijkheid-zelve in 't hart grijpt. Beter noemt de Latijnſche Dichter dien Polymneſtor den *artifex cædis*. Deze twee woorden ſchilderen 't deel dat hy in den moord van Polydorus had, maar ontnemen hem toch alle menschheid niet.

Vs. 903.

HINLOPEN mag gelijk hebben, maar ik vinde in dit afgeſleten hulpwoord onzer ouder ſchrijveren juist zulk een eigenlijk *zorgen* niet. *Hy past wat te raken*, als VONDEL elders zegt (onder anderen in den GIJSBRECHT), is als ons dagelijksch *zijn best doen*, en drukt geene zorg, maar bloote drokte van *doen* uit. Wil men 't verklaren door *hy vergeet niet*, 't is my wel: maar zorg dragen is toch iets anders.

Vs. 961.

Vs. 961.

De vraag die HINLOPEN hier in de Aanteekening doet, verdient nafpooring. — In mijn jongen tijd zeiden onze groot- en over-grootouders veelal *raadleggen* met iemand, 't geen verkort fchijnt van *raad* BE*leggen*. Maar men fchijnt een tusfchenwoord behoefd te hebben, om van *raadleggen* op *raadleyen* over te gaan. En even weinig kan men dit van *raad*LEVEREN, dat er tegen overftaat, af doen dalen.

Vs. 1048.

De tranen op de kaken afwisfchen, is zekerlijk een aandoenlijker uitdrukking dan *van de kaken*. In de eerfte fpreekwijze ziet men ze hangen, in de tweede ziet men 't bloote afwisfchen. Die dit onderfcheid niet gevoelt, heeft het ware Poëetisch gevoel niet, en dit is hem niet aan te leeren.

Vs. 1091.

Het woord *hend* is participium van 't verloren werkwoord *heēn*, dat wy nu éénfylbig faamgetrokken als adverbium *heen* gebruiken. Dat *heēn* beteekent ftrekken, en is van 't bloote geluid der ademhaling. *Dezen kant heen* is *ten dezen kant ftrekkende* (*hāc fpirans*). — Dat nu *heēnd* of *heēnde*, *heēnd*, en dit *heind* of *heinde* wordt, weet ieder.

Ver-

Verre of *veer* daartegen is met *varen* verwant, en dus ſtaat het tegen *heinde* over, als *der-* tegen *herwaart*.

Vs. 1184.

Het woord *gâlijk* of *gadelijk*, is geheel verouderd. *Ongadelijk* of *ongâlijk* houdt nog ſtand, en drukt uit, die of dat niet *gaden* (niet paren) kan; en zoo is *gadeloos*, zonder gade of ('t geen het zelfde zegt,) *zonder weêrgâ*. Dat *gaaiken* een ſamentrekking van 't diminutive *gadeken* is, weet ieder, en *gadeken* en *gaaitjen* is dus één.

VEER-

VEERTIENDE BOEK.

Vs. 26.

Tot *ſmalen* behoort ook ons Nederduitsch *ſmelen* of *ſmeelen*, 't geen men als een bloot dialektverſchil zou kunnen aanmerken, doch hetgeen een overgang tot het Engelſche *ſmell* ſchijnt te maken. Vreemd ſchijne dit in den eerſten opſlag; maar in den bepaalden zin van ons *ſmelen*, als een lachen met optrekking van den neus (ten blijk van verachting) gepaard, heeft het met de beweging van 't rieken een groote gemeenſchap. — Eigenaartig echter kon men *ſmalen* (als uit *ſmadelen* ſamengetrokken) van *ſmaden* afleiden; ook heeft het tot *ſmakken*, uit *ſma-igen* ſaamgetrokken, eene kennelijke betrekking.

Vs. 39.

Winnen voor *bereiken*, is niet, als HINLOPEN wil, buiten gebruik, maar in bloeiende kracht; en in dezen zin is het een zoo edel als Dichterlijk woord. Jammer is, dat de goede en door en door belezen HINLOPEN geen recht gevoel voor 't Poëetiſche had. Dit gebrek ſtraalde wel meer in zijne Aanmerkingen door.

Ik

Ik wilde hier gaarne, behalven op *'t land winnen* der boeren, nog eenige aandacht vesten op onze Rechtsgeleerde *landwinning*, ten gevolge van een ongelukkigen doodslag. Doch, waar is ons Vaderlandsch landrecht; en waartoe het *infandum renovare dolorem* van die het heeft zien uitroeien, en voor vreemde dwingelandy, met godsdienst en braafheid tot den laatsten wortel verdelgen?

Vs. 207.

Zulks is een oud adverbium in een ouden genitivus bestaande, als meer andere; of, (met andere woorden gezegd,) is een oude genitivus absolutus, gelijk b. v. *vergeefs*, *flux* (d. i. *vlugs*), en meer anderen; en komt in de plaats voor *zulker wijze*, *dusdaniger wijze*, *derwijze*, enz.

Vs. 296.

Het is zeker dat na 't woord *in zee*, de *baren* daar niet by vermeld behoeven te worden; echter zijn zy niet juist daarom verwerplijk, maar om dat zy hier ter plaatse niets schilderen. Iets tot het vorige byvoegende, zijn zy niet te veel. Stel b. v.

—— *ging* WORSTLEN *met de baren*,

zoo staan zy daar niet blootlijk te koop. De ware Dichter doet alles en leven en werken.

Vs. 341.

Men praat en schrijft elkander veelal na; maar in mijn jongen tijd wist ieder een, dat de Leeuw niet staartkwispelt, maar dat het bewegen van zijn staart in tegendeel 't toornigworden aanduidt.

Over *van*, heb ik my in een laatste Deel van Verscheidenheden breed genoeg uitgelaten, en naar derwaart en den nog jonger zijnden Spraakleer verwijze is dus.

Kwispel is al wat kwispelt, of waarmeê gekwispeld wordt, en zoo mag een hondenstaart een *kwispel* genoemd worden, doch dit geeft een' *kwispel* nog geen beteekenis van een *staart*. KILIAAN zegt dit ook niet, maar geeft alleen te kennen, dat men voor een staart wel eens een *kwispel* zegt. — Schoon men ook dus voor een *ezel* wel eens een *langoor* zegt, heeft echter dit woord nog de eigenlijke beteekenis van ezel niet. Hoe koomt HINLOPEN dan hier te vragen of *kwispelstaarten* wel goed zij, als vreesde hy dat het *kwispelkwispelen*, of *staartstaarten* zou willen zeggen? — Waarlijk, 't is niet zoo geheel zelden, dat men op onze taalzifters 't oude mag toepassen:

Næ, intelligendo faciunt ut nihil intelligant.

Vs. 423.

In HINLOPENS aanhaling uit SIX VAN CHANDELIER, geloof ik ZWEEMT *op 't ijs*, ZWEEFT te moeten zijn. — *Zweemt*, dus absolutè gezegd, en zonder betrekking tot

eenig

eenig voorwerp, is zeer vreemd, en *te pronk zweven*, niet eigenaartig. De verandering van de *m* in *f*, maakt de zegging goed, die ik echter, gelijk zy hier voorkoomt, niet volstrekt voor een misslag van Dichter of Drukker zou durven verklaren.

Vs. 641.

Henenſterven is eigenlijk zwakker dan *wegſterven*, doch behoort niet te min tot het geen dit laatste in voller kracht uitdrukt.

Doch dat het eene of het andere juist by uitsluiting een *ſchielijke* dood zou beteekenen, daar weet ik geen blijk van; ja zelfs, ik ontken het rondelijk, vooral daar HINLOPEN-zelf my hier het bewijs uit ZACH. HEYNS in de hand geeft.

Vs. 776.

Wonderlijk, en, is 't natuurlijk genoeg, ten minste zeer ondichterlijk praat VONDEL (want hoe zal ik dit anders dan *praten* noemen?) van *geſleten purper*. Dat gesleten purper maakt hem *tijdig tot verhuizen*. 't Is jammer dat dit purper zoo sleet. — Maar Iülus was ook reeds *ten gerust bezit der heerſchappy gezeten*. Nog wel niet *in 't bezit*, maar toch *ten bezit*, en de vader kon dus gemist worden. — Ik beken, dat ik liever by OVIDIUS lees:

Cum, benè fundatis opibus creſcentis Iüli,
Tempeſtivus erat cœlo Cythereïus heros.

Het is echter jammer dat hier het vaers van WESTERBAAN niet op volgt:

Zoo dat hy eindelijk des levens vaantje ſtrijkt.

Dit toch behoort in den zelfden stijl.

Vs. 871.

Vs. 871.

In de Aanteeken. (*e*). Kwalijk leidt HUYDECOPER die uitfpraak van de fpelling af. De fpelling volgt natuurlijker wijze de uitfpraak, tot dat er eene eeuw van algemeen ingebeelde taalgeleerdheid ontftaat, die de natuur der zaken door eene *docta infcitia* omkeert. De uitfpraak *ie* voor *ee* behoort tot de plat-Amfterdamfche dialekt die in mijnen kinderlijken tijd nog in de achterftraten in bloei was; en zoo is het ook met die van *eu* voor de enkele *e* in een aantal woorden; gelijk we nog beide *euvel* en *evel* zeggen, en *leunen* voor *lenen*, *teugen* voor *tegen*, *fteunen* voor *ftenen*, enz. enz. in de dagelijkfche gefprekken niet vreemd is. Maar vrij beter is b. v. *leunen* voor *lenen*, dan *lienen* voor *leenen*, 't geen een echt ouden Hollander door oor en hart vlijmt.

Vs. 908.

Ik erken dat ik deze geheele Aanteekening over *ik heb dat* TRACHTEN *te doen*, en GETRACHT *te doen*, niet verfta. De zaak is duifter, en ik heb haar zoo veel ik kon opgehelderd in mijnen Spraakleer, waarheen ik verwijzen moet. Met POGEN *te doen* is 't het zelfde.

Vs. 961.

HUYDECOPER zoekt hier een verklaring te geven van iets dat hy niet begreep. Ei lieve, is *de* SPIJS, *hetgeen* WALGT, wat wil dan, *my walgt van de fpijze*, 't geen hy dadelijk daarop bybrengt? Van al die imperfonalia is zekerlijk best reden gegeven door SCIOP-

PI-

MIUS in zijne *Grammatica philosophica.* Intusschen zijn wy nergens aan de forma impersonalis gebonden, en wy bezitten in dit opzicht een verscheidenheid van uitdrukkingen, die geene taal in die mate bezit.

Vs. 974.

Het tweede voorbeeld by INLOPEN onderscheidt zich door een byzonderheid van het woord *inbrokken*, hetwelk aan het op zich-zelf staande *in* eene buitengewone nuance geeft, en veel eer als BY dan als IN op doet vatten. In de plaats uit ROTGANS is eene even zoodanige byzonderheid, ten opzichte van 't eerste *aan*, dat als *over* verstaan wordt. Zoodanige algemeene voorzetsels hebben iets onbepaalds, hetgeen door de plaatsing verschillende wijzigingen ondergaat, hier niet uit te pluizen, maar die tot het Dichterlijk taalonderwijs behooren.

In HUYDECOPERS voorbeelden heeft men 't zelfde, met AAN *'t lichaam*, dat *met het* lichaam beteekent: en het DWARS DOOR IN *de* lucht, hindert het INSLAAN van 't *onbekend gewest* niet. Ook is 't NAVRAGEN *naar* iets geen pleonasmus, even weinig als *uit* UITWISSCHEN, of het OPKOMEN van vleesch *op* het lijf. Doch Onhollandsch is AF by ONT*hielden*, zoo wel als zich MET *logen* MEDE bedekken; en zoo ook 't WEDERSTRE*ven tegen*, ingevalle dit TEGEN niet voor, maar achter het voorwerp der weêrstreving geplaatst wordt.

Vs. 1032.

Levedagen is niet LEVENS*dagen*, maar LEEF*dagen*.

 Vs. 1044.

Vs. 1044.

Het *almeije* of *almeyboom* van den nietigen en over alles schrijvenden Goeree is onzin. Hamei is, met *haam*, van hemmen, dat is stuiten, tegenhouden.

Vs. 1166.

Waard *belacht*, waard *geprezen*, en al dergelijke was in mijnen jeugdigen tijd zeer algemeen en een gangbaren stoplap. Thands schijnt de uitdrukking zeer verouderd, schoon in zich-zelve goed. — Elk verstaat dat de uitdrukking onvolkomen is, en de volkomen zegging is *waard belacht of geprezen te* worden.

Wat de Aanteekening (*r*) en de vordering in den text, ter onderscheiding van *waard* en *waardig* betreft; zonderling is het, dat men in omrijm meer kieschheid zou vorderen dan in verzen. Doch de onderscheiding hier gevorderd, is geene kieschheid: zy is in tegendeel miskenning van den aart der taal, en deugt in proze zoo min als in dicht. *Waard* en *waardig* zijn als de adjectiven *lucht* en *luchtig*: 't een en ander beteekent gelijkelijk *wat op prijs staat*, en is even zeer van *waar* (verus), 't geen het *zijn*, het wezen eener zaak is. De aangehangen uitgang *ig*, ontsprooten uit *eigen*, eigent het woord 't welk hy aankleeft, aan het voorwerp der rede.

VIJFTIENDE BOEK.

Vs. 5.

Dat in *Aanteekening* (*u*) het woord *slaaf* vr. gebruikt wordt, koomt hier niet in aanmerking, dewijl dit woord in de Vlaamsche taaldialekt uit den aart en altijd vr. is, zoo dat men, zelfs van een man sprekende, in dien taaltak zeggen moet: *Ik heb* EENE TURKSCHE *slave verlost*. Men zie daarover de keurige *Spraek- of Taelkunst voor het Landschap Vlaenderen*, voor thands ruim eene Eeuw uitgegeven, en nu zeldzaam geworden, maar die in vele opzichten zich aanbeveelt. Ik bezat dit boek, van mijne vroege kindsheid af, maar het ging in de algemeene schipbreuk met al wat het mijne was, verloren, en nu den tytel daarvan vollediger op te geven, is my onmogelijk, dan alleen dat deze een vermelding behelst van *de Schoolmeesters van Gend*: want dus onderscheidt deze schrijver de lange *o*, die de *ω* van het Grieksch vervangt, van de *oo*, als de *au* van die taal uitdrukkende.

Het laatfte voorbeeld van HINLOPEN, doet hier niet ter zaak. — Het woord *maagd* wordt bloot overdrachtig (en niet grammatikaal,) op een man toegepast, gelijk het woord *beest*, waar het pas geeft, op een mensch.

Vs. 107.

De juistheid dezer aanmerking van HUYDECOPER kan niet genoeg aanbevolen worden.

Vs. 136.

Dat men liever *vogelen* dan *vogels* zegt, is zoo; en dit is, om dat de dactylus van het eerfte deftiger en rijker dan de trochéus van het laatfte klinkt; doch daartegen heeft *vogels* meer fnelheid. Voor 't overige is het onderfcheid tusfchen deze tweederlei pluralis veelal willekeurig. — Men zie echter mijne Spraakkunst.

Vs. 219.

HUYDECOPER wil hier eenen ablativus abfolutus; doch nimmer heeft VONDEL, of 't grootfte deel van die deze zelfde woorden gebruikten, dien gemeend. Men heeft het *gedurende* als een voorzetfel aangemerkt, en deed het als zoodanig den accufativus regeeren. Voorts is er genoeg over *ablativus* en *nominativus abfolutus* gehandeld in de Werken der Maatfchappy van Letterkunde en elders, om dit gefchil hier niet weder op te warmen. Ik heb er ook elders het mijne van gezegd.

zegd. Alleen zal ik hier aanmerken, dat men beter deed in dit geval den *casus absolutus* te noemen, 't geen men uit navolging van de Latijnsche Grammatica, *ablativus* heet, zonder dat er de *criteria* van den ablativus juist in zijn.

Vs. 431.

Men leze hier vooral de verstandige Aanteekening van HINLOPEN, (*d*).

Vs. 448.

Navel is van *nave*, dat is middelpunt, en wordt van een rad gezegd. En, dieper navorschende, is *nave* hetzelfde woord met *nawe* (*naauwe* zeggen en schrijven wy thands;) als beteekenende de engte, waarin de radii van den cirkel tot één loopen.

Wat HUYDECOPER eigenlijk door *breedte* TUSSCHEN *de schouderen* versta, weet ik niet, doch hy neemt 's menschen middel vrij dun. Iemand te vinden, wiens middel slechts een voet breed is, of in dikte, (d. i. in omtrek) zes voeten uitmaakt, zou even zeer wonderbaar zijn. Doch hy was noch Schilder noch Teekenaar, en praatte hier zekerlijk anderen na, die het ook niet waren.

Vs. 487.

Over *wiewauwer*, kwalijk *vijfwouter* door domme verbastering, sprak ik elders.

Vs. 499.

Wonderlijk is 't, dat HUYDECOPER hier het fingulare van *al* verklaart niet te begrijpen. 't Is klaarblijkelijk, dat hy 't dus altijd meervoudig wil. Doch dit is het *per fe* niet, want dan kon men niet *het al* of *het heelal* zeggen. — *Al zijn zinnen* wordt collectivè gezegd, en zoo ook is 't met *geen leden*; en even zoo is 't in zijne nota met *zijn zonden al*, dat hier toch eigenlijk *zijne zonde* in fingulari is, met de *n* paragogicum om de volgende vokaal.

Wat de door HINLOPEN bygevoegde voorbeelden betreft: *Meer dan tienwerf honderd man*, met *verdronken* en *verzonken*, is eene conftructio ad fenfum, maar de overige zijn niet te wettigen, om dat enkel- en meervoud daarin door elkaâr geklutst wordt, zoodat het fchuim elk in de oogen fpat.

Vs. 590.

Men leze hier de Aanteekening van HINLOPEN, en late daar HUYDECOPERS text.

Vs. 598.

Zeer lezenswaardig en leerzaam is die geheele uitwijding over de vele en velerhande beteekenisfen van *want*; doch kwalijk brengt hy daar 't woord van *trouwant* op, zijnde zelfs (fchoon in gebruik aangenomen) geen Nederduitsch, maar volftrekt uitheemsch. *Truant* (want dus is 't eigenlijk,) toont door zijne

ac-

accentuatie-zelve het bastaartwoord, en is ook noch saamgesteld, noch van *trouw*. 't Heeft zijn oorsprong in het oude *dru*, waarvoor de Oudheid ook *druth* zeide, en dat, het zij dienaar, 't zij vriend, beteekende. Zoo wordt in het oude bekende lied, STEFANUS *'s Heeren Jezus drut* genoemd.

Vs. 660.

In de eerste aanhaling uit VONDEL (*Aanteek. a.*) geloof ik dat men voor *wrevligen aart*, in één eenig woord *wreveligaart* (of wrevligaart) zou moeten lezen.

Vs. 675.

HINLOPENS te recht wijzing (dit achtte hy 't) aan HUYDECOPER, omtrent *steile berg*, ware beter t' huis gebleven. Doch ik vermis HUYDECOPERS gevoel en verstand beide op 't eind dezer Aanteekening. *Gelijkenis* kan ontleend worden van al wat eens Dichters verbeelding zich voor kan stellen, al ware 't uit een geheel andere wareld genomen. Doch wel deeglijk bestaan er *waterbergen*, en die ze niet gezien heeft, heeft weinig gereisd.

Vs. 827.

De toepassing, niet de beteekenis, van *varen* is ruim, en het drukt niets anders dan eene voortgaande beweging uit.

Vs. 921.

Men zegt nog werklijk *een reisbaar man*, voor iemand die telkens amptshalve reist. En waarom niet? —

niet? — De pedanterie van sommige opgeworpen Taalkeurmeesters verandert de taal niet. — Zoo is 't ook ten aanzien van *vergangbaar*, *verwelkbaar*, enz. enz. De uitgang *baar* is zoo wel van active als passive kracht; en daar is geen grond als wy twee of meer uitdrukkingen voor een zelfde denkbeeld hebben, één van die te verwerpen, als ware zy te veel. Dit verarmen van de taal heeft veel te veel plaats gevonden, en 't is tijd, het te stuiten. *Eetbaar* is niets anders dan *het eten* dragende, d. i. er onderhevig aan zijnde. Zoo is *vergangbaar*, het *vergaan* onderhevig zijnde; want *gang* is niet anders dan het *gaan*. Even zoo is ook *verwelkbaar*, het *verwelk* (d. i. de verwelking) onderhevig zijnde. Blijven wy toch by de taal, en nemen wy geen ons opgedicht en opgedrongen onverstand aan, als ware 't een hoogere wijsheid die ons een *factice* taal vormen wil!

Vs. 933.

Zeer uitvoerig handelt HUYDECOPER hier over allerlei soort van rijm, en niemand zal thands over 't geen hy daarby volstrekt afkeurt, of volstrekt goedkeurt, verschillen. Maar in zijne V. of VI. is men 't nog niet volkomen eens. Dat *priesteres* op *prinses* of *godes* geen onberispelijk rijm oplevere, ontken ik volstrekt, en is zonneklaar valsch, want de vervrouwelijkende sylbe *in* of *es*, maakt zoo min eene sylbe op zich-zelve als *ing* in de verbalia van dien uitgang, gelijk by voorbeeld, in *beleediging*, *jongeling*. — 't Is een sofisma, wanneer HUYDECOPER zegt dat ook de uitgangen hunne betee-

ke-

kenis hebben; en wel in zeekeren zin te erkennen, maar niet als of zy juist woorden of fylben op zichzelfs maakten. Zy wijzigen alleen het woord door eene verandering, die wanneer zy geene volkomen fylbe op zich-zelve maakt, met de laatfte konzonant tot ééne eenige fylbe famenfmelt, en het is dan deze dus famengefmolten fylbe, waarvan de vraag is, of zy rijmt.

Vs. 999.

Het gefchil dat hier over het gebruiken van *dan*, of van *als* vallen kan, lost zich op in de eenvoudige vraag, of dit confecutive *dan* of *als* op het voorgegane *zoo*, of op het eerdere *geen* moet flaan. Beide is 't te verdedigen, doch HUYDECOPERS aanzien der zaak beflist dit, en doet het (naar de natuurlijkfte opvatting,) op *zoo* flaan. — In tegendeel echter flaat het op het vroegere negatief in het voorbeeld uit de Befpiegelingen, en even zoo in de drie volgende uit PELS, HOOGVLIET, en JONKTIJS, en dat van VONDEL, daar achter gevoegd.

Dat de Aanteekenaar, in (*i*), RUIM *zoogroot* en AL *zoo groot* met *dan* geconftrueerd wil, is een gevolg van het als comparatif te ver ftaan, en dit is het in meening, maar niet in woorden. Men doet het wel, (en ftelt daar iets fraais in,) naar de meening, 't ongelijkmakend *dan* achter zich fleepen; maar de woorden echter zijn niet ongelijk-, maar gelijkftellende. Ik veroordeel dus geen van beide, en verwerp noch *als* noch *dan*, in dit geval; maar ik zou in gewonen ftijl liever *als*, en in een zeer ftatelijken liever

dan

dan schrijven. — Met dat al, zou ik in al die plaatsen, welke HUYDECOPER hier ten flotte bybrengt, het *als* geschikter en klaarder achten.

Vs. 1035.

VER*leden* en VOOR*leden* zijn beide goed, doch *voorleden* is eigenlijk *voor* of vroeger *geleden.* — VERBY plach mijn Vader nog te schrijven, thands schijnt het geheel verouderd te zijn. — Het woord *lij* voor over- of doorgang schijnt tegenwoordig ook gants verloren.

Vs. 1164.

Hetgeen PELS van de saamgestelde woorden zegt, als in wie de rust vallen mag, is waar, in zoo verre 't eene sterke toon is, dan juist op den derden jambus invallende; maar niet in het algemeen of volstrekt. Dit maakt, dat zoodanige verzen veelal afhangen van den lezer. Ook vervalt de rust, waar een vers zich kennelijk in driën verdeelt, gelijk in de *Aanteekening* (*s*). En hiertoe behooren ook de verzen van SIX, MOSTAERT, en K. LESCAILJE, op bladz. 409; waar *onder* de rust wegneemt. Minder goed zijn, die V. BRAND, MOONEN, en verdere voorbeelden.

MOONENS vers kon goed worden, schreef men,
Zoo buigt u willig, onder 't juk van vreemde heeren Gekromd:

Want dan ware er eene volheid in, die er nu in ontbreekt. Maar, die achter *willig* geen zinverdeeling in acht neemt, dien druipt het als water door de handen.

Het

Het vers van ZWEERTS, schoon het de rust achter den vierden voet heeft, is zeer welluidend. Dat van ANNA MORIAN kan door de lezing tamelijk wel ondersteund worden, en zoo meêloopen; doch minder gaat dit aan met dat van MOSTAERT.

Maar wy willen alle de verzen hier aangehaald, niet stuk voor stuk opnemen of nagaan. Genoeg zij het, aan te merken, dat waar de rust niet onmiddelijk achter de zesde sylbe valt, het vers onregelmatig is, en dat de onregelmatigheid, zelden een schoonheid, wel veelal (mits kunstig bygebracht,) draaglijk ja aangenaam kan worden gemaakt, maar nooit als eene eigenlijk natuurlijke voortreflijkheid aan te prijzen is. Men voege hier by, dat om het draaglijk te maken, een verdeeling in driën door den lezer of opzegger, noodig is. — Met één woord, de leden waarin het dan verdeeld wordt, moeten elk welluidend op zich-zelf zijn, en in hun samenhang niet te min een welluidend geheel maken, hetgeen HUYDECOOPER als Dichter niet altijd verstaan heeft.

Het zou lastig zijn, in elk der by onzen Schrijver opgegeven verzen, de verdeeling door den lezer daarby in acht te nemen, afzonderlijk en stuksgewijze op te geven. Ook geloof ik het hier gezegde genoegzaam te zijn. — De versverwoesting van DE POTTER in zijne naamopnoeming of by één zetting van *Licoris en Aglauro* enz. verdient zelfs de aandacht ter afkeuring niet.

Alle de verzen op bladz. 417, verklaren zich als die zonder rust op 409, en tot die behooren ook, welke de volgende bladzijden beslaan. — Doch deze stof-

